

जेठ - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष २९, अङ्क ३

२०७७, जेठ १-१५

पूर्णाङ्क ६६९

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७२८, ४२००७२९, ४२००७५० Ext. २५११ (सम्पादन), २५१४ (छापाखाना), २९३१ (बिक्री)

फ्याक्स: ४२००७४९, पो.व.नं. २०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
मुख्य रजिष्ट्रार श्री नृपध्वज निरौला, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री पदमप्रसाद पाण्डेय, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिष्ट्रार श्री नारायणप्रसाद पन्थी, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री रुद्रप्रसाद पोख्रेल, कोषाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
वरिष्ठ अधिवक्ता श्री खगेन्द्रप्रसाद अधिकारी, अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिष्ट्रार श्री भीमकुमार श्रेष्ठ, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री रामप्रसाद पौडेल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत्
कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री देवी चौधरी
शाखा अधिकृत श्री विकाश कुमार रजक
शाखा अधिकृत श्री नेत्र प्रसाद पौडेल
कम्प्युटर अधिकृत श्री विक्रम प्रधान
ना.सु. श्री गीता लुइँटेल
ना.सु. श्री यशोदा निरौला
सि.कं. श्री ध्रुव सापकोटा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कार्यालय सहयोगी श्री राजेश तिमल्सिना

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

ना.सु.श्री अर्जुन चौधरी

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सहायक डिजायनर श्री रसना बज्राचार्य
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री गंगा थापा
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा
प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

संयुक्त इजलास	४		
इजलास नं. १	१		
इजलास नं. २	११	इजलास नं. १०	२
इजलास नं. ३	८	इजलास नं. १२	१
इजलास नं. ४	१३	इजलास नं. १६	२
इजलास नं. ५	१०		
इजलास नं. ६	७		
इजलास नं. ८	२		
		जम्मा	५
जम्मा	५६		

कूल जम्मा ५६ + ५ = ६१

नेपाल कानून पत्रिका

मा प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि
हालसम्म)

हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम www.nkp.gov.np लगइन गरेपश्चात् गृहपृष्ठमा देखिने शब्दबाट फैसला खोज्नुहोस् भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गर्नुहोस् । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा वेबसाइटको दोस्रो शीर्षकमा रहेको वृहत खोज खोलेर विभिन्न किसिमले फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त नेकाप प्रत्येक वर्ष र हाफ्रो बारेमा समेत हेर्न सक्नुहुनेछ ।

यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७०, ... - १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७०, जेठ - १, पृष्ठ १

सूचना

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को **"वार्षिक ग्राहक"** बन्न चाहनेका लागि **२०७६ वैशाख अङ्क** देखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई **नेपाल कानून पत्रिका रु.७५** र **सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४०** कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ।

सर्वोच्च अदालतबाट २०७५ सालमा प्रकाशित **नेपाल कानून पत्रिका अतिरिक्ताङ्क २०७१** सीमित मात्रामा रहेकाले आफ्नो प्रति सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि जानकारी गराइन्छ।

ने.का.प.को अतिरिक्ताङ्क २०७२ र २०७३ क्रमशः प्रकाशन हुँदै गरेको पनि जानकारीका लागि अनुरोध छ। साथै सर्वोच्च अदालतबाट नेपाल कानून पत्रिका संवैधानिक इजलास खण्डको छुट्टै प्रकाशन भएको जानकारी गराउन चाहन्छौं। यस वर्ष **वातावरणसँग सम्बन्धित फैसलाहरूको सङ्कालो, २०७६** पनि प्रकाशन भएकाले आफ्नो प्रति बेलैमा सुरक्षित गर्न सम्बन्धित सबैको लागि अनुरोध छ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
संयुक्त इजलास			१ - ३
१.	नामसारी	लोककुमारी खत्रीसमेत वि. राधा थपलिया	१
२.	लागु औषध (फन्सडिल र कोरेक्स)	अजयकुमार यादव वि. नेपाल सरकार	१
३.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. सुजन श्रेष्ठसमेत	२
४.	डाँका चोरी	नेपाल सरकार वि. नन्दलाल घर्तीसमेत	२
इजलास नं. १			३ - ४
५.	उत्प्रेषण	नारायणप्रसाद नेम्वाङ वि. पाँचथर जिल्ला अदालतसमेत	३
इजलास नं. २			४ - १३
६.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. मनोज साहसमेत	४
७.	कर्तव्य ज्यान	विरेन्द्र यादव वि. नेपाल सरकार	५
८.	परमादेश	श्यामप्रसाद प्रधानसमेत वि. राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक के.का. सिंहदरबार	६
९.	उत्प्रेषण	महेश श्रेष्ठसमेत वि. भरतप्रसाद संग्रौलासमेत	७
१०.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. राजेन्द्रबहादुर भाट क्षेत्री	७
११.	करारबमोजिम उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ	भगवती सिग्देल वि. चन्द्रकुमारी भेटवाल संग्रौलासमेत	८
१२.	उत्प्रेषण / परमादेश	सन्तोष पाण्डेयसमेत वि. उद्योग मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	९
१३.	करार ऐनबमोजिम उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ	युवराज आचार्य वि. हरिप्रसाद पौडेलसमेत	१०
१४.	उत्प्रेषण	शहाबुद्धीन खाँन वि. कृषि अनुसन्धान परिषद्, सिंहदरबारसमेत	११
१५.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. टेप्रा राजवंशी	१२
१६.	कर्तव्य ज्यान (साधक)	नेपाल सरकार वि. मिश्रा नेपाली	१२
इजलास नं. ३			१३ - २२
१७.	उत्प्रेषण	विमला राई वि. उच्च अदालत पाटनसमेत	१३

१८.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. निर्मला प्रजा	१४	२६.	रकम दिलाई पाऊँ	धनपाल राई वि. पदमसुन्दर राईसमेत	२३
१९.	डाँका	नेपाल सरकार वि. गईन्द्र राईसमेत	१५	२७.	किर्ते ठगी	नेपाल सरकार वि. भविश्वर वि.क.समेत	२४
२०.	वन पैदावार हानि नोकसानी तथा ओसार पसार	नेपाल सरकार वि. रामपुकार चौधरीसमेत	१६	२८.	निषेधाज्ञा / प्रतिषेध / परमादेश	शारदादेवी पोखरेल वि. नेपाल नगरपालिका कार्यालयसमेत	२४
२१.	किर्ते जालसाजी	सोनी जोशीसमेत वि. सुशिला जोशी	१७	२९.	उत्प्रेषण	डा. अशेष ढुंगाना वि. लोक सेवा आयोग, अनामनगरसमेत	२५
२२.	वन पैदावार हानि नोकसानी तथा चोरी तस्करी	नेपाल सरकार वि. टिकाबहादुर यस्माली	१७	३०.	मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार	नेपाल सरकार वि. तुल्सी नेपाली	२६
२३.	अवैध रूपमा काठ कटान गरी ओसार पसार	अशोक राईसमेत वि. नेपाल सरकार	१८	३१.	उत्प्रेषण	ध्रुवनारायण चित्रकार वि. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, टंगालसमेत	२७
२४.	उत्प्रेषण / परमादेश	मनकामना डेभलेपमेन्ट बैंक लि. वि. आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. १ बबरमहलसमेत	२०	३२.	उत्प्रेषण / परमादेश	तिलविक्रम योडहाड वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत	२८
इजलास नं. ४			२२ - ३२	३३.	नकबजनी चोरी	नेपाल सरकार वि. रामबहादुर वि.क.	२९
२५.	मानव बेचबिखन	नेपाल सरकार वि. कविन्द्र राज भट्ट	२२				

३४.	लिखत बदर, दर्ता बदर, दर्ता कायम	तुलदेवी सहनी वि. सरस्वतीदेवी सिंह	२९	४९.	जग्गा खिचोला	बुद्धिबहादुर तामाङ वि. सानुपूर्णबहादुर तामाङसमेत	३७
३५.	हक कायम निर्णय दर्ता बदर दर्ता	जिल्ला वन कार्यालय, कास्की पोखरा वि. छायादत्त पौडेल	३०	४२.	कर्तव्य ज्यान र डाँका	नेपाल सरकार वि. सुनिल गुरुङसमेत	३७
इजलास नं. ५			३२ - ४०	४३.	निषेधाज्ञा	रामबाबु रमण जयसवाल वि. शर्मिला कार्की	३८
३६.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. टीकाप्रसाद लम्साल	३२	४४.	विद्युत् चोरी	नारायण तामाङ वि. नेपाल सरकार	३९
३७.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. नविन गुरागाई	३३	४५.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. मनबहादुर वि.क. कामी	४०
इजलास नं. ६			४१ - ४८	४६.	जबरजस्ती करण	नेपाल सरकार वि. दुर्गाप्रसाद सुवेदी	४१
३८.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. लोकेन्द्र भन्ने लोगबहादुर बोहरासमेत	३४	४७.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. मोहम्मद वकिल खाँ	४१
३९.	घर कब्जा खिचोला खाली गराई चलन	बुद्धिमाया माझी राईसमेत वि. दलमाया माझी	३५	४८.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. ग्याल्जे शेर्पा	४२
४०.	सार्वजनिक बाटोमा बनेका घर भत्काई खिचोला छोडाई निकास खुलाई सार्वजनिक कायम गरी चलनसमेत	खेदु ठाकुरसमेत वि. जादोलाल यादव	३६	४९.	कर्तव्य ज्यान	जय जेठा भन्ने जयबहादुर तामाङसमेत वि. नेपाल सरकार	४३
				५०.	अपहरण शरीर बन्धक तथा जबरजस्ती करण, जबरजस्ती चोरीसमेत	नेपाल सरकार वि. विष्णु सेन्चुरी	४५

५१.	बाली बिगो	श्रीमती रामपरिदेवी गिरीसमेत वि. रामस्वार्थ साहु कानु	४६
५२.	उत्प्रेषण / परमादेश	नेत्रबहादुर वली वि. श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	४७
इजलास नं. ८			४८ - ५०
५३.	बहुविवाह	सन्तोषकुमार प्रसाद गुप्ता वि. नेपाल सरकार	४८
५४.	लागु औषध (नाइट्रोभेट)	नेपाल सरकार वि. भागवत नेपाल	४९
इजलास नं. १०			५० - ५३
५५.	बहुविवाह	नेपाल सरकार वि. गीता परियार	५०
५६.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	ऐती तामाङ्नी वि. गृह मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत	५२

इजलास नं. १२			५३ - ५४
५७.	अवैध साल जातको काठ ओसार पसार	नेपाल सरकार वि. केशव वि.क.	५३
इजलास नं. १६			५४ - ५६
५८.	उत्प्रेषण / परमादेश	मनोज देव वि. उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलास	५४
५९.	उत्प्रेषण	रामचन्द्र चौधरी वि. शहिद मनरूप महतो सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति, कोल्हवी नगरपालिका बारा तथा लक्ष्मीनिया ९ भैसही रौतहटको कार्यालयसमेत	५५

संयुक्त इजलास

१

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७०-CI-०४५८, नामसारी, लोककुमारी खत्रीसमेत वि. राधा थपलिया

पुनरावेदकहरूले स्व. झलकबहादुर र स्व. रुद्रबहादुरको नाममा संयुक्त दर्ता रहेको उक्त जग्गा पैतृक हो र आफूहरू एकासगोल नै बसी आएको भनी आफ्नो पुनरावेदनपत्रमा उल्लेख गरे तापनि आफूहरू एकासगोलमै बसिरहेको र हालसम्म आधिकारिक रूपमा अंशबन्डा नभएको भन्ने वस्तुनिष्ठ प्रमाण गुजार्न सकेको देखिँदैन। यसरी वस्तुनिष्ठ प्रमाणको अभाव रहेको अवस्थामा संयुक्त नाम दर्ता रहेको सम्पत्ति दुई स्वतन्त्र व्यक्तिका नाममा रहेको सम्पत्ति भनी बुझ्नु पर्ने र उक्त सम्पत्ति निजहरूको मृत्युपश्चात् अपुतालीको २ नं. बमोजिम निजहरूको नजिकको हकदारले पाउने कुरामा विवाद नदेखिने।

आधारबाट स्व. झलकबहादुर र स्व. रुद्रबहादुर संयुक्त नाम दर्ता रहेको विवादित जग्गामा निजका हकदारहरूको आ-आफ्नो हिस्सामा हक कायम हुने कुरामा द्विविधा नरहने।

स्व. झलकबहादुर र मैया खत्रीको शेषपछि हक खाने हकदारहरूमा एक मात्र सन्तान राधा थपलिया (खत्री) रहे भएको भनी किर्तिपुर न.पा. बाट सर्जमिन मुचुल्का र सिफारिस भई आएको देखिँदा स्व. झलकबहादुरको हक हिस्साजति वादी राधा थपलियाको नाममा र स्व. रुद्रबहादुरको हक हिस्साजति यी पुनरावेदकहरूले संयुक्त रूपमा पाउने गरी गरेको मालपोत कार्यालय, कलकीको निर्णय सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसलामा अन्यथा देखिन नआउने।

अतः मुलुकी ऐन, अपुतालीको २ नं. बमोजिम

जग्गा पजनीको २क अनुसार स्व. झलकबहादुरको हक हिस्साजति निजको एक मात्र सन्तान वादी राधा थपलियाका नाममा र स्व. रुद्रबहादुरको हक हिस्साजति निजका पत्नी र सन्तान यी पुनरावेदकहरूको नाममा नामसारी दा.खा. हुने गरी गरेको मालपोत कार्यालयमा कलकीको निर्णय सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।६।२२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: ईश्वरमणि ओझा

कम्प्युटर : विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७५ साल श्रावन २५ गते रोज ६ शुभम्।

२

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७२-CR-०७६४, लागु औषध (फन्सडिल र कोरेक्स), अजयकुमार यादव वि. नेपाल सरकार

राजविराजबाट काठमाडौंका लागि हिँडेको सार्वजनिक बसमा काठमाडौं जाने उद्देश्यले यी पुनरावेदक प्रतिवादी एउटा सानो हाते ब्याग लिई लहानबाट चढेको भन्ने कन्डक्टरसमेतले कागज गरिदिएको अवस्थामा यति धेरै परिमाणमा बरामद लागु औषध पुनरावेदक प्रतिवादीको हो भन्ने यकिन र ठोस प्रमाण वादी पक्षबाट गुजार्न सकेको देखिँदैन। त्यति धेरै परिमाणमा बरामद लागु औषध उक्त सार्वजनिक बसमा कहाँबाट राखिएको वा लोड गरिएको हो भन्ने सम्बन्धमा अनुसन्धान भएको पनि देखिँदैन। फौजदारी कसुर ठहर गर्न प्रतिवादीउपरको दाबी शंकारहित तवरले पुष्टि र प्रमाणित भएमा मात्र कसुर कायम हुन सक्ने हुँदा प्रस्तुत मुद्दामा बरामद लागु औषध यिनै पुनरावेदक प्रतिवादीको हो भन्ने यकिन जवाफ कसैले पनि दिन नसकी रहेको सन्दर्भमा शंकाको सुविधा यी पुनरावेदक प्रतिवादीले पाउने कुरामा विवाद नदेखिने।

यसरी विवेचित आधार, प्रमाण र उल्लिखित कानूनी सिद्धान्तसमेतको आधारमा बरामद लागु

औषध यिनै पुनरावेदक प्रतिवादीको सँगसाथबाट बरामद भएको शंकारहित तवरबाट पुष्टि भइरहेको तथ्यको अभाव रहेबाट शंकाको सुविधा यी पुनरावेदक प्रतिवादीले पाउने नै हुँदा सुरु बारा जिल्ला अदालतले कैद वर्ष ३ र जरिवाना रु.१,००,०००।- गर्ने गरी गरेको सजाय सदर गर्ने गरी गरेको पुनरावेदन अदालत हेटौंडाको मिति २०६९।१।२१ को फैसला उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादी अजयकुमार यादवले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने।

इजलास अधिकृत: इश्वरमणि ओझा

कम्प्युटर: अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७५ साल श्रावण २२ गते रोज २ शुभम्।

३

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.

श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७०-CR-०३१३, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. सुजन श्रेष्ठसमेत

प्रतिवादी सुजन श्रेष्ठले अघि अघि पनि मोटरसाइकल कुदाउने गरेको र उक्त दिन मोटरसाइकल धनी प्रतिवादी दिपेस गुरुङ साथै पछाडि बसी लड्डु किन्न सामान्य गतिमा मोटरसाइकल कुदाउँदै गर्दा अर्को साइडबाट बालिका अचानक आएकाले दुर्घटना घट्न गएको, प्रतिवादी दिपेस गुरुङ सोही मोटरसाइकलमा सवार भइरहेको अवस्थामा दुर्घटना घट्न गएको र लापरवाहीपूर्वक मोटरसाइकल कुदाएकोसमेत नदेखिएकोले निज प्रतिवादी दिपेस गुरुङ हकमा पुनरावेदन अदालत पोखराले सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(५) अनुसार कैद दिन ८(आठ) गर्ने गरी सुरु जिल्ला अदालतको इन्साफ सदर गरेको न्यायोचित नै देखिन आउने।

प्रतिवादी सुजन श्रेष्ठले मोटरसाइकल चलाउन जान्दैन नजानेको नदेखिएको, आफ्नै साइडबाट मोटरसाइकल चलाई रहेकोमा अचानक बालिका आइपुगेकोले हर्न बजाई ब्रेक लगाउँदा लगाउँदै

मोटरसाइकलको लेगार्डले बालिकालाई ठक्कर लाग्न गएको तथ्य मिसिल संलग्न कागजातबाट स्पष्ट भइरहेको हुँदा सवारी चालक अनुमति पत्र नभएको कारणले मात्र लापरवाही गरी सवारी चलाएको भन्न नमिल्ने हुनाले यी प्रतिवादी सुजन श्रेष्ठको हकमा सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(३) बमोजिम ५ महिना कैद र रु. २०००।- जरिवाना गर्ने गरी सुरुको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६९।१।१३ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: इश्वरमणि ओझा

कम्प्युटर: विकेश गुरागाई

इति संवत् २०७५ साल श्रावण २५ गते रोज ६ शुभम्।

४

स.का.मु.प्र.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री

पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७०-CR-०८८४, डाँका चोरी, नेपाल सरकार वि. नन्दलाल घर्तीसमेत

बरामदी मुचुल्काको सम्बन्धमा प्रतिवादीहरू मौकाको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष साबिती रहे पनि अदालतमा आई बयान गर्दा प्रतिवादी नन्दलाल घर्तीले आफू मिल चलाउने भएकोले त्यहाँको पैसा हो जहानलाई बच्चा बिरामी पर्दा उपचार गराउन पर्ला भनी राख्न दिएको थिएँ भनी लेखाएका छन् भने अर्का प्रतिवादी मिलन भन्ने होमबहादुरले आफ्नो सानो पसल भएकोले त्यही पसलको पैसा हो, पसलमा कहिलेकाहींँ भा.रु. पनि आउने भएकोले सोही पैसा हो भनी चोरी भएको पैसा नै बरामद भएको भन्ने भनाइमा पूर्ण इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ। यसरी अभियोग माग दाबीमा भन्दा धेरै कम रकम मात्र बरामद भएको र बरामद रूपैयाँ चोरीकै हो भन्ने ठोस प्रमाण वादीले गुजार्न सकेको नदेखिने।

प्रतिवादीद्वय नन्दलाल र मिलन भन्ने होमबहादुर मौकाको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष

कसुरमा साबित भई बयान गरे पनि अदालतमा आई बयान गर्दा पूर्ण इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ । जाहेरवालाले अदालतमा आई बकपत्र गर्दा जाहेरीलाई समर्थन गरे पनि यिनै प्रतिवादीहरूको डाँका वारदातमा संलग्नता थियो भनी लेखाउन सकेको देखिँदैन । घटनाका प्रत्यक्षदर्शी भनिएकी तिलावती घर्तीले वारदात हुँदा कसैलाई चिन्न सकेकी थिइनन् । पछि पुलिसले पक्राउ गरेपछि चिनेको भनी वारदातमा संलग्न यिनै हुन् भनी खुलाएको पाइँदैन । यसरी यिनै प्रतिवादीहरूको संलग्नतामा डाँका भएकै हो भन्ने विवादास्पद तवरबाट वारदात पुष्टि हुने प्रमाण वादी नेपाल सरकारले गुजार्न सकेको नपाइने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ मा फौजदारी मुद्दामा अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुनेछ भनी स्पष्ट व्यवस्था भइरहेको अवस्थामा यी प्रतिवादीहरूको डाँका वारदातमा संलग्नता छ भन्ने कुरालाई शंकाहित तवरले पुष्टि गर्ने किसिमका तथ्ययुक्त ठोस प्रमाण वादी नेपाल सरकारले गुजार्न सकेको देखिन नआएकोले प्रतिवादीहरूलाई अभियोग माग दाबीबाट सफाइ दिने गरी गरेको पुनरावेदन अदालत तुलसीपुर दाङको फैसलालाई अन्यथा गरिरहनु पर्ने अवस्था देखिन नआउने ।

अतः उल्लिखित कानूनी सिद्धान्त र विवेचित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीद्वय नन्दलाल घर्ती र मिलन भन्ने मिलन भन्ने होमबहादुर दशौँदीको हकमा सुरु फैसला उल्टी गर्दै अभियोग माग दाबीबाट सफाइ दिने गरी र अन्य प्रतिवादी बसन्तबहादुर बुढासमेतका हकमा निजहरूलाई सफाइ दिने सुरुको फैसला सदर गर्ने गरी गरेको पुनरावेदन अदालत तुलसीपुर दाङको मिति २०७०।५।१८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : इश्वरमणि ओझा

कम्प्युटर : रामशरण तिमिल्सिना

इति संवत् २०७५ साल श्रावण २२ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं. १

मा.न्या.श्री ओमप्रकाश मिश्र र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७३-WO-१३५८, उत्प्रेषण, नारायणप्रसाद नेम्वाङ वि. पाँचथर जिल्ला अदालतसमेत

पटकपटक लिलाम सूचना निकाल्दा पनि निवेदकले माथिल्लो अदालतमा निवेदन दिएकोले मिसिल सो अदालतमा पठाउनु पर्ने भएकोले फैसला कार्यान्वयन भएको देखिँदैन । यी निवेदककै कारणले दोस्रो पटकसम्म निकालिएको सूचनाअनुसार लिलाम कार्य नभएकोले दोस्रो पटक पछि निकालिएको सूचनाहरूलाई तेस्रो पटक वा चौथो पटक भनी राख्नुपर्ने अवस्था रहन आएन । निजले फैसला कार्यान्वयनको कार्यलाई असल नियतका साथ अगाडि बढ्न दिएको भए दोस्रो सूचनामा लिलाम कार्य हुने नै थियो । तर दोस्रो पटकको लिलाम कार्य निजकै कारणले प्रभावित भई सम्पन्न नभएकोले पछि निकालिएको लिलाम सूचनालाई पनि दोस्रो पटक भनी उल्लेख गरी निकालिएको सूचनालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

फैसलाले ठहरेकोभन्दा बढी बिगो भराई दिएको भनी निवेदकको दाबीको सन्दर्भमा हेर्दा, माथि चारवटै लेनदेन मुद्दाको पाँचथर जिल्ला अदालतबाट मिति २०६१।११।१२ मा फैसला हुँदा फैसला मितिसम्मको साँवा र ब्याज गरी जम्मा रु.२६,७५,३९९।८० भएको देखिन्छ । त्यसमा मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको ४ नं. बमोजिम बिगो भरिभराउको मितिसम्मको ब्याज बाँकी नै देखिन्छ । जबकी रघुवीर नेम्वाङले मिति २०६१।११।१३ मा लिलाम सकार गर्दा रु. १९,१९,२९०।- खाम्ने गरी निवेदकको जग्गा सकार गरेको लिखित जवाफमा स्वीकार गरेको देखिँदा निवेदकले भनेजस्तो सावाँ र ब्याजभन्दा बढी बिगो भरिभराउ भएको अवस्था पनि देखिँदैन । बाँकी रहेको बिगोको हकमा प्रतिवादी

नारायणप्रसाद नेम्वाङको अन्य सम्पत्ति नदेखिएकोले मुलुकी ऐन, अ.बं. ४२(२) नं. बमोजिम बाँकी बिगोको लागि मिसिल तामेलीमा राखेको देखिने।

यसरी वादी रघुवीर नेम्वाङले अदालतबाट भएको अन्तिम फैसलाबमोजिम जिती पाएको रकम तिर्ने बुझाउने दायित्व यी निवेदकको भएको देखिएको अवस्थामा पनि निजले फैसलाबमोजिम आफ्नो दायित्व निर्वाह गर्नुको सट्टा सो फैसला कार्यान्वयनको कार्यलाई प्रभावित गर्न विभिन्न बहाना बनाई तहसिलदारको आदेशउपर जिल्ला न्यायाधीशसमक्ष र जिल्ला न्यायाधीशको आदेशउपर पुनरावेदन अदालतमा निवेदन दिएको कारणले फैसला कार्यान्वयनको कार्य ढिलो भएको देखिन्छ। त्यहाँबाट पनि निजलाई सफलता हात नलागेपछि यस अदालतमा पनि पटकपटक दायर गरेका रिट निवेदन खारेज भएको अवस्थामा पनि आलटाल गरी अझै सो फैसलाबमोजिमको रकम तिर्नबाट पन्छिन सकिन्छ कि भनी प्रस्तुत रिट निवेदन दायर गरेको देखिन आउने।

रिट क्षेत्राधिकार संविधान र कानूनले प्रत्याभूत गरेको अधिकारहरू प्रचलनमा बन्दैज लगाएको अवस्थामा अन्य कुनै वैकल्पिक उपचारको उपाय नभएको वा भए पनि प्रभावकारी नभएको अवस्थामा मात्र गुहार पाउने संवैधानिक व्यवस्था नेपालको संविधानको धारा १३३(२) मा रहेको देखिन्छ। निवेदकले जिल्ला अदालत र उच्च अदालतबाट आफूले चाहेअनुसारको फैसला एवं आदेश नभएको अवस्थामा पटकपटक यस अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकारमार्फत प्रवेश गर्दा निजको मूल उद्देश्य निज प्रतिवादी भएको लेनदेन मुद्दाहरूमा अदालतको फैसलाबमोजिम ठहरेको बिगोअनुसारको रकम बुझाउनबाट बच्नु नै रहेको देखिन्छ। यसको लागि निजले फैसला कार्यान्वयनको कार्यलाई अनावश्यक रूपमा ढिलासुस्ती गर्न खोजेको देखिँदा निवेदक शुद्ध नियत लिई अदालत प्रवेश गरेको देखिन नआउने।

मिति २०६९।११।१३ मा भएको लिलाम मुचुल्का बदर गर्न यी निवेदकले मिति २०६९।११।२२ मा दिएको निवेदन पाँचथर जिल्ला अदालतको तहसिलदारले मिति २०६९।१२।२५ मा तामेलीमा राखेको हुँदा सो आदेशउपर मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ६१ नं.मा उल्लिखित म्यादभित्र सोही अदालतको न्यायाधीशसमक्ष निवेदन दिनु पर्नेमा सो म्याद नघाई निवेदन दिएकोले निवेदन मागबमोजिम कारबाही गरिरहन मिलेन भनी पाँचथर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।१।२२ मा आदेश भएको र सोउपर पुनरावेदन अदालतमा निवेदन दिँदासमेत जिल्ला अदालतको आदेश मिति २०७४।१।२८ मा सदर भएको देखिन्छ। यसरी कानूनले तोकेको म्यादभित्र आफ्नो हक अधिकारको प्रचलन नगराउने र कानूनको गलत प्रयोग गरी फैसला कार्यान्वयनको कार्य सम्पन्न हुन नदिन प्रयासरत रहेको तथ्य मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिई रहेकोले यस्तो अवस्थामा निजलाई रिट क्षेत्राधिकारमार्फत उपचार प्रदान गर्न सकिने अवस्थासमेत नहुने।

तसर्थ विवेचित आधार कारणबाट निवेदक नारायणप्रसाद नेम्वाङ निज प्रतिवादी भएको लेनदेन मुद्दाबाट सिर्जित दायित्वबाट पछिनुको लागि प्रस्तुत रिट निवेदन लिएर आएको तथ्य स्पष्ट हुनुका साथै निज निवेदकले सफा हात लिई यस अदालतको असाधारण क्षेत्राधिकारमार्फत प्रवेश गरेकोसमेत नदेखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

इति संवत् २०७५ साल असार ४ गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. २

१

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे, ०६८-CR-१०७४, कर्तव्य

ज्यान, नेपाल सरकार वि. मनोज साहसमेत

रामचन्द्र साहले प्रतिवादी मनोज साहको क्रसर उद्योगमा काम गर्न छाडी अरु कसैको क्रसर उद्योगमा काम गर्न जानुलाई प्रतिवादी मनोज साहले रामचन्द्र साहको हत्या गर्नु पर्ने कारण देखाइएको भए पनि मृतक र प्रतिवादी मनोज साहबिच अन्य कुनै रिसझवी, झैझगडा थियो भनी वादी पक्षबाट यथार्थ र वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेस गर्न सकेको देखिएन । अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि नभएको अवस्थामा आफ्नो उद्योगमा काम गर्ने एउटा कामदार कर्मचारी स्वेच्छाले अर्को कुनै उद्योग वा कार्यालयमा काम गर्न गएको भन्ने मात्र आधारमा प्रतिवादी मनोज साहले हत्याजस्तो जघन्य अपराधको वारदात गरे गराए होला भनी अनुमान गर्नु न्यायको रोहमा उचित नहुने । प्रतिवादीहरूको कसुर शंकारहित तवरबाट पुष्टि नै हुन नसकेको अवस्थामा शंकाको आधारमा कसैलाई पनि कसुरदार ठहर गर्न नमिल्ने हुँदा प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

अतः विवेचित तथ्य एवं प्रमाणबाट प्रतिवादी जितन राउत कुर्मीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद र प्रतिवादी मनोज साह तेलीलाई ऐ. महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर गरी भएको सर्लाही जिल्ला अदालतको मिति २०६६।८।१० को फैसलालाई उल्टी गरी प्रतिवादीहरू मनोज साह तेली र जितन राउत कुर्मीलाई सफाइ दिने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०६८।१।२१ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

उपरजिस्टार: इन्दिरा शर्मा

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ४ गते रोज ३ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या. श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७२-CR-०५५४ र ०७२-

CR-१६५१, कर्तव्य ज्यान, विरेन्द्र यादव वि. नेपाल सरकार र विशेश्वर यादव वि. नेपाल सरकार

घर आइपुग्दा पुनरावेदकहरू वीरेन्द्र र विशेश्वर यादवले निज अवितादेवीलाई गाउँकै फेकन राय र श्यामलाल यादवसँग अवैध शारीरिक सम्बन्ध राखी गर्भ बोकेको भनी आरोप लगाई भनाभन गरी उनीहरूको घरमा तानेर लगेकोमा राति फर्केर आएनन्, भोलिपल्ट बुहारीको लास गाउँकै आँपको रूखमा झुन्डिरहेको थाहा पाई गएर हेर्दा शरीरभरी चोटपटक लागेको देखेको र निज छोराहरू फरार रहेकोले गाउँकै श्यामलाल यादव र फेकन रायसमेतको संलग्नतामा बुहारीलाई कर्तव्य गरी मारेको हुनुपर्छ भनी प्रतिवादीमध्येकी मुखियाइन देवीले मौकामा बयान गर्दा उल्लेख गरेको पाइन्छ । निजले अदालतसमक्ष बयान गर्दा बुहारीलाई लिन नगएको र माइतीमा नै निज झुण्डी मरेकी हुन् भनी पृथक बेहोरा उल्लेख गरेको देखिए पनि घटनास्थल तथा लासजाँच प्रकृति मुचुल्काबाट मृतकको शरीरको विभिन्न भागमा चोटपटक, निलडाम देखिएको तथा शव परीक्षण प्रतिवेदनमा "Internal Hemorrhage" को कारण मृत्यु भएको भन्ने उल्लेख भएको देखिएको हुँदा निजको अदालतसमक्षको बेहोरा खण्डित हुन पुगी मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान समर्थित भएको अवस्था देखिँदै निज मुखियाइनदेवीको हकमा मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं.बमोजिम कसुर ठहर भएको फैसला सर्वोच्च अदालतबाट समेत सदर भई अन्तिम भई बसेको देखिने ।

मौकामा कागज गर्ने तेजनारायण यादवले निज अवितादेवीलाई प्रतिवादीहरू वीरेन्द्र यादव, विशेश्वर यादवसमेतले लात, मुक्का लाठीसमेतले हानी मारी चौरीमा रहेको आँपको रूखमा झुन्ड्याएको आफ्नै आँखाले देखेको भनी मौकामा कागज गरेको पाइन्छ । प्रतिवादी मुखियाइनदेवीको साक्षी नागेन्द्रप्रसाद यादवले बकपत्र गर्दा आफू २०५९।३।१६ मा मुखियाइनदेवीको

घरमा भैसी खरिद गर्न जाँदा यी पुनरावेदकहरू वीरेन्द्र र विशेश्वरसमेत घरमै रहेको भनी बेहोरा उल्लेख गरेको पाइन्छ । जाहेरवाला कारी यादवले आफ्नो जाहेरी बेहोरा समर्थन गरी अदालतमा बकपत्र गरिदिएको र यी पुनरावेदकहरूसमेत भई आफ्नो छोरीलाई लिएर गई मारेको भनी किटानी बेहोरा लेखाएको पाइने ।

मुखियाइन देवीको साक्षीले लेखाएको उक्त बेहोरा एवं जाहेरवालाको बकपत्रसमेतबाट घटना वारदातको समयमा यी पुनरावेदकहरू भारत पञ्जाबमा रहेको भन्ने कुरा खण्डित हुन गई मौकामा कागज गर्ने तेजनारायण यादवले लेखाएको बेहोरा समर्थित हुन आएको देखिएबाट यी पुनरावेदकहरूको समेत संलग्नतामा अवितादेवीलाई कुटपिट गरी मारी आत्महत्या देखाउन रूखमा झुन्ड्याएको भन्ने कुरा पुष्टि हुन आएकोले निजहरूको हकमा अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर ठहर गरेको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको देखिने ।

तसर्थ उपर्युक्त विवेचित आधार र कारणहरूबाट पुनरावेदकहरू वीरेन्द्र यादव र विशेश्वर यादवले अभियोग दाबीको कसुर गरेको हुँदा निजहरूलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १७(२) नं. अनुरूप सजाय हुने ठहर्‍याएको महोत्तरी जिल्ला अदालतको फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी पुनरावेदक प्रतिवादीहरू वीरेन्द्र यादव र विशेश्वर यादवलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम जन्मकैद हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत जनकपुरको मिति २०७१।९।९ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: आत्मदेव जोशी

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ साल माघ ७ गते रोज १ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७०-WO-०४०८, परमादेश, श्यामप्रसाद प्रधानसमेत वि. राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक

के.का. सिंहदरबार

वि.आर.एस.फेसन्स प्रा.लि.मा यी निवेदकहरूको भएको सम्पूर्ण सेयर सञ्चालकमध्येकै रमेशप्रसाद प्रधानलाई हस्तान्तरण गरिसकेपश्चात् सो कम्पनीबाट हुने मुनाफा र घाटालगायत कम्पनीको सम्पूर्ण दायित्व सञ्चालकको नै हुने हुँदा कम्पनीको ऋणको दायित्व कम्पनीको सेयरवाला नभएका व्यक्तिहरूको हुन सक्ने अवस्था देखिएन । ऋण असुली न्यायाधिकरण र ऋण असुली पुनरावेदन न्यायाधिकरणको फैसलाबाट वि.आर.एस.फेसन्स प्रा. लि.को ऋणमा यी निवेदकहरू श्यामप्रसाद प्रधान र भानुप्रसाद प्रधानको दायित्व नदेखिएको अवस्थामा निजहरूलाई सोही ऋण असुलीको लागि कालोसूचीमा राखी राख्दा निजहरूले स्वतन्त्रपूर्वक आफ्नो व्यापार व्यवसाय गर्न नसक्ने हुँदा त्यसबाट निजहरूको संविधान प्रदत्त पेस तथा रोजगारको हकसमेत उपभोग गर्नमा बाधा उत्पन्न हुन जाने देखिने । निवेदकहरूलाई कालोसूचीमा राख्ने कार्य कर्जा सूचना केन्द्रले गरे पनि राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट लिएको ऋणको जरियाबाट सो केन्द्रले कालोसूचीमा राखेको हुँदा कालोसूचीबाट हटाउने प्रक्रियाको थालनी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट नै हुने देखिन्छ । तर राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा निज श्यामप्रसाद प्रधान र भानुप्रसाद प्रधानले मिति २०७०।३।१२ मा कालोसूचीबाट हटाउन निवेदन दिए पनि बैंकले कुनै कारबाही अगाडि बढाएको नदेखिँदा बैंकको सो कार्यबाट निवेदकहरूले संविधान प्रदत्त स्वतन्त्रतापूर्वक पेसा, रोजगार गर्ने र उद्योग व्यापार तथा व्यवसायको स्थापना र सञ्चालन गर्ने अधिकारबाट वञ्चित हुन गएको देखिने ।

निवेदकहरूले वि.आर.एस.फेसन्स प्रा. लि.मा रहेको आफ्नो सम्पूर्ण सेयर सञ्चालकमध्येकै रमेशप्रसाद प्रधानको नाममा हस्तान्तरण गरेको देखिएको, सो कम्पनीले राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट लिएको ऋणको दायित्व यी निवेदकहरूले बेहोर्नु

पर्ने भनी ऋण असुली न्यायाधिकरण र ऋण असुली पुनरावेदन न्यायाधिकरणबाट भएको फैसलाबाट नदेखिएको अवस्थामा समेत निवेदकहरूलाई कालोसूचीमा राखी राख्ने कार्यबाट निवेदकहरूको संविधान प्रदत्त हकअधिकार अघातित भएको देखिँदा निवेदकहरूलाई कालोसूचीमा राख्नु पर्ने अवस्था देखिन नआउने।

माथि विवेचित आधार कारणबाट राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको ऋण निज निवेदकहरूले तिर्नुपर्ने दायित्व ऋण असुली न्यायाधिकरण र ऋण असुली पुनरावेदन न्यायाधिकरणको फैसलाबाट नदेखिएको अवस्थामा निवेदकहरू श्यामप्रसाद प्रधान र भानुप्रसाद प्रधानलाई BL नं.०९८१ मिति २०५५।११।२० देखि कालोसूचीमा राख्नु पर्ने नदेखिँदा निवेदकहरू श्यामप्रसाद प्रधान र भानुप्रसाद प्रधानलाई कालोसूचीबाट हटाउनु भनी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको नाममा परमादेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७४ साल आषाढ १९ गते रोज २ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की, ०६९-WO-००७१, उत्प्रेषण, महेश श्रेष्ठसमेत वि. भरतप्रसाद संग्रौलासमेत

विपक्षी रामकृष्ण नेपाललाई सेवाबाट अवकाश दिने गरी पत्र थमाउनुभन्दा अगाडि स्पष्टीकरणको मौका दिइएको देखिँदैन। २० जुन २०११ मा World Bank को ड्युटीमा रामकृष्ण नेपाललाई बदली गरी खटाइएको भनिएका मानदेव सापकोटा आफ्नो ड्युटी गर्न जाँदा यी पुनरावेदकले इन्कार गरेकोमा विवाद हुँदा अन्य केटाहरूलाई समेत बोलाई डर धम्की दिई घिसारेर निकाल्ने धम्की दिएपछि किरण सरलाई जानकारी दिई आफू कन्ट्रोल रूममा गएको भनी मानदेव सापकोटाको

प्रतिवेदन रहेको देखिन्छ भने किरण थापाले पनि सोही बेहोराको Incident Report दिएकोमा सोही आधारमा निज रामकृष्ण नेपाललाई पदबाट मुक्त गर्ने गरी सजाय गरेको देखिन्छ। तर त्यसरी पदबाट मुक्त गर्नुभन्दा अगाडि कुनै प्रकारको स्पष्टीकरण वा सफाइको मौका दिएको नदेखिने।

कुनै पनि व्यक्तिलाई कुनै अभियोगमा सजाय गरिन्छ भने सो सजाय गर्नुपूर्व निजलाई सफाइको उपयुक्त मौका दिनुपर्छ। यो प्राकृतिक न्यायको सामान्य सिद्धान्त हो। आफूउपर लागेको अभियोगको सम्बन्धमा सफाइको मौका नै नदिई एकपक्षीय रूपमा सजाय गरिन्छ भने उक्त कार्य प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत हुन्छ र त्यसले वैधानिकता पाउन नसक्ने। विपक्षी रामकृष्ण नेपाललाई पदमुक्त गर्नुभन्दा अगाडि निजलाई लागेको अभियोगको सम्बन्धमा स्पष्टीकरणको मौका दिनुपर्नेमा सो नगरी ठाडै सेवाबाट अवकाश दिएको रिट निवेदक प्रतिष्ठानको निर्णयमा प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटि देखिएकोले निज रामकृष्ण नेपाललाई अवकाश दिने गरी भएका सम्पूर्ण कामकारबाही बदर हुने गरी गरेको विपक्षी श्रम अदालतको फैसला कानूनबमोजिमकै देखिँदा निवेदन मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत : सन्देश श्रेष्ठ

कम्प्युटर : विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १२ गते रोज २ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-CR-००५५, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. राजेन्द्रबहादुर भाट क्षेत्री

सुरू सुर्खेत जिल्ला अदालतले सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) बमोजिम ३ वर्ष कैद हुने ठहर्‍याएको भए तापनि पुनरावेदन अदालत सुर्खेतले सोही ऐनको

दफा १६१(३) बमोजिम १(एक) वर्ष कैद हुने भनी ठहर्‍याएको देखियो । यसरी पुनरावेदन अदालतले गरेको फैसलाउपर यस अदालतमा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१)(ग) बमोजिम पुनरावेदन लाग्ने नभई दफा १२ बमोजिम मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्न अनुमतिको प्रक्रिया अपनाउनु पर्ने थियो । त्यस प्रकारको अवस्था प्रस्तुत मुद्दामा नदेखिने ।

अतः प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीलाई पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जले सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(३) बमोजिम १ वर्ष कैद हुने ठहर्‍याएको हुँदा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१)(ग) को अवस्था विद्यमान रहेको नदेखिएकोले यस अदालतमा पुनरावेदन लाग्ने अवस्था देखिएन । प्रस्तुत पुनरावेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृतः सन्देश श्रेष्ठ

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ साल कात्तिक ५ गते रोज १ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या. श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७१-RB-००३४, करारबमोजिम उपयुक्त आदेश जारी गरिपाऊँ, भगवती सिग्देल वि. चन्द्रकुमारी भेटवाल संग्रौलासमेत

करार ऐन, २०५६ को दफा ८७ बमोजिम परेका निवेदनमा अन्तरकालीन प्रकृतिका आदेश माग भई गरिने निवेदन भएकोले यसले करारीय विवादमा अन्तिम आदेश गर्ने हैसियत राख्दैन । यस प्रकृतिका निवेदनहरूले मुद्दाको हैसियत राख्ने नभई Self-contained procedure का आधारमा करारलाई यथावत् राख्दै करारको पालना नगर्ने प्रवृत्तिलाई निरूत्साहित गर्न अन्तरकालीन प्रकृतिको आदेशबाट करारको परिपालनालाई प्राथमिकता दिने उद्देश्य राख्ने ।

विराट लेदर इन्डष्ट्रिज प्रा.लि. विरूद्ध नेपाल बङ्गलादेश बैंक लि. (ने.का.प. २०७१ भाद्र महिना

निर्णय नं. ९१५७) भएको यसै प्रकृतिको निवेदनमा पुनरावेदन अदालतबाट भएको आदेशउपर यस अदालतमा पुनरावेदन परेकोमा यस अदालतबाट "पुनरावेदन अदालतबाट भएको करार ऐन, २०५६ को दफा ८७(१)(२) अन्तर्गतको आदेश अन्तरकालीन आदेश भएको र सोबमोजिम आदेश जारी गर्न अदालतले इन्कार गरेको अवस्थामा सो आदेशउपर पुनरावेदन लाग्ने व्यवस्था उक्त करार ऐन, २०५६ मा भएको पाइँदैन । अन्तरकालीन आदेशउपर पुनरावेदन लाग्ने सिद्धान्त र प्रचलन पनि छैन । त्यस्तो अन्तरकालीन आदेशउपर पुनरावेदन सुन्ने अदालतमा मुलुकी ऐन, अ. बं. १७ नं. को निवेदनसम्म दिन पाउनेमा पुनरावेदन अदालतले पुनरावेदन गर्नु भनी सुनाएको आधारमा मात्र पुनरावेदनको अधिकार सिर्जना नहुने । पुनरावेदन लाग्ने वा नलाग्ने भन्ने सम्बन्धित कानूनमा नै व्यवस्था हुनुपर्दछ । पुनरावेदन अदालतले पुनरावेदन दिन जानु भनी सुनाए पनि ऐनले नलाग्ने पुनरावेदन लिन र सुन्न पनि मिल्ने हुँदैन ।" भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ । उपर्युक्त प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको आधारबाट अन्तरकालीन प्रकृतिको आदेशउपर पुनरावेदन लाग्न सक्ने देखिएन । यसका साथै यस्ता अन्तरकालीन प्रकृतिको आदेशउपर पुनरावेदन लाग्ने व्यवस्था न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ मा समेत नभएकोले यस अदालतमा दायर भएको पुनरावेदन कानूनसम्मत रहेको मान्न नमिल्ने ।

तसर्थ माथि विवेचित आधार, कारण एवं प्रतिपादित सिद्धान्तबाट करार गर्दाको अवस्थामा रहेको परिस्थितिमा आधारभूत परिवर्तन भएको देखिँदा निवेदकको मागबमोजिम करार ऐन, २०५६ को दफा ८७(२) अनुसार उपयुक्त आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान नदेखिँदा निवेदन खारेज हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।२।९ मा भएको आदेशउपर यस अदालतमा पुनरावेदन दायर हुन सक्ने अवस्था नरहेको हुँदा प्रस्तुत पुनरावेदन

खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: रामु शर्मा

कम्प्युटर : रमेश आचार्य

इति संवत् २०७३ साल कार्तिक ४ गते रोज ५ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७३-WO-१३८४, उत्प्रेषण / परमादेश, सन्तोष पाण्डेयसमेत वि. उद्योग मन्त्रालय, सिंहदरबारसमेत

निवेदनमा नेपाल सरकारले देशको प्राकृतिक स्रोत साधनको संरक्षणको साथै स्थानीय बासिन्दा, शिक्षण संस्था, मठमन्दिर, धार्मिक वा पुरातात्विक महत्त्वका स्थानहरूलगायत वातावरणको संरक्षण हुने गरी लागू गरेको मापदण्डसमेत प्रतिकूल नहुने गरी विकास कार्यलाई पनि सन्तुलित रूपमा लैजाने उद्देश्यले निवेदकले आफ्नो जिज्ञासा र चिन्ता व्यक्त गरेको स्वरूपमा मान्नु पर्ने हुन्छ । यस अवस्थामा नेपाल सरकारका सम्बन्धित निकायहरूबाट प्रचलित कानूनको दायराभित्र रही बनाइएका मापदण्ड, निर्देशिका, सूचना आदेश आदि विपरीत हुने गरी वा औपचारिकता मात्र पूरा गर्ने गरी भएका वा हुने काम कारबाहीले कानूनी रूपमा मान्यता पाउन सक्ने हुँदैन । यदि कानूनले तोकेको कार्यविधि पूरा गर्न गलत प्रतिवेदन पेस गरी कुनै औपचारिकता मात्र पूरा गरेको रहेछ भने त्यसतर्फ सम्बन्धित निकायहरूले गम्भीरतापूर्वक छानबिन गरी त्रुटि कमीकमजोरीहरूलाई सच्याउनु पर्ने तथा भविष्यमा त्यस प्रकृतिका अनियमितताहरू हुन नदिन र मापदण्डविपरीतका उद्योग सञ्चालनमा रोक लगाउनेतर्फ सचेत हुनु पर्ने ।

मिति २०७३।४।२६ को घरेलु तथा साना उद्योग विभागका महानिर्देशकको अध्यक्षतामा बसेको आई.ई.ई. (IEE) समितिको ३६६ औं बैठकको निर्णय नं. (१२) मा उद्योग प्रस्तावित स्थानको वरिपरि सर्वसाधारणको घर तथा नजिकै कृषियोग्य जमिन रहेको

र उद्योग सञ्चालनको क्रममा उत्पन्न हुने धुलोबाट घर र कृषियोग्य जमिनलाई असर न्यूनीकरणको लागि आवश्यक सुरक्षा अपनाउनु पर्ने तथा जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालयले तोकेको सर्त पालना गर्नुपर्ने गरी मात्र (IEE) स्वीकृत भएको र तत्पश्चात् मिति २०७३।८।७ मा मात्र साझेदारी फर्म दर्ता गरी औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०४९ को दफा ३(क) र सोही ऐनको दफा ५ अनुसार उद्योग दर्ता भएकोमा उक्त दर्ता प्रमाणपत्रको सर्त नं. ४ मा ६ महिनाभित्र उद्योग स्थापना गर्नु पर्ने भन्ने उल्लेख भई सो म्याद समाप्त भइसकेको तथा उक्त उद्योग स्थापना गर्ने म्याद थप गर्नु परेमा घरेलु तथा साना उद्योग विभागले पुनः साबिकमा पेस भएका विवरणहरूको पुनरावलोकन गरी हालको परिवर्तित सन्दर्भमा नेपाल सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालयले तोकेका मापदण्डहरू एवं सर्तहरूबमोजिम छ, छैन भन्ने तथ्य वस्तुनिष्ठ रूपमा हेरी बुझी प्रभावकारी अनुगमन गरी प्रस्तावित उद्योगको लागि आवश्यक पर्ने ढुंगा, गिट्टी इत्यादिको स्रोतबाट पर्ने वातावरणीय असर सम्बन्धमा समेत प्रचलित कानूनबमोजिम जारी भएको वा हुने अनुमति वा इजाजत आदिको जाँचबुझ गरी मात्र उद्योग सञ्चालनको लागि म्याद थप गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान देखिँदा र हाल स्थानीय तह निर्वाचित प्रतिनिधिहरूबाट सञ्चालन भएको अवस्थामा सम्बन्धित नगरपालिकाबाट समेत ऐन, नियम र प्राकृतिक स्रोत, वातावरण एवं जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित मापदण्डहरूअनुरूप प्रभावकारी तथा सुशासन प्रत्याभूत हुने गरी जिम्मेवार रूपमा आवश्यक काम कारबाही गर्ने नै हुँदा तत्कालै रिट क्षेत्रबाट हस्तक्षेप गरी निवेदकको मागबमोजिम आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था देखिएन । प्रस्तुत रिट खारेज हुने ।

निवेदन खारेज हुने ठहरे तापनि निवेदकले उठाएको विषयवस्तु वातावरण संरक्षणसँग सम्बन्धित भएकाले सो विषयको संवेदनशीलतालाई

तथा मिसिलबाट देखिएका केही अस्वाभाविक औपचारिकतालाई अदालतले नजरअन्दाज गर्न मिल्दैन । मानव जीवनको अस्तित्व नै प्रकृति र वातावरणको अस्तित्वमा आधारित रहने भएको सन्दर्भमा प्रकृति र वातावरणको संरक्षण तथा विकास कार्यसँगको सन्तुलनका लागि राज्यका सरोकारवाला प्रत्येक अंग तथा पदाधिकारीलगायत उद्यमी व्यवसायीहरू पनि संवेदनशील हुनै पर्छ । अतः विपक्षीहरूका नाममा निम्नबमोजिमका निर्देशनात्मक आदेशहरू जारी हुने:

१. वातावरणमा प्रतिकूल प्रभाव पार्ने प्रकृतिका यस्ता उद्योग स्थापना गर्न वातावरण संरक्षण ऐन, २०४३ तथा नियमावलीबमोजिम स्वीकृति प्रदान गर्दा औपचारिकता तथा कागजी कारबाही मात्र पूरा गर्ने प्रकृतिबाट मात्र कार्य नगरी त्यस्ता निवेदन, प्रतिवेदन तथा अन्य सम्पूर्ण कागजातहरूको वस्तुनिष्ठ मूल्याङ्कन गरी आवश्यक देखिएमा स्थलगत निरीक्षण गरी वा गराई प्रचलित कानूनले कुनै समयावधि तोकेको रहेछ भने सो अवधिभित्रै र त्यस्तो व्यवस्था नभएकोमा विषयको प्रकृति हेरी यथाशक्य चाँडो निर्णय गर्ने परिपाटी स्थापित गरी त्यस्ता स्थापना भएका उद्योगहरूको आवधिक रूपमा तथा प्रभावकारी ढङ्गले अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाई मन्त्रालय वा मातहतबाट दिने अनुमति, स्वीकृति वा अनुगमनमा व्यक्तिगत स्वार्थ, बदनियत वा लापरवाहीपूर्ण रूपमा वा अस्वाभाविक रूपमा सिफारिस गर्ने, पहल गर्ने वा गलत वा अपूर्ण तथ्य उल्लेख गरी उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गर्ने गराउने वा रीतपूर्वक अनुमति दिई उद्योग सञ्चालन गर्न दिनु पर्नेमा त्यसो गर्नमा अस्वाभाविक अवरोध गर्ने भ्रमपूर्ण प्रतिवेदन दिने जस्ता

कर्मचारीहरूको पहिचान गरी लगत राखी निजहरूको सेवा सर्तबमोजिम कारबाही गर्नु गराउनु भनी जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय तथा उद्योग मन्त्रालय निर्देशन दिने ।

२. स्थानीय तहबाट ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता प्राकृतिक स्रोत साधनको पहिचान तथा त्यसको संरक्षण, उत्खनन तथा उपयोगको दर्ता, अनुमति, नवीकरण एवं व्यवस्थापन गर्दा वातावरणसम्बन्धी प्रचलित कानूनको पूर्ण पालना हुने र सुशासनको प्रत्याभूति हुने गरी आवश्यक स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड तयार गरी प्रभावकारी रूपमा योजना कार्यान्वयन, नियमन तथा अनुगमन गर्नु गराउनु भनी संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमार्फत स्थानीय तहहरूलाई निर्देशन दिने ।

इजलास अधिकृत: शोभा पाठक

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७५ साल जेष्ठ २१ गते रोज २ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-RB-००४१ र ०७०-RB-००२२, करार ऐनबमोजिम उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ, युवराज आचार्य वि. हरिप्रसाद पौडेलसमेत र हरिप्रसाद पौडेलसमेत वि. युवराज आचार्य

निवेदक चरक एकेडेमीका ब्याचलर नर्सिङ तहका विद्यार्थीहरूलाई २०६८ सालदेखि दुई वर्ष लगातार प्रयोगात्मक अभ्यास गर्न दिई नै रहेको अवस्थामा अचानक रोक लगाउने गरी पत्राचार भएको देखिन्छ । निवेदक र विपक्षी गण्डकी मेडिकल कलेजबिचमा विद्यार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक अभ्यास गर्न दिने दिलाउने भनी करार भएको अवस्थामा विपक्षी गण्डकी मेडिकल कलेजको मिति २०६९।१०।२२

को जानकारी पत्रबाट सो करारनामाको परिपालनामा अवरोध पुग्न गएको अवस्था देखिन्छ। यस्तो निर्णयबाट चरक एकेडेमीमा भर्ना भई अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको भविष्य अन्याय हुने अवस्था उत्पन्न हुने।

निवेदक र विपक्षी गण्डकी मेडिकल कलेजका बिचमा भएको मिति २०६६।१।१२ को करारनामाको सम्बन्धमा उत्पन्न विवादको समाधान सो करारनामा वा प्रचलित कानूनबमोजिम हुने गरी निवेदक चरक एकेडेमीमा अध्ययनरत PCL तहका विद्यार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक अभ्यास गर्नबाट रोक्न मिल्ने देखिँदैन। BN नर्सिङको विद्यार्थीहरूको हकमा करारनामा हुँदाको अवस्थामा सो तहको विद्यार्थी अध्यापन गराउने निवेदकले अनुमति नै प्राप्त गरेको देखिँदैन। यस्तो अवस्थामा आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी प्रयोगात्मक अभ्यासको व्यवस्था मिलाउन समय लाग्ने नै हुन्छ। यसरी प्रयोगात्मक अभ्यासको अनुमति नै प्राप्त नगरी BN तहमा भर्ना भएको अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको भविष्यसमेतलाई विचार गर्नु पर्ने। विपक्षी गण्डकी मेडिकल कलेजले अर्को आदेश वा व्यवस्था नभएसम्म विद्यार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक अभ्यास गर्न नदिने भनी पत्राचार गरेको कार्यलाई न्यायोचित मान्न मिल्ने देखिँदैन। दुवै पक्षबिच भएको करारमा यी दुवै संस्थाहरूबिच भगिनी सम्बन्ध रहने भनी सोही सम्झौतामा उल्लेख भएको देखिन्छ। यसरी दुवै पक्षबिच भएको उल्लिखित भगिनी सम्बन्ध रहने भनी भएको सम्झौताबमोजिमको प्रयोगात्मक अभ्यास गर्न रोक्नु न्यायोचित हुने नदेखिने।

तसर्थ, निवेदक चरक एकेडेमी र विपक्षी गण्डकी मेडिकल कलेजका बिच मिति २०६६।१।१२ मा भएको करारनामानुसार चरक एकेडेमीमा अध्ययनरत PCL तहका विद्यार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक अभ्यास गर्नबाट नरोक्नु, अभ्यास गर्न दिनु साथै आदेशको जानकारी प्राप्त भएको मितिले ३ वर्षसम्ममा निवेदक चरक एकेडेमीमा BN नर्सिङमा अध्ययनरत

विद्यार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक अभ्यास गर्नबाट नरोक्नु अभ्यास गर्न दिनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा करार ऐन, २०५६ को दफा ८७(२) बमोजिम आदेश जारी हुने तहराई पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७०।२।२२ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: शोभा पाठक

कम्प्युटर : विपिनकुमार महासेठ

इति संवत् २०७५ साल आषाढ १८ गते रोज २ शुभम्।

९

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-WO-०५७४, उत्प्रेषण, शहाबुद्धीन खाँन वि. कृषि अनुसन्धान परिषद्, सिंहदरबारसमेत

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् ऐन, २०४८ को दफा (१९) को अधीनमा रही निर्मित नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (कर्मचारी प्रशासन) विनियम, २०४९ को विनियम ५८(१) मा भएको व्यवस्थाअनुसार उमेरको हद सम्बन्धमा उमेर किटान भएको शैक्षिक योग्यता, चारित्रिक प्रमाण-पत्र वा नागरिकताको प्रमाण-पत्र वा सेवा प्रवेश गर्दा कर्मचारी आफैँले भरेको वैयक्तिक विवरण फाराम (सिटरोल) मध्ये जुन जन्ममिति कायम गर्दा पहिले अवकाश पाउँछ, त्यसैको आधारमा कार्यरत कर्मचारीलाई अनिवार्य अवकाश दिने गरी मिति २०५८।१।१७ मा निर्णय भएको देखियो। कानूनबमोजिम नेपाल सरकारकै निर्देशन मान्नुपर्ने विपक्षी प्रत्यर्थाबाट आफ्ना कर्मचारीहरूमाझ आउन सक्ने सम्भावित यस्तै प्रकृतिका उमेर विषयक विवादको समाधान हेतु भएको उक्त मिति २०५८।१।१७ को निर्णयतर्फ विचार गर्दा र नेपाल सरकारले अवकाश मितिका हकमा कायम गरेको पछिल्लो अभ्यास र प्रतिपादित सिद्धान्तअनुरूप एकरूपता कायम हुने गरी विश्लेषण गरी हेर्दा यी निवेदकका हकमा समेत देखा परेको

उमेरको फरक एक (१) वर्षभन्दा कम नदेखिएसमेतका आधार र कारणबाट निवेदकको अनिवार्य अवकाशका सम्बन्धमा नागरिकताको प्रमाण-पत्रलाई आधार मानी निजलाई अवकाश दिने गरी भएको उक्त निर्णय कानूनसम्मत नै देखिँदा अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतएव, उपर्युक्त विवेचित आधार र कारणको रोहबाट निवेदकको रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। मिति २०७४।१२।०१ को अन्तरिम आदेश निष्क्रिय हुने हुँदा निवेदकले काममा निरन्तरता दिइरहेको भए आजैका मितिबाट लागू हुने गरी सो नगर्न, नगराउन सम्बन्धित कार्यालयलाई सूचना दिने।

इजलास अधिकृत: अशोककुमार क्षेत्री

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७५ साल असोज १६ गते रोज ३ शुभम्।

१०

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०६९-CR-०४९७, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. टेप्रा राजवंशी

प्रतिवादीउपर जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. र ३(१) नं.को कसुर अपराधको अभियोग लगाइएको भए पनि स्वयं जाहेरवाला एवं पीडित र प्रत्यक्षदर्शीले आरोपित कसुर प्रतिवादीले नगरेको भनी अदालतसमक्ष बेहोरा लेखाएको पाइन्छ। निजहरूको मौकाको कागज एवं प्रतिवादीको मौकाको बयानमा अन्यथा उल्लेख भएको भए पनि अदालतसमक्ष सोविपरीतको कथन देखिन आएको हुँदा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ ले त्यस्तो मौकाको भनाइलाई मात्र प्रमाणमा ग्रहण गर्न मिल्ने नदेखिने। जाहेरवालालगायत मौकामा कागज गर्ने पीडितले प्रतिकूल (Hostile) बकपत्र गरेको हो कि भन्नलाई मिसिल संलग्न प्रत्यक्षदर्शीको अदालतसमक्षको बकपत्र एवं पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनसमेतबाट प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणीको कसुर गरेको भन्ने कुरा नदेखिएको अवस्था विद्यमान छ।

फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियोग दाबी प्रमाणित गर्ने भार वादीमा रहने सामान्य सिद्धान्तबमोजिम पनि प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीलाई अभियोग दाबी प्रमाणित हुने प्रमाण वादी पक्षले प्रस्तुत गर्न सकेको नदेखिएको र शंका र अनुमानको भरमा अदालतले कसैलाई कसुरदार घोषित गर्न नसक्ने हुँदा अभियोग दाबीबाट प्रतिवादीले सफाइ पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको देखिने।

तसर्थ माथि उल्लिखित तथ्यगत एवं कानूनी विवेचनाबाट प्रतिवादी विल्टु भन्ने टेप्रा राजवंशीले पीडितलाई जबरजस्ती करणीको उद्योग गरेको ठहर्‍याई ५ वर्ष कैद सजाय गर्ने गरी झापा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला उल्टी भई निज प्रतिवादी टेप्रा राजवंशीले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०६९।३।१९ को फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: आत्मदेव जोशी

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ साल पौष ३ गते रोज २ शुभम्।

११

मा.न्या.श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा. र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-RC-०१४३, कर्तव्य ज्यान (साधक), नेपाल सरकार वि. मिश्रा नेपाली

प्रतिवादीको अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतमा भएको बयान, शव परीक्षण प्रतिवेदन, घटनास्थलबाट बरामद भएका बाँसको लाठी, सिमालीको लाठी र चिरपट दाउरालाई प्रतिवादीले अदालतमा समेत सनाखत गरिदिएको अवस्था र वादीतर्फका साक्षीहरूको बकपत्रसमेतका आधारमा निज प्रतिवादी मिश्रा नेपालीले गरेको कुटपिटबाट टिकाराम धौलाकोटीको मृत्यु भएको देखिन आउने।

अतः माथि प्रकरणमा विवेचित आधार प्रमाणबाट यी प्रतिवादी मिश्रा नेपालीले कुटपिट गरी सोही चोटपिरबाट टिकाराम धौलाकोटीको मृत्यु

भएको तथ्य स्थापित भएको हुँदा निज प्रतिवादी मिश्रा नेपालीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ नं. तथा १३(३) नं. विपरीतको कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय गर्ने गरी ओखलढुंगा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।६।१४ मा भएको फैसला सदर गर्ने उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुंगाको मिति २०७४।१।२४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

मृतक टिकाराम धौलाकोटीले रातको समयमा प्रतिवादी सुतेको ठाउँमा आई निजले ओढेको सिरक तानी जबरजस्ती गर्न खोजेको कारण कुटपिट गरेको देखिन्छ। मृतकलाई मार्ने पर्ने भन्ने पूर्वरिसइवी वा वैमनस्यताको कारण प्रतिवादीले कुटपिट गरेको भन्ने मिसिल संलग्न कुनै पनि तथ्य प्रमाणहरूबाट खुल्न आएको देखिँदैन। निज प्रतिवादीले मृतकलाई मार्छु नै भनी कुटपिट गरेको होइन रातिको २:०० बजे मादक पदार्थ सेवन गरी आफू सुतेको ठाउँमा आई ओढेको सिरक तानी देउ देउ भनी जबरजस्ती करणी गर्न थालेकोले नजिकै रहेको दाउरो टिपी हान्दा चोट लाग्न गएको हो आफूले सतित्व रक्षाको लागि प्रहार गरेकी हुँ भनी बयान गरेको देखिएबाट मार्ने योजना, पूर्वरिसइवीको अभाव रहेको अवस्थामा वारदातस्थलमा निज मृतक आई प्रतिवादीलाई जबरजस्ती इज्जत लुट्न खोजेको कारण उठेको रिस थाम्न नसकी तत्कालै गरेको कुटपिटको कारण टिकाराम धौलाकोटीको मृत्यु भएको देखिँदा प्रतिवादी मिश्रा नेपालीलाई ऐनबमोजिम हुने हदैसम्मको सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने देखिएकोले मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको १८८ नं. बमोजिम सजाय गर्न मनासिब हुने भनी ५(पाँच) वर्षको कैद सजाय गर्ने भनी ओखलढुंगा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहरी उच्च अदालत विराटनगर, अस्थायी इजलास ओखलढुंगाको राय मनासिबै हुँदा प्रतिवादी

मिश्रा नेपालीलाई ५ (पाँच) वर्ष कैद हुने।

इजलास अधिकृत: शोभा पाठक

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७५ साल असार २१ गते रोज ५ शुभम्।

इजलास नं. ३

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७४-WO-०३२८, उत्प्रेषण, विमला राई वि. उच्च अदालत पाटनसमेत

काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७४।४।२२ मा वादी बिमला राई र प्रतिवादी अम्बरबहादुर खत्रीबिच कुराकानी (Chat) भएको मेसेन्जरको प्रतिलिपिबाट निजहरूले एकअर्कालाई बुढाबुढी भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ। यी वादी बिमला राईले नेपाल मेडिकल कलेज शिक्षण अस्पतालमा मिति २०७३।६।१४ मा चेक गराएको प्रेस्क्रिप्सन हेर्दा निज बिमला राईलाई परीक्षणका लागि प्रतिवादी अम्बर खत्रीले लिई गएको र नाता सम्बन्ध भन्ने खण्डमा पति भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ भने १३ फेब्रुअरी २०१५ को रेमिटेन्स संकलन फाराम हेर्दा वादी बिमला राईले प्रतिवादीको आमा कुमारी जिरेललाई पैसा पठाएको देखिएको र वादीका साक्षी मिरा राईले खोजिदिएको कोठामा यी वादी र निजकी सासू भाडामा बसेका थिए र प्रतिवादी अम्बरबहादुर खत्री मिति २०७३।६।१२ गते राति साँझमा कोरियाको अवधि पूरा नहुँदै यिनै प्रतिवादीले लिएको कोठामा आई बसेको भनी बकपत्र गरेको देखिँदा पछि ठहरेबमोजिम हुने गरी हाल फिराद परेको अधिल्लो दिनलाई मानो छुट्टिएको मिति कायम गरी सो दिनसम्मको वादी प्रतिवादी र अ.बं. १३९ नं. बमोजिम प्रतिवादीहरूसरह बुझिएको मानिसहरूसमेतबाट निजहरू जिम्मा रहेको बन्डा गर्नुपर्ने चल अचल श्री सम्पत्तिको फाँटवारी मुलुकी ऐन,

अंशबन्डाको महलको २०, २१, २२ र २३ नं. बमोजिम पेस गर्न लगाई नपुग कोर्ट फी लिनुपर्ने भए वादीसँगबाट लिई पेस भएको फाँटवारी एकापसमा सुनाई अचल सम्पत्तिको हकमा दर्ता ख्रेस्ताको प्रमाणित प्रतिलिपि झिकाई लगाउका मुद्दाहरू साथै राखी पेस गर्नु भनी विभिन्न आधार र प्रमाण देखाई वादी प्रतिवादीबिच लोम्ने स्वास्नीको नाता सम्बन्ध देखिएको भन्ने आधारमा तायदाती फाँटवारी माग गर्ने आदेश गरेको देखिन्छ। यसरी नाता सम्बन्धमा विभिन्न आधारहरू खुलाई जिल्ला अदालतबाट तायदाती फाँटवारी माग भएकोमा आधार नै नखुलाई तायदाती फाँटवारी माग गरेको भन्ने पुनरावेदन अदालतको आदेशसँग सहमत हुन नसकिने।

तायदाती माग गर्ने तल्लो अदालतको आदेश बदर गर्दा सो अदालतले गर्ने अन्तिम निर्णयमा असर पर्न जान्छ। विवादित अंश मुद्दा तल्लो अदालतमा विचाराधीन नै रहेको अवस्थामा माथिल्लो अदालतबाट तल्लो अदालतबाट भएको आदेश बदर गर्दा तल्लो अदालतको निर्णयमा हस्तक्षेप गरेको हुन जान्छ जुन न्यायिक सिद्धान्तले पनि मिल्दैन। यस प्रकारको आदेश अन्तिम होइन। निर्णय गर्ने सम्बन्धमा एउटा प्रक्रियासम्म हो। निर्णय हुँदा तायदाती माग गरेकै मात्र आधारमा अंश पाउने हुँदैन। मुद्दामा पेस भएका सबै प्रमाणको मूल्याङ्कन र विश्लेषण गरेर मात्र अंश पाउने नपाउने, अंश पाउने भए कुन कुन सम्पत्तिबाट पाउने भन्ने निर्णय हुने हुँदा तलको अदालतको यस प्रकारको आदेशलाई बदर गर्न कानून र व्यवहारसङ्गत समेत नहुने।

अतः सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट स्पष्ट रूपमा लोम्ने स्वास्नीको नातासम्बन्धी विषयमा बोलेर नै तायदाती फाँटवारी माग गर्ने गरी मिति २०७४।४।२२ मा आदेश भएको देखिँदा सो आदेश बदर गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७४।६।२६ मा भएको आदेश रीतपूर्वकको नदेखिँदा

उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ। अब ०७३-CP-१२६० को अंशचलन मुद्दा मुलतबीबाट जगाई कानूनबमोजिम बुझ्नुपर्ने केही प्रमाण भए बुझी यथाशीघ्र निर्णय गर्नु भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतको नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत: हिरा डंगोल

कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७५ साल भाद्र ४ गते रोज २ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७०-CR-१५६९, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. निर्मला प्रजा

प्रतिवादीले चलाएको टिपरले आफू अगाडिको ट्रकलाई ओभरटेक गरी अगाडि बढ्ने क्रममा विपरीत दिशातिरबाट मृतकले चलाई आएको साइकल लरखराएर यी प्रतिवादीले चलाएको टिपरमा ठोक्किन गई ठक्कर लागेको कारणबाट मृतकको टाउकोमा चोट लाग्न गई सोही चोटको कारणबाट मृतकको मृत्यु भएको देखिँदा प्रतिवादीले उक्त सवारी चलाउँदा मृतकको ज्यान मर्न सक्ने ठूलो सम्भावना छ भन्ने कुरा जानी जानी वा लापरवाही गरी निजले उक्त सवारी चलाएको कारणले नै उक्त दुर्घटना हुन गएको भन्ने देखिन नआउने।

मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट यी प्रतिवादीले चलाएको सवारी साधनको तीव्र गति नदेखिएको, गलत तरिकाले नउछिनेको, गाडी सडकभित्र नै भएको, मृतकले चलाएको साइकललाई अगाडिबाट ठक्कर लागेको नभई पछाडिको मोटरगाडीबाट ठक्कर लागेको अवस्था भएकोले उक्त दुर्घटनामा प्रतिवादीको लापरवाहीको कारणले नभई भवितव्यबाट भएको देखिँदा प्रतिवादीलाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) अनुसारको कसुरमा सोही ऐनको दफा १६१(२) बमोजिम सजाय गर्ने गरी सुरु अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म उल्टी

गरी सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(३) अनुसार निज प्रतिवादी निर्मल प्रजालाई तजबिजी कैद वर्ष १(एक) हुने भनी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।०८।२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिर तथा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार प्रमाणहरूबाट प्रस्तुत वारदात सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) अनुरूपको नदेखिँदा दफा १६१(३) को अवस्था विद्यमान रहेको देखिँदा सुरु मकवानपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६९।११।२२ को फैसला केही उल्टी गरी सोही दफा १६१(३) अनुसार निज प्रतिवादी निर्मल प्रजालाई तजबिजी कैद वर्ष १ (एक) हुने भनी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।०८।२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: सुरथप्रसाद तिमल्सेना

कम्प्युटर: मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ४ गते रोज ३ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CR-०६०३, डाँका, नेपाल सरकार वि. गईन्द्र राईसमेत

प्रतिवादीहरूले जाहेरवालीको नगद तथा सुनसमेतका गरगहनाहरू डाँका गरी लगेको भनी अभियोग मागदाबी लिने वादी पक्षले आफ्नो अभियोग दाबीलाई पुष्टि प्रमाणित हुने गरी अनुसन्धानको क्रममा संकलित सबुद प्रमाणको समर्थन हुने आफ्नो साक्षीका रूपमा रहेका जाहेरवालालगायतका खानतलासी एवं बरामदी मुचुल्काका मानिसहरूबाट निजहरूको मौकामा भएको कागज बेहोराको भनाइलाई पुष्टि हुने गरी बकपत्र गराउन सकेको नपाइएको र मौकामा

जाहेरी दिने जाहेरवाली स्वयंले नै आफ्नो सुरु जाहेरी बेहोरालाई खण्डन हुने गरी अदालतमा आई बकपत्र गर्दा यी प्रतिवादीहरूले आफ्नो नगद तथा धनमाल डाँका गरी लगेको होइन भनी निजहरूले कसुर गरेको कुरामा इन्कार रही बकपत्र गरिदिएको देखिन्छ। खानतलासी तथा बरामदी मुचुल्काका मानिसहरूले समेत मौकाको उक्त मुचुल्काको बेहोरा नै खण्डित हुने गरी अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरिदिएको यस अवस्थामा यी प्रतिवादीहरूउपरको अभियोग दाबीबमोजिमको आरोप खम्बिर हुन सकेको देखिन नआउने।

प्रतिवादीहरूउपरको कसुर तथ्यगत आधार प्रमाणबाट पुष्टि प्रमाणित हुन नसकेकोमा केवल मौकामा दिएको जाहेरी बेहोरामा उल्लेख भएको कथनकै आधारमा एवं खानतलासी तथा बरामदी मुचुल्कामा उल्लेख गरिएको बेहोराकै आधारमा मात्र प्रतिवादीहरूउपरको अभियोग दाबी स्थापित भएको भन्ने मानी निज प्रतिवादीहरूलाई सजाय गर्नु कानून तथा फौजदारी न्यायको मर्मविपरीत हुने। प्रतिवादीहरूउपरको अभियोग दाबी स्वतन्त्र प्रमाणहरूद्वारा पुष्टि हुन नसकेको यस अवस्थामा यी प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको ५ नं. बमोजिम रहजनी चोरीको कसुर ठहर गरी सोही महलको १४(३) नं.बमोजिम जनही रु. १,१९०२४।- जरिवाना र जनही २ महिना कैद हुने भनी सुरु अदालतबाट भएको फैसला मिलेको देखिन नआएकोले सुरु अदालतको उक्त फैसला उल्टी गरी निज प्रतिवादीहरूलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ प्रदान गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७०।०६।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिन आएको हुँदा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर एवं पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार प्रमाणसमेतबाट

यी प्रतिवादीहरूउपरको अभियोग दाबी पुष्टि प्रमाणित हुन सकेको नपाइएबाट सुरु खोटाङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।३।५ मा भएको फैसला उल्टी भई प्रतिवादीहरूले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने गरी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७०।०६।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- सुरथप्रसाद तिमल्सेना

कम्प्युटर:- मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ४ गते रोज ३ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७०-CR-१७०९, वन पैदावार हानि नोक्सानी तथा ओसार पसार, नेपाल सरकार वि. रामपुकार चौधरीसमेत

मौकामा बरामद भएको काठ ९९.२५ क्यू. फिट रहेको भन्ने देखिएकोमा वनमा पाइएका काठका टुटाहरूसमेत यी प्रतिवादीहरूले नै काटेको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट पुष्टि हुन सकेको देखिँदैन। यिनै प्रतिवादीहरूले नै उक्त वन क्षेत्रमा रहेको टुटाहरू रहेको रूख काटेका हुन् भनी मौकामा बुझिएका सरजमिनका मानिससमेत कसैको भनाइसमेत रहेको नदेखिएको र उक्त टुटाहरू देखिएको स्थानबाट नै उक्त ट्याक्टरमा लोड गरिएको काठ बरामद भएको अवस्थासमेत नदेखिएकोले वन क्षेत्रमा पाइएका उक्त टुटाहरूको समेत थप बिगो कायम गरी कसुर ठहर गर्नु न्यायोचित हुने नदेखिने।

प्रतिवादीहरूले ट्याक्टरमा ल्याएको उक्त बरामद भई आएको काठको अतिरिक्त अभियोग दाबीमा उल्लेख गरिएबमोजिम वन क्षेत्रमा देखिएका टुटासमेत गणना गरेर निकालिएको काठको क्यू. फिटका आधारमा बिगो कायम हुने नभई मौकामा बरामद गरिएको काठको परिमाणको आधारमा नै प्रतिवादीहरूको आपराधिक दायित्व कायम हुने हुँदा

सोही आधारमा बिगो निर्धारण गर्नुपर्ने हुँदा बरामद भएको ९९.९५ क्यू. फिट काठको मात्र बिगो कायम हुनुपर्ने देखिएकोमा, प्रतिवादीहरूलाई बरामदी काठको अतिरिक्त अभियोग दाबीमा माग गरिएको टुटासमेतको हुन आउने बिगो कायम गरिएको आधारमा जनही जरिवाना हुने भनी सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला कानूनसङ्गत र न्यायोचित मान्न मिल्ने नदेखिएकोले सो अभियोग दाबीबमोजिम बिगो कायम गरी प्रतिवादीहरूलाई सोअनुसार जनही जरिवाना हुने भनी सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी बरामद भएको ९९.९५ क्यू. फिट काठको हुन आउने बिगो रु.७९,९६०।- बराबरको बिगो कायम गरी वन ऐन, २०४९ को दफा ५० (१) को (घ) (४) बमोजिम बिगोको दोब्बर रु.१,५९,९२०।- जरिवाना हुनेमा प्रतिवादीहरूलाई दामासाहीले जनही रु.७९,९६०।- जरिवाना हुने भनी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।१०।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिन आएको हुँदा पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार प्रमाणसमेतबाट अभियोग दाबीबमोजिम बिगो कायम गरी प्रतिवादीहरूलाई सोअनुसार जनही जरिवाना हुने भनी सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म उल्टी गरी बरामद भएको ९९.९५ क्यू. फिट काठको हुन आउने बिगो रु.७९,९६०।- बराबरको बिगो कायम गरी वन ऐन, २०४९ को दफा ५० (१) को (घ)(४) बमोजिम बिगोको दोब्बर रु.१,५९,९२०।- जरिवाना हुनेमा प्रतिवादीहरूलाई दामासाहीले जनही रु.७९,९६०।- जरिवाना ठहर हुने भनी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।१०।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिन आएको हुँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- सुरथप्रसाद तिमल्सेना

इति संवत् २०७५ साल वैशाख ४ गते रोज ३ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७०-CR-०२३४, कितें जालसाजी, सोनी जोशीसमेत वि. सुशिला जोशी

वादीको पति भोजराजले देवराजलाई मिति २०५३।१०।०५ मा दिएको भनिएको घरसारको मन्जुरनामाको लिखत कितें गरी गराई सम्पत्ति दा.खा. गराई लिनु खानु गरेकाले कितें गर्ने विपक्षीहरूलाई मुलुकी ऐन कितें कागजको ७ नं. बमोजिम सजाय गरिपाउँ भनी वादीले मुख्य दाबी लिएको देखिन्छ । उक्त दाबीबाट नै वादीले दाबी लिएको विवादित लिखत सद्धे कितें के हो भनी निर्णय गर्नुपर्ने प्रश्न सिर्जना भएको देखियो । उक्त लिखत सद्धे कितें के हो भन्ने सम्बन्धमा निष्कर्षमा पुग्न मुलुकी ऐन, अ.बं. ७८ नं. बमोजिम सद्धे कितेंतर्फ बयानसमेत गराउनु पर्नेमा सुरु जिल्ला अदालतले सो प्रक्रिया पूरा गरेको देखिन आएन । साबिक न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को देहाय (घ) मा तल्लो अदालत, निकाय वा अधिकारीले मुद्दामा निर्णय गर्नुपर्ने प्रश्नमध्ये केहीमा निर्णय गरी र केहीमा निर्णय नगरी फैसला गरेको रहेछ भने मनासिब माफिकको समय तोकी बाँकी प्रश्नहरूको समेत निर्णय गरी मुद्दा किनारा गर्नु भनी मिसिल सम्बन्धित अदालत, निकाय वा अधिकारीसमक्ष पठाउने अधिकार पुनरावेदन सुन्ने अदालतलाई रहेको देखिन्छ । न्याय प्रशासन ऐन, २०७३ को दफा १४ को उपदफा (१) को देहाय (घ) मा पनि सोहीअनुसारको व्यवस्था उल्लेख भएको पाइन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा सुरु अदालतबाट निर्णय गर्नुपर्ने प्रश्नको सम्बोधन नै नगरिएको र कानूनबमोजिम अवलम्बन गर्नुपर्ने प्रक्रियासमेत अवलम्बन नगरी लगाउको दा.खा. दर्ता लिखत बदर दर्ता कायम धितो बदर रोकका फुकुवा मुद्दामा गरिएको विश्लेषणलाई आधार लिई वादी दाबीको मिति २०५३।१०।०५ को मन्जुरनामाको वैधतातर्फ विचार गरिरहनु परेन भनी भएको फैसला बदर गरी पुनः निर्णयको लागि पठाउने

गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट भएको फैसला कानूनसम्मत नै देखिन आउने ।

अतः वादीले कितें भनी दाबी लिएको मिति २०५३।१०।०५ को मन्जुरनामाको लिखत सम्बन्धमा सद्धे कितेंतर्फ जे जो बुझ्नुपर्छ कानूनबमोजिम बुझी पुनः निर्णय गर्नु भनी साबिक न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १४ को देहाय (घ) बमोजिम सुरु तेहथुम जिल्ला अदालतमा मुद्दा फिर्ता पठाइदिने गरी पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट मिति २०७३।३।१९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृतः महेश खनाल

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७५ साल पौष १० गते रोज ३ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७३-CR-०३४८, कितें जालसाजी, सोनी जोशीसमेत वि. सुशिला जोशीसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७०-CR-०८७०, वन पैदावार हानि नोकसान्नी तथा चोरी तस्करी, नेपाल सरकार वि. टिकाबहादुर यस्माली

मिसिल संलग्न रहेको मिति २०६७।१०।१३ को बरामदी मुचुल्का हेर्दा, प्रत्यर्थी प्रतिवादी विकास राणा मगर भन्ने टिकाबहादुर यस्मालीलाई १५८.४१ क्यू. फिट सालका काठसहित पक्राउ गरेको र बरामद भएको सो काठको बिगो मूल्य रु.३९,६०२।- कायम गरेको देखिन्छ । उक्त १५८.४१ क्यू. फिट सालको काठ बरामद हुँदाका अवस्थामा तयार भएको बरामदी मुचुल्काको रोहवरमा बसी यी प्रत्यर्थी प्रतिवादी विकास राणा मगर भन्ने टिकाबहादुर यस्मालीले सहीछाप गरेको देखिन्छ । यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीले आरोपित कसुरमा अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष साबित भई बयान गरेको अवस्था छ भने अदालतसमक्ष इन्कार रही बयान

गरेको देखिन्छ । यी प्रत्यर्थी प्रतिवादी विकास भन्ने टिकाबहादुर यस्माली चारवटा टायर गाडामा लोड भएको सालको गोलिया थान-६ (१५८.४१ क्यू. फिट) काठसहित पक्राउ परेको, बरामदी मुचुल्काको रोहवरमा बसी सहीछाप गरेको, अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष आरोपित कसुरलाई स्वीकार गरेको अवस्थामेतका आधार प्रमाणबाट अदालतको इन्कारी बयानलाई पुष्टि गर्न सकेको देखिएन । साथै निज प्रतिवादीले आफूउपरको कसुर ठहर गरी भएको फैसलामा चित्त बुझाई पुनरावेदनसमेत नगरेबाट निजले आरोपित कसुर गरेको भन्ने नै देखिन आउने ।

वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, प्रत्यर्थी प्रतिवादी विकास भन्ने टिकाबहादुर यस्मालीलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ५०(१)(घ)(४) बमोजिम सजाय गर्दा हानि नोक्सानीको बिगोको दोब्बर जरिवाना गर्नुपर्नेमा सो नगरिएकोले कानूनी व्यवस्थाबमोजिम दोब्बर जरिवाना गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेको पाइन्छ । वन ऐन, २०४९ को दफा ५०(१)(घ) ४ मा “पाँच हजार रुपैयाँभन्दा बढीको बिगो भए बिगोको दोब्बर जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम “वा एक वर्षसम्म कैद” भन्ने प्रयोजनबमोजिम यी प्रत्यर्थी प्रतिवादीउपर आरोपित कसुरमा १ महिना कैद हुने गरी गरेको फैसलामा वादी नेपाल सरकारको कुनै जिकिर रहेको देखिएन । जहाँसम्म प्रत्यर्थी प्रतिवादीलाई बिगोबमोजिम जरिवाना रु.३९,६०२।- हुने गरी भएको फैसला नमिलेकोले बिगोको दोब्बर जरिवाना गरिपाउँ भनी लिएको जिकिरतर्फ हेर्दा, प्रचलित कानूनी व्यवस्थाबमोजिम प्रस्तुत मुद्दाको निराकरण गर्दा न्यायकर्तालाई तजबिजी अधिकार प्रदान गरेको देखिन्छ । सोही अधिकारलाई प्रयोग गरी सुरु जिल्ला अदालतबाट गरेको १ महिना कैद सजाय मात्रले पनि उक्त कानूनी व्यवस्थालाई सम्बोधन हुने अवस्थामा

बिगोबमोजिम जरिवानासमेत गरेकोमा प्रतिवादीले उक्त जरिवानालाई स्वीकार गरी पुनरावेदन नगरी बसेको पाइयो । अधिकारप्राप्त निकाय वा अधिकारीले आफूमा निहित अधिकारमार्फत तथ्यको विश्लेषण र प्रमाणको मूल्याङ्कनद्वारा गरिएको न्यायिक निष्कर्ष वा फैसला तथा सजायउपर चित्त नबुझ्ने पक्षले ऐन तथा कानूनले गरेको व्यवस्थाको अधीनमा रही पुनरावेदन गर्न सक्ने हुन्छ । तर यी प्रतिवादीले आफूलाई गरिएको जरिवानाको हकमा समेत चित्त बुझाई पुनरावेदन नगरेकोले सो सजायको हकमा कायम हुने नै देखियो । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन तथा विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिर र यस अदालतबाट प्रत्यर्थी झिकाउँदा लिइएका आधार र कारणहरूसँग समेत सहमत हुन नसकिने ।

अतः उल्लिखित आधार, प्रमाण र कारणबाट प्रतिवादी विकास भन्ने टिकाबहादुर यस्मालीलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) र (ङ) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा ५० (१)(घ)(४) बमोजिम एक महिना कैद र बिगोबमोजिम रु.३९,६०२।- जरिवाना हुने गरी जिल्ला अदालत रौतहटबाट भएको फैसला सदर हुने गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७२।०२।२५ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: नबिन आचार्य

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७५ साल कार्तिक १५ गते रोज ६ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७०-CR-००१४, अवैध रूपमा काठ कटान गरी ओसार पसार, अशोक राईसमेत वि. नेपाल सरकार प्रतिवादी अशोक राईको साथबाट बरामद भएको साल जातको गोलिया थान ७ देखिएको र निज प्रतिवादीले जंगलमा रुख काट्नमा आफ्नो संलग्नता नरहेको तर उक्त बरामदित साल जातका ७ थान

गोलिया बसाहा- ४ बस्ने सन्तोष राईले ल्याइदिन भनेकोले बसाहा-४ स्थित देवीखोला सामुदायिक वन जंगलबाट ल्याएको हो भनी आरोपित कसुरमा अनुसन्धान अधिकारी र अदालतसमक्ष स्वीकार गरेको देखिन्छ भने सुरु अदालतबाट निजउपरको आरोपित कसुर ठहर गरेकोमा निजले स्वीकार गरी पुनरावेदन नगरेको अवस्थासमेतबाट निज कसुरदार रहेकोमा अन्यथा देखिन नआउने ।

प्रतिवादी अशोक राईको पुनरावेदन जिकिरबमोजिम पुनरावेदन अदालतबाट भएको जरिवाना मिले नमिलेको के हो ? भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा, निज पुनरावेदक प्रतिवादीको उक्त कार्य वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(ड) अन्तर्गतको कसुर भएकोले सोही ऐनको दण्ड सजायसम्बन्धी दफा ५०(१)(घ)(४) मा “पाँच हजार रुपैयाँभन्दा बढीको बिगो भए बिगोको दोब्बर जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ” भनी उल्लेख भएको पाइयो । उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम बरामदित साल जातको सात थान गोलिया काठ ४३.२९ क्यू.फिट रहेको भन्ने मिसिल संलग्न बरामदित काठको नापजाँच मुचुल्कामा उल्लेख रहेको साथै उक्त रुखको टुटाको नाप ७४ इन्च रहेको भन्ने घटनास्थल सर्जमिन मुचुल्कामा उल्लेख भएको देखिन्छ भने यी दुवै मुचुल्कामा निज प्रतिवादी रोहवरमा बसी सही छापसमेत गरेको देखिन्छ । उक्त टुटाबाट मूल्याङ्कन गर्दा ५७ क्यू.फिटको साल जातको रुख कटान गरी ओसार पसार गरेको र उक्त ५७ क्यू.फिट काठको बिगो प्रति क्यू.फिट रु.५००।- का दरले हुन आउने बिगो रु.२८,५००।- रहेको भन्ने बिगो तालिकाबाट देखिन्छ । यस अवस्थामा विवेचित कानूनी व्यवस्थाअनुसार बिगोको दोब्बर रु.५७,०००।- जरिवाना हुने नै हुँदा पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला अन्यथा नदेखिने ।

बरामद भएको को.१ त ६५७२ नं. को ट्याक्टरबाट दाबीको काठ ढुवानी गरिएकोमा विवाद

नरहे तापनि बरामद भएको ट्याक्टरको धनी ट्याक्टर चालक अशोक राई नभई विकास राई भएको भन्ने देखिन्छ । ट्याक्टर चालक अशोक राई र उक्त ट्याक्टर धनी विकास राई दाजुभाइ रहेको देखिन आए तापनि मिसिल संलग्न बेल्टार वसाहा नगरपालिका वडा नं. १० आमसाल, उदयपुरको पत्रबमोजिम निजहरू २०५० सालमा एकआपसमा छुट्टी भिन्न भई ऋण धन, खतिउपती, आय आर्जन, घर व्यवहार आ-आफ्नो हुने गरी बसेको भनी प्रमाणित गरी दिएको पाइयो । यसबाट बरामदित ट्याक्टरमा प्रतिवादी अशोक राईको समेत स्वामित्व रहेको भन्ने देखिएन । वन पैदावार ओसार पसार गर्नमा निज प्रतिवादी विकास राईको कुनै मनसाय तथा उक्त कार्यमा कहिकतै संलग्नतासमेत रहेको देखिँदैन । मिसिल संलग्न देवीखोला सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको पत्र, सर्जमिन मुचुल्काका व्यक्तिहरूको कागज बेहोरा साथै वारदातस्थलमा पक्राउ प्रतिवादी अशोक राईले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतसमक्ष गरेको बयानबाट प्रतिवादी विकास राईले जानीजानी कसुरदारलाई सघाउ पुऱ्याउन आफ्नो बोझ बाहक ट्याक्टर प्रयोग गर्न दिएको भन्ने अवस्थासमेत नदेखिएकोले पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट बरामदित ट्याक्टरसमेत जफत हुने गरी गरेको फैसला सो हदसम्म न्यायसङ्गत देखिन नआउने ।

अतः उल्लिखित आधार, प्रमाण र कारणबाट पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट प्रतिवादी अशोक राईलाई वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) र (ड) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा ५० (१)(घ)(४) बमोजिम रु.५७,०००।- जरिवाना हुने गरेको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने र बरामद भएको को. १ त ६५७२ नं. को ट्याक्टर जफत हुने गरी गरेको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई उक्त बरामदित ट्याक्टर जफत नहुने ।

इजलास अधिकृतः नबिन आचार्य

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक १५ गते रोज ६ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०६७-WO-०६७८, उत्प्रेषण / परमादेश, मनकामना डेभलपमेन्ट बैंक लि. वि. आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. १ बबरमहलसमेत मिति २०६७।६।१३ मा संशोधित कर निर्धारणको आदेशबाट (१) निवेदक बैंकको आ.व. २०६२।६३ का लागि कायम हुने करयोग्य आय १५२,१७,६५६।- हुने र उक्त आ.व. का लागि कर शुल्क ब्याज आदि गरी जम्मा ९५,१५,५८४।- निवेदक बैंकलाई लाग्ने (२) आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१(२) बमोजिम संशोधित कर निर्धारणमा न्यायोचित आधारमा जति पटक पनि संशोधन गर्न सकिने, (३) यो निर्णयउपर चित्त नबुझे आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ बमोजिम सूचना पाएका मितिले ३० दिनभित्र आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि निवेदन दिन सकिने बेहोराको सूचना दिएको देखिन्छ। त्यसैगरी उक्त आ.व. का लागि निवेदक बैंकले आयमा समावेश नगरेका आयकर ऐन, २०५८ को दफा ५९(१) बमोजिम कर्जा जोखिम व्यवस्था गरेको जगडा रकममध्ये सम्भावित नोक्सानी व्यवस्थाबाट फिर्ता प्राप्त भएको रकम, ऐ. दफा १३ग बमोजिम मनोरञ्जन खर्चबापत दाबी गरेको रकम, करदाताले अपलेखन खर्चबापत खर्च दाबी गरेको रकम, ऐ. दफा २१.१ख बमोजिम जरिवाना खर्च भनी खर्च दाबी गरेको रकम गरी जम्मा रकम रु.३,१४,४८,९८७।४५ आ.व. २०६२।६३ को आयमा गणना हुने भनी मिति २०६७।६।१३ को बैंकलाई दिएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश विषयक पत्र तथा सोही मितिमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयले संशोधित कर निर्धारण गर्न खडा गरेको निर्णय पर्चांमा उक्त छुट भएका रकमहरू आयमा गणना हुने र त्यसको कानूनी आधारसमेत खुलाएर निर्णय गरेको देखिन्छ। निवेदकले उक्त आयमा गणना गरिएका

रकमहरू के कुन आधारमा आयमा गणना हुने होइन र त्यसको कानूनी आधार के हुने भन्ने कुरालाई प्रस्ट पार्न सकेको नदेखिने।

विपक्षी कार्यालयबाट जारी गरिएको मिति २०६७।६।१३ को संशोधित कर निर्धारणको सूचना, तत्सम्बन्धी अन्य निर्णय र काम कारबाहीसमेत उत्प्रेषणको आदेशबाट बदर गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ र १०२ को पूर्ण परिपालना हुने गरी सफाइको मौका दिई नोक्सानी अवस्थाका विवरणहरूका सम्बन्धमा कानूनबमोजिम नोक्सानीको अड्क कायम गर्नु भनी परमादेशलगायत उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन मागका सम्बन्धमा हेर्दा निवेदकले विपक्षी कार्यालयको कुनै निश्चित कार्य कानूनसम्मत रूपमा नगरेको भनी किटान गर्न सकेको देखिँदैन र सोबमोजिमको जिकिरसमेत रहेको देखिँदैन। निवेदकले मेरो यति आय हुनुपर्ने वा जम्मा कर शुल्क यति हुनु पर्ने भन्ने जिकिर लिएको देखिँदैन। केवल एकपक्षीय रूपमा सफाइको मौका नदिई कर शुल्क लगाइयो भन्ने मात्र जिकिर लिएको देखिँदा निवेदकको के कुन हक अधिकार के कसरी हनन् भएको हो र त्यसको लागि के कस्तो उपचारको माग गरिएको हो भन्ने नै निवेदनमा प्रस्ट हुन सकेको नदेखिने।

नोक्सानीको अड्क कायम गर्नु भनी परमादेश जारी गरिपाउँ भन्ने मागका सम्बन्धमा बैंकले आय नदेखाएका र विपक्षी कार्यालयले कायम गरेका आयको विवरणमा के कुन कानूनको कुन दफाले नोक्सानी देखाउन पाउने भनी व्यवस्था गरेको भनी प्रस्ट गर्न निवेदकले सकेका छैनन्। केवल गोश्वारा रूपमा नोक्सानीको अंकलाई नोक्सान कायम नगरिएको भन्ने जिकिर आफैमा पर्याप्त देखिएको छैन। निवेदकले माग गरेबमोजिम पुनः कर निर्धारण गर्नु भनी आदेश जारी भएमा र त्यसपछि पनि अहिलेकै बमोजिम कर निर्धारण भई आएमा के हुने वा निवेदकले उपचार पाउने हो

होइन भन्ने कुरासमेत निवेदकले प्रस्ट पार्न सकेको देखिँदैन । कानूनबमोजिम अधिकारप्राप्त निकायबाट भएको काम कारबाहीलाई चुनौती दिँदा चुनौती दिने पक्षले वा निवेदकले नै आफ्नो चुनौती स्थापित गर्न सक्नु पर्नेमा सो नगरी गोश्वारा र गोलमटोल रूपमा अन्याय परेको भनी जिकिर लिई रिट निवेदन लिई अदालत प्रवेश गर्दा उपचार पाउने अवस्था हुँदैन । निवेदकले आफूउपर भएको अन्याय र प्राप्त गर्न खोजेको उपचार र त्यसको कानूनी आधारका सम्बन्धमा यकिनसहित रिट निवेदन दिनुपर्ने अपेक्षित रहन्छ । कानून प्रदत्त अधिकार प्रयोग गरी कुनै सरकारी निकायले गरेको कार्यमा अन्यथा प्रमाणित नभएसम्म उक्त निकायले गरेको कार्य कानूनसम्मत रहेको भनी मान्नु पर्ने हुन आउँछ । विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालयले निवेदकलाई कानूनबमोजिम दिनुपर्ने सूचनासमेत दिई कर शुल्कलगायत निर्धारण गरेको देखिन आएको र निवेदकले उक्त कार्यालयबाट निर्धारण गरेको कर, शुल्क, ब्याजसमेत कानूनी रूपले त्रुटिपूर्ण रहेको भनी आधार र कारणसहित पुष्टि गर्न सकेको देखिँदैन । अतः निवेदन जिकिर स्थापित हुन सक्ने अवस्था नदेखिएको हुँदा निवेदन मागबमोजिमको आदेशसमेत गर्नु पर्ने देखिन नआउने ।

यसै विषयको अर्को पाटोलाई हेर्दा सामान्यतया कुनै कानूनले नियमित गर्ने विषयमा उक्त कानूनमा नै निर्णय प्रक्रिया, पुनरावेदन, क्षेत्राधिकारको व्यवस्था गरिएको हुन्छ । अख्तियारप्राप्त कार्यालयको निर्णयमा चित्त नबुझेमा सोउपर पुनरावेदन गर्ने कार्यविधि तथा निकायसमेत सोही कानूनले प्रस्ट पारेको हुन्छ । आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम कर निर्धारणका विषयमा आन्तरिक राजस्व कार्यालयले गरेको निर्णयउपर चित्त नबुझेमा सोउपर पुनरावेदन गर्ने निकाय तथा कार्यविधिसमेत उक्त ऐनले निर्धारण गरेबमोजिम हुने प्रस्ट देखिने ।

आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११४(१)

(ड) ले दफा १०० वा १०१ बमोजिम कुनै व्यक्तिले कुनै आय वर्षको लागि बुझाउनु पर्ने करको निर्धारण वा दफा १२२ बमोजिम कुनै व्यक्तिले बुझाउनु पर्ने शुल्क तथा ब्याजको निर्धारणको विषय प्रशासकीय पुनरावलोकन हुने उल्लेख गरेको, दफा ११५ ले दफा ११४ बमोजिमको प्रशासकीय पुनरावलोकन गर्न सकिने निर्णयउपर चित्त नबुझेने व्यक्तिले सो निर्णय विरुद्ध राजस्व विभागसमक्ष निवेदन दिन सकिने भन्ने व्यवस्था गरेको, दफा ११६ ले दफा ११५ बमोजिम विभागमा दिएको निवेदनउपर भएको निर्णयमा चित्त नबुझेने व्यक्तिले राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ बमोजिम राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्न सकिने व्यवस्था रहेको र उक्त न्यायाधिकरणको फैसलाउपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ८ बमोजिम सर्वोच्च अदालतमा अनुमतिपूर्ण पुनरावेदन दिन सकिने व्यवस्था गरेको देखिने ।

रिट निवेदन लिई अदालत प्रवेश गर्नु भनेको अदालतको असाधारण अधिकार क्षेत्रमा प्रवेश गर्नु हो । अदालतले आफ्नो असाधारण क्षेत्राधिकारको प्रयोग गरी रिट निवेदनउपर न्याय निरूपण गर्ने गर्दछ । यसरी रिट निवेदन लिई अदालतमा प्रवेश गर्दा अदालतले न्याय निरूपण गर्नका लागि केही निश्चित अवस्थाको विद्यमानता भएको हुनु पर्ने हुन्छ । सामान्यतया: अदालतको सामान्य वा साधारण क्षेत्राधिकारबाट न्याय निरूपण हुन नसक्ने वा सो सम्बन्धमा कानूनमा व्यवस्था नभएको वा व्यवस्था भए पनि प्रभावकारी नरहेको अवस्थामा मात्र असाधारण अधिकार क्षेत्रमा प्रवेश गर्न सकिने अवस्था हुन्छ । अतः साधारण अधिकार क्षेत्रबाट न्याय निरूपण हुन सक्ने विषयमा असाधारण अधिकार क्षेत्रमा प्रवेश गर्न नमिल्ने र प्रवेश गरेमा पनि असाधारण अधिकार क्षेत्रबाट न्याय निरूपण हुन सक्दैन । यसरी साधारण क्षेत्राधिकारको विषयलाई असाधारण अधिकार क्षेत्रबाट न्याय निरूपण भएमा साधारण अधिकार क्षेत्रबाट हुने नियमित

अदालती प्रक्रिया निष्प्रभावी हुन जाने अवस्था हुने ।
उल्लिखित व्यवस्थासमेतले कानूनी हक अधिकारको पुनर्स्थापना गराउनका लागि नियमित अदालत नै प्राथमिक र पहिलो बाटो भएको र नियमित बाटो नभएमा वा सो बाटो प्रभावकारी हुन नसकेमा मात्र रिट क्षेत्राधिकारमा प्रवेश गर्न पाउने प्रस्ट गरिएको छ । निवेदकले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३, २१, ५९(१क), ७४, १०१, १०२, ११८, ११९, र १२० को त्रुटिपूर्ण प्रयोग भएको र सोही ऐनबमोजिम कर निर्धारण गर्दा प्राकृतिक न्यायसमेतको उल्लङ्घन भएको हुँदा नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ८९ को उल्लङ्घन गरी धारा १२(३)(च), १९, २७ समेतले प्रत्याभूत गरेको हक अधिकारमा आघात पुऱ्याएको भन्ने जिकिर लिएको भए तापनि ऐ. आयकर ऐन, २०५८ ले निर्धारण गरेको पुनरावेदन गर्ने बाटो अवलम्बन गरेको देखिन आएन । उक्त ऐनको व्यवस्थाबमोजिम अधिकारको प्रयोग गरी भएको निर्णयउपर पुनरावेदन गर्न प्राथमिक र पहिलो बाटो सोही ऐनले निर्धारण गरेबमोजिम नै हुने देखिने ।

निवेदकले आन्तरिक राजस्व कार्यालयको निर्णयउपर राजस्व विभागमा र विभागको निर्णयउपर राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्न पाउने नियमित बाटो निवेदकको हकमा के कसरी प्रभावहीन रहेको भनी खुलाउनसमेत सकेको देखिँदैन । यो अवस्थामा रिट क्षेत्रबाट सिधै सर्वोच्च अदालतमा आउँदा र कानूनले निर्दिष्ट गरेको बाटो अवलम्बन नगरी तथा त्यस बाटोबाट प्रभावकारी उपचार प्राप्त गर्न नसक्ने आधार नखुलाई उपचार खोज्ने प्रयासलाई अदालतले स्वीकृति प्रदान गर्नसमेत उचित हुँदैन । आन्तरिक राजस्व कार्यालयले कर निर्धारण गरेको विषयमा चित्त नबुझेमा पुनरावेदन गर्ने आयकर ऐन, २०५८ ले निर्दिष्ट गरेको बाटोमा प्रवेश नगरी सर्वोच्च अदालतको रिट क्षेत्राधिकारमा प्रवेश गर्नुले गलत बाटोबाट उपचार

खोज्न आएको देखिँदा प्रस्तुत रिट निवेदनबाट निवेदकले उपचार पाउन सक्ने देखिन आएन । निवेदकले तथा बहसका क्रममा निवेदकका कानून व्यवसायीले निवेदकले असाधारण क्षेत्राधिकारमा प्रवेश गर्नु परेको विषयका लागि आधारको रूपमा प्रस्तुत गरेका नजिर सिद्धान्तहरू प्रस्तुत मुद्दामा आकर्षित हुन सक्ने अवस्थासमेत देखिन नआउने ।

अतः अदालतको नियमित तथा साधारण क्षेत्राधिकारबाट उपचारप्राप्त गर्न सकिने विषयमा असाधारण अधिकार क्षेत्रमा प्रवेश गरी उपचार माग गरिएको, विपक्षीको के कस्तो कार्यबाट के कस्तो संवैधानिक र कानूनी हक अधिकार हनन् हुन पुगेको हो प्रस्ट नभएको तथा विपक्षीले कानूनबमोजिम गरेको कार्यले के कसरी निवेदकलाई आघात पुगेको हो प्रस्ट पार्न नसकेको तथा माग गरिएको उपचार र त्यसको कानूनी आधार प्रस्ट गर्न नसकी निवेदन दिएको देखिएको हुँदा निवेदन जिकिरबमोजिमको आदेश जारी गर्नु पर्ने देखिएन । निवेदन खारेज हुने ।
इजलास अधिकृत : महेन्द्रप्रसाद पौड्याल
कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा
इति संवत् २०७६ साल भाद्र १२ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. ४

१

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या. श्री हरिकृष्ण कार्की, ०७२-CR-१६८४, मानव बेचबिखन, नेपाल सरकार वि. कविन्द्र राज भट्ट सहप्रतिवादीका बुबा धनसिंह धामीले कविन्द्र भट्ट आफ्ना छोरा बुहारीसँग साथमा गएका भए निजले मौकामा नै किटानी रूपमा भन्न सक्नु पर्नेमा सो बेहोरा भन्न नसकेका र केवल सोबारेमा छोरालाई थाहा होला भनी भनेका छन् । मौकामा भन्न नसकेको

तथ्य अदालतमा बकपत्र गर्दा आफ्नो छोराको हित हुने गरी आफ्नो छोराको कसुर अर्को व्यक्तिमाथि थोपार्ने उद्देश्यले अदालतमा निजले व्यक्त गरेको भनाइ र सहप्रतिवादीले पोल गरेको कुरालाई अन्य स्वतन्त्र प्रमाणले पुष्टि गर्न नसकेको स्थितिमा उक्त पोललाई सत्य साँचो मानी विश्वसनीय प्रमाणको रूपमा ग्रहण गर्न प्रमाण कानूनको प्रचलित सिद्धान्तसमेतका आधारमा मिल्ने नदेखिने।

सहप्रतिवादी हरक सिंह धामीले आफूउपर लगाइएको आरोपित कसुरको दायित्व प्रतिवादीमाथि थुपारी आफूले उन्मुक्ति लिने दुष्प्रयास गरेकोसमेतका आधार प्रमाणहरूको विवेचना गरी सुरु अदालतले यी प्रतिवादीले आफ्नो श्रीमती पीडित 'C' कुमारीलाई प्रेम विवाहको बहाना बनाई श्रीमती तुल्याउने र आफूले नोकरी गरेको स्थान भारतमा लैजाने विभिन्न जाल प्रपञ्च रची झुक्याई भारतमा लगी आरोपित कसुर गरेको ठहर गरी निजलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम सजाय ठहर गरेकोमा सो फैसलाउपर निजले चित्त बुझाई पुनरावेदनसमेत नगरी बसेको अवस्थासमेतबाट पनि निजको पोललाई विश्वसनीय र भरपर्दो मान्न मिलेन। यसरी यी प्रतिवादी कविन्द्र भट्ट आरोपित कसुरमा संलग्न भएको पुष्टि नभएको भनी निजलाई अभियोग माग दाबीबाट सफाई दिने ठहर गरी सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरबाट भएको इन्साफ न्याय तथा कानूनको रोहमा मिलेकै देखियो। सहप्रतिवादी हरक सिंह धामीले गरेको पोल मिसिल संलग्न स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकिरहेको हुँदा प्रतिवादी कविन्द्र राज भट्टलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुनुपर्दछ भनी वादी नेपाल सरकारबाट लिइएको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, उल्लिखित आधार, कारणसमेतबाट सुरु दार्चुला जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२/१/९ मा भएको फैसला सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत

महेन्द्रनगरबाट मिति २०७२/०८/२८ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : जगदिशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर : संजय जैसवाल

इति संवत् २०७४ साल भाद्र २१ गते रोज ५ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CI-०५१०, रकम दिलाई पाऊँ, धनपाल राई वि. पदमसुन्दर राईसमेत

संस्थाको रकम हिनामिना गरेउपर जालसाजी मुद्दा दायर भएको स्थितसमेतका आधारबाट सम्बन्धित जिल्ला अदालतको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने देखिन्छ। वादीको फिराद मुलुकी ऐन, बाँकी नतिर्नेको महलको ९ नं. बमोजिम दर्ता भई सोही विषयमा उठान भएको विषयमा खाता रोक्का हुँदाहुँदै संघको पदमा बहाल नरहेको समयमा रकम झिकेउपर जालसाजी मुद्दा जिल्ला अदालतमा दर्ता गरिसकेपछि परेको मुद्दासमेतलाई केही नबोली खारेज गरेको इन्साफ मिलेको देखिन नआउने।

अतः उल्लिखित कानूनी व्यवस्था एवं मिसिल संलग्न प्रमाणहरूको विवेचनासमेतका आधारमा पुनरावेदक वादीले दायर गरेको प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यभित्र प्रवेश नगरी क्षेत्राधिकारको अभावमा खारेज गरेको सुरु झापा जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत इलामबाट मिति २०६८/३/२८ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा बदर गरिदिएको छ। तसर्थ, प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यभित्र प्रवेश गरी जो जे बुझ्नु पर्दछ बुझी कानूनबमोजिम निर्णय गर्नु भनी हाजिर भएका पक्षलाई तारेख तोकी मिसिल सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पठाई दिने।

इजलास अधिकृत : तारादेवी महर्जन

कम्प्युटर : संजय जैसवाल

इति संवत् २०७४ साल चैत्र १ गते रोज ५ शुभम्।

■ यसै लगाउको ०७०-CR-०६३०,

जालसाज, धनपाल राई वि. पदमसुन्दर राईसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ।

३

मान्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मान्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७०-CR-०८९१ र ०७०-CR-१०११, किर्ते ठगी, नेपाल सरकार वि. भविश्वर वि.क.समेत र इन्जुलाकुमारी गोदार क्षेत्री (वि.क.) र इन्जुलाकुमारी गोदार क्षेत्री (वि.क.) वि. नेपाल सरकार

अन्तरजातीय विवाहमा अहिले पनि विभेद हिंसा वहिष्करणको अवस्था रहेकोले सहमतिको अन्तरजातीय विवाहमा आवश्यक सुरक्षाको लागि राज्यले प्रोत्साहन अनुदान दिएको देखिन्छ। राज्यले नै यस्तो विशेष परिस्थितिमा आवश्यक सहयोगको लागि अन्तरजातीय विवाहमा दिएको प्रोत्साहन अनुदान अन्तरजातीय विवाह गर्ने पक्षले मात्र पाउने अधिकार राख्दछ। यसरी विवाह हुनुअघिकै सम्बन्धबाट सन्तानको जन्म भए पनि सो सम्बन्ध र सन्तानलाई वैधानिक निकायबाट विवाह गरी स्वीकारी विवाह बन्धनमा बाँधी लिइएको अनुदानलाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने।

साधिकार निकायले नै प्रतिवादीहरूले कानूनबमोजिम दलित र गैरदलितबिचको अन्तरजातीय विवाह गरेको भनी दिएको विवाह दर्ता प्रमाण पत्रलगायतका कागजातहरू पेस गरी वैधानिकता पाएको अन्तरजातीय विवाहमा नेपाल सरकारको नीतिबमोजिमको प्रतिवादीहरूले प्रोत्साहन स्वरूपको रकम लिएको प्रस्तुत विषय किर्ते कागजको १ नं. र ठगीको महलको १ नं. को परिभाषाभित्र पर्ने देखिएन। अभियोग मागदाबीबमोजिम प्रतिवादीहरूलाई सजाय हुनु पर्दछ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः उल्लिखित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादीहरू भविश्वर वि.क. र इन्जुलाकुमारी गोदार

क्षेत्री वि.क.लाई मिति २०६८।६।३० मा सुरु स्याङ्जा जिल्ला अदालतबाट आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी भएको फैसलालाई पुनरावेदन अदालत पोखराबाट उल्टी गरी प्रतिवादीहरूलाई ठगीको महलको ४ नं. बमोजिम बिगो रु.५०,०००।- को दामासाहीबाट जनही रु.२५,०००।- र कैद एक महिना हुने र प्रतिवादीहरूको नाउँमा नेपाल बैंक लिमिटेड स्याङ्जाको बचत खाता नं. ७२-१०-९४९११ मा रहेको रकम जाहेरवाला जिल्ला प्रशासन कार्यालय स्याङ्जाले बिगो भराई पाउनेसमेत तहच्यार्इ भएको मिति २०७०।५।९ को फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई प्रतिवादी इन्जुलाकुमारी गोदार क्षेत्री वि.क.ले सफाइ पाउने ठहर्छ। प्रतिवादीहरूमध्ये इन्जुलाकुमारी गोदार क्षेत्री वि.क.को मात्र यस अदालतमा पुनरावेदन परेको र निजको पति प्रतिवादी भविश्वर वि.क.को हकमा यस अदालतमा पुनरावेदन नपरे तापनि मुलुकी ऐनको अ.बं.२०५ नं. मा एकै मुद्दामा हार्ने झगडियामध्ये कसैको पुनरावेदन परेकोबाट जाँचिदा इन्साफ वा सजाय उल्टिने भई सो इन्साफ सजाय उल्टाई फैसला गर्दा पुनरावेदन नदिने झगडियाका हकमा समेत इन्साफ सजाय उल्टिन जाने भयो भने त्यस्तोमा पुनरावेदन परेको छैन भनी सदर गरी दिन हुँदैन। पुनरावेदन नदिनेका हकमा समेत पुनरावेदन दिनेसरह उल्टाई छिनिदिनु पर्छ भन्ने व्यवस्थाबमोजिम प्रतिवादी भविश्वर वि.क. समेतले सफाइ पाउने।

इजलास अधिकृतः तारादेवी महर्जन

कम्प्युटरः मिनु शाही

इति संवत् २०७५ साल जेष्ठ २ गते रोज ४ शुभम्।

४

मान्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मान्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७१-CI-०८६८, निषेधाज्ञा / प्रतिषेध / परमादेश, शारदादेवी पोखरेल वि. नेपाल नगरपालिका कार्यालयसमेत

रिट क्षेत्राधिकार संविधान र प्रचलित कानून

प्रदत्त हक अधिकार हनन भएकोमा उपचारको व्यवस्था नभएको अवस्थामा प्रयोग हुने विशेष अधिकार हो । त्यसमा पनि कुनै नागरिकको निर्विवाद सम्पत्तिमा अर्को व्यक्तिद्वारा आघात पर्ने आशंकाको स्थिति विद्यमान भएको अवस्थामा सो रोकौ पहिले जुन अवस्थामा जुन चिज थियो सोही अवस्थामा रहन दिन निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ।

नगरपालिकाबाट भएको निर्णयउपर सम्बद्ध सरोकारवाला पक्षको पुनरावेदन परिसकेको अवस्थामा त्यसको अन्तिम किनारा नलागेसम्म पूर्व निर्णयकर्ताको निर्णय वा आदेश कार्यान्वयन गर्न कानूनसम्मत नहुने कुरा स्थापित रहेको नै छ । प्रस्तुत मुद्दामा कानूनबमोजिम अधिकारप्राप्त नगरपालिकाले गरेको निर्णयउपर पुनरावेदन गर्न पाउने स्पष्ट कानूनी उपचारको मार्ग रहेको र सोबमोजिम पुनरावेदन परी मातहतका अदालतमा मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा मुद्दामा प्रभाव पर्ने गरी रिट क्षेत्रबाट बोल्न उपयुक्त पनि नदेखिने ।

तसर्थ, बाटो निकासका लागि निर्माण भएको ट्वाइलेट पर्खाल निर्माण कार्य हटाउन नेपालगन्ज नगरपालिका कार्यालयबाट भएको आदेशका सम्बन्धमा बाँके जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन परेको भन्ने मिसिल संलग्न त्यहाँ अदालतको च.नं.२६७५(क) मिति २०७०/११/१९ को पत्रबाट देखिइरहेको र सोही मुद्दाबाट नक्सा सर्जमिनसमेतका प्रमाण समेत बुझ्नु पर्ने भए सोसमेत बुझी ठहर निर्णय हुन सक्ने नै अवस्था देखिँदा निवेदन दाबीबमोजिम निषेधाज्ञा, प्रतिषेध, परमादेशसमेतको रिट जारी गरिरहनु परेन भनी रिट निवेदन खारेज हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जबाट भएको मिति २०७०/१२/५ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: नगेन्द्रकेशरी पोखरेल

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल वैशाख १४ गते रोज ५ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या. श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७४-WO-०८६९, उत्प्रेषण, डा. अशेष ढुंगाना वि. लोक सेवा आयोग, अनामनगरसमेत

निवेदकले सन् २०१३।७।३ देखि सन् २०१६।७।२ सम्म उपाधिको लागि Doctorate of medicine ३(तीन) वर्ष व्यतित गरेको देखिन्छ । त्यस्तै मिति २०६४।७।२९ देखि मिति २०६५।७।२९ सम्म वि.पी. कोइराला क्यान्सर अस्पतालको अनुभव १(एक) वर्ष, मिति सन् २०१२।२।२ देखि सन् २०१३।८।१ सम्म लुम्बिनी मेडिकल कलेज पाल्पाको एक वर्ष ६ महिनाको अनुभव र मिति २०७३।४।३२ देखि २०७४।७।१४ सम्मको वीर अस्पतालको एक वर्ष २ महिना १४ दिनसमेत गरी जम्मा ६ वर्ष ८ महिनाको अनुभव अवधि भएको देखिन्छ । एघारौँ तहका लागि सात (७) वर्षको अनुभव प्राप्त हुनुपर्नेमा विद्यावारिधि स्तरको उपाधि प्राप्त भएको अनुभवको हकमा २ वर्ष कम हुने भन्ने लोक सेवा आयोगको सूचनापत्रको पृष्ठ ११(ख) को (इ) मा उल्लेख भएको देखिँदा D.M. विद्यावारिधि स्तरको उपाधि प्राप्त गरेका यी निवेदकको हकमा ५(पाँच) वर्ष अनुभव अवधि हुनुपर्नेमा सो अवधि पूरा भएको देखिँदा उक्त नियम १२(३)(ख) बमोजिमको कार्य अनुभव निज निवेदनमा रहे भएको नै देखिने ।

Doctorate of medicine को अध्ययनको प्रकृतिले नै बिरामी चेक जाँचलगायतका कार्यसमेत पर्ने भई बिरामीको निकट रही रोगसम्बन्धी व्यावहारिक अध्ययनसमेत गरिने हुँदा उक्त अवधिलाई अनुभवमा गणना गर्न नमिल्ने भन्न सकिने देखिँदैन । कानूनले नै D.M. लाई अनुभवको रूपमा मान्यता प्रदान गर्न नमिल्ने भनी उल्लेख नगरेको अवस्थामा कानूनी व्यवस्थाको विपरीत अर्थ गरी आत्मगत आधारमा रिट निवेदकको Doctorate of medicine को अवधिलाई अनुभव अवधि गणना गर्न नमिल्ने भनी लोक सेवा

आयोगले गरेको मिति २०७५।२।१० को निर्णय र सोही निर्णयका आधारमा निवेदकको दरखास्त फाराम लिखित परीक्षा रद्द गरी अन्तर्वार्ता सूचीबाट नाम हटाउने निर्णयहरू कानूनअनुरूप भए गरेको देखिने।

निवेदकले Doctorate of medicine को अध्ययन गरेको अवधिलाई अनुभव अवधि गणना गर्न नमिल्ने भनी निवेदकले पेस गरेको दरखास्त फाराम एवम् लिखित परीक्षासमेत रद्द गर्ने तथा अन्तर्वार्ता सूचीबाट नाम हटाउने गरी लोक सेवा आयोगले गरेको मिति २०७५।२।१० को निर्णय तथा २०७५।२।१३ को अन्तर्वार्तासम्बन्धी निर्णयपत्र एवम् सोबाट भएको काम कारबाही त्रुटिपूर्ण देखिएकाले उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुन्छ। अब निवेदकलाई समेत अन्तर्वार्तामा समावेश गराई नतिजा प्रकाशित गर्नु गराउनु भनी विपक्षी लोक सेवा आयोगका नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत: ध्रुवकुमार ढकाल

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७५ साल कार्तिक २५ गते रोज १ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७१-CR-०२७०, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार, नेपाल सरकार वि. तुल्सी नेपाली

प्रतिवादीमध्येका प्रेमबहादुर वि.क. अदालतको म्याद गुजारी फरार भई बसेको र निजको हकमा अंश रोकका भइसकेको हुँदा पछि ठहरेबमोजिम हुने गरी निजको हकमा मुलुकी ऐन, अ.बं. १९० नं. बमोजिम मुलतबीमा राखिदिने ठहरी फैसला भएकोमा सो सम्बन्धमा केही बोलिरहनु नपर्ने। प्रतिवादी तुल्सी नेपालीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्षको बयानमा मिति २०६८।१।२६ गते प्रेमबहादुर वि.क.सँग भेट भएको र निजले ब्युटीपार्लरमा काम लगाइदिने भनेको भनी बयान गरेको देखिएकोमा अदालतमा आई बयान

गर्दा कसुरमा पूर्णरूपमा इन्कार रही बयान गरेको देखिए तापनि पीडिताहरू स्वयंले मौकामा कागज गर्दा प्रतिवादी तुल्सी नेपालीको नाउँ लिएको र सो कुरालाई अदालतसमक्षको बयानमा प्रमाणित गरिदिएको देखिने।

मानव बेचबिखन संगठित अपराध भएको, संगठित अपराध गर्ने संगठनका सदस्यहरूले संजाल खडा गरी संगठितरूपमा धन आर्जन वा भौतिक रूपले फाइदा लिनको लागि गरिने गैरकानूनी गतिविधि हो। प्रस्तुत मुद्दामा मानव बेचबिखन एक जघन्य अपराध भएको, पीडिताहरूलाई भारतमा ब्युटिपार्लरको काम लगाइदिने भनी यी प्रतिवादीले हाल फरार रहेका अर्का प्रतिवादीसँग भेट गराइदिएको कुरासम्मलाई यी प्रतिवादी स्वीकार गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी यी प्रतिवादीलाई जाहेरवालीहरूले झुठा अभियोग लगाई जाहेरी दिनुपर्नेसम्मको कुनै कारणसमेत मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिन नआउने। कुनै व्यक्तिलाई मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को ऐनअन्तर्गतको कसुर गरेको अभियोग लागेकोमा सो कसुर आफूले गरेको छैन भन्ने कुराको प्रमाण निजले अर्थात् प्रतिवादीले पुऱ्याउनु पर्ने हुन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीको इन्कारी बयानबाहेक अन्य कुनै वस्तुनिष्ठ सबुद प्रमाण पेस गर्न सकेको नदेखिने।

निज प्रतिवादीको मानिस किन्ने, बेच्ने तथा वेश्यावृत्तिमा लगाउने प्रत्यक्ष कार्य भएको नदेखिए तापनि प्रतिवादीले नै भारतमा ब्युटीपार्लरमा राम्रो कमाई हुने हुँदा जानको लागि फकाई फुलाई गरेको देखिन्छ। यसैबिच प्रतिवादी तुल्सी परियारले अर्का प्रतिवादी प्रेमबहादुर वि.क.को जिम्मामा जाहेरवाला पीडिताद्वयलाई लगाएको स्पष्ट देखिँदा मानव बेचबिखन गर्ने कार्यको लागि सहयोगी भूमिका रहेको देखिन आउने।

तसर्थ विवेचित आधार कारण र प्रमाणबाट प्रतिवादीलाई सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत

सुर्खेतबाट मिति २०७१।१।८ मा भएको फैसला केही उल्टी भई प्रतिवादी तुल्सी नेपालीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५ को देहाय १५(१)(ज) बमोजिम कसुरदारलाई हुने सजायको आधा सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: मनिराम झवाली

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७५ साल मङ्सिर १७ गते रोज २ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६७-WO-१०६५, उत्प्रेषण, ध्रुवनारायण चित्रकार वि. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, टंगालसमेत

प्रमुख आयुक्त र अन्य आयुक्तहरूविहीन अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगका सचिवले जुनसुकै विषयमा निर्णय गर्ने अधिकार संविधान र ऐन कानूनसमेतले प्रदान गरेको मान्न सक्ने अवस्था देखिँदैन। प्रमुख आयुक्त वा आयुक्त नभएको अवस्थामा आयोगको सचिव नै आयोगको रूपमा निर्णय गर्ने अधिकारी रहेको मान्न सकिने अवस्था संविधानको धारा १२०(७) बाट देखिन आउँदैन। सचिवले आयोगको प्रत्यायोजन गरेको सर्तको अधीनमा रहेर मात्र अधिकार प्रयोग गर्न पाउनेसम्मको अवस्था देखिने। काठमाडौं जिल्ला नगर वडा नं. २३(ढ) कि.नं. २९ क्षे.फ. १४-१२-२-० जग्गा वि.सं. २०२१ सालको सर्भे नापीमा धोबीखोला जनिएको उक्त कित्ताबाट कित्ताकाट भई कि.नं. १२९ क्षेत्रफल ०-४-०-० निवेदक रिना मास्केका नाममा र कि.नं. १३० क्षे.फ. १-११-३-० निवेदक ध्रुवनारायण चित्रकारका नाममा दर्ता कायम हुन आएकोमा उक्त कित्ता जग्गाहरू मालपोत कार्यालय, डिल्लीबजारको मिति २०६६/२/१८ को निर्णयानुसार हाल साबिक भई कि.नं.९० क्षे.फ. ००१२७.१८ निवेदक रिना मास्के र कि.नं. ९१ को क्षेत्रफल ००८८२.३४ ध्रुवनारायण

चित्रकारका नाममा कायम रहेको देखिन्छ। विवादित जग्गामा नमोबुद्ध गुरुङ सेवा समितिले पर्खाल लगाएको विषयमा निवेदकहरूको तर्फबाट पुनरावेदन अदालत पाटनमा निषेधाज्ञाको निवेदन परी पुनरावेदन अदालतबाट मिति २०६२/१/१८ मा निवेदकको मागबमोजिम कि.नं. १२९ र १३० को जग्गामा कुनै किसिमको हस्तक्षेप नगर्नु भनी प्रत्यर्थीहरूको नाउँमा निषेधाज्ञाको आदेश जारी भएको देखिने।

उल्लिखित सरकारी जग्गाका कित्ताहरू रिना मास्के र ध्रुवनारायण चित्रकारको नाममा दर्ता भई निजहरूबाट भोगचलन गरेको अवस्था पनि देखिएन भन्ने जस्ता आधार लिएको देखिन्छ। जबकि फिल्ड निरीक्षण भएपछि दर्ता बदर गर्दासम्मका अवस्थामा सम्बन्धित दर्तावाला यी निवेदकहरूलाई जानकारी दिई झिकाई बुझ्नेसम्मको कार्य भए गरेको देखिँदैन। तसर्थ दर्तावाला जग्गाधनी निवेदकहरूलाई प्रतिवाद र सुनुवाइको मौकासम्म प्रदान नगरी त्यस्तो मौकाबाट वञ्चित गरी एकतर्फी रूपमा केवल फिल्ड निरीक्षण प्रतिवेदनको आधारमा दर्ता बदर गर्ने गरेको निर्णय आफैँमा प्राकृतिक न्यायका सिद्धान्तसमेतको विपरीत भएको देखिन आउने।

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको मिति २०६६/१२/२९ को निर्णय कानून न्यायसम्मत नहुँदा र सो निर्णयका आधारमा निवेदकहरूको नाममा कायम भएको जग्गा दर्ता लगत कट्टा गरी नेपाल सरकारका नाममा दर्ता खारेज कायम गरी जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौं पठाइदिने गरी मालपोत कार्यालय काठमाडौंबाट मिति २०६७/४/३० को भएको निर्णयसमेत मिलेको देखिन आउने।

निवेदकहरूका नाम दर्ताका जग्गा सार्वजनिक सरकारी जग्गा हो भन्ने कुरा वस्तुनिष्ठ आधार प्रमाणबाट पुष्टि गर्न नसकी केवल एकतर्फी फिल्ड निरीक्षणबाट देखिएको भन्ने अपुष्ट आधार लिई

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले मिति २०६५/१२/२९ मा निवेदकको नामको जग्गा दर्ता बदर गर्ने निर्णय गरी मालपोत कार्यालय काठमाडौंलाई निर्देशन प्रेषित गर्नुअघि निवेदकलाई सुनुवाइको मौका दिएको नदेखिँदा उक्त निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तसमेतको विपरीत भई बदरभागी देखिन आउने।

अतः विवेचित आधार प्रमाणबाट अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट मिति २०६६/१२/२९ मा भएको निर्णय र सो निर्णयअनुसार प्रेषित मिति २०६६/१२/३१ को पत्र एवं सोसमेतको आधारमा मालपोत कार्यालय काठमाडौंबाट मिति २०६७/४/३० मा भएको निर्णयसमेत प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तसमेतको विपरीत भई त्रुटिपूर्ण रहेको देखिँदा उल्लिखित कामकारबाहीहरू उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुने।

इजलास अधिकृत : ध्रुवकुमार ढकाल

कम्प्युटर : संजय जैसवाल

इति संवत् २०७५ साल कार्तिक २८ गते रोज ४ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६७-WO-०४३०, उत्प्रेषण / परमादेश, तिलविक्रम योडहाङ वि. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबारसमेत

मिसिल संलग्न कागजात हेर्दा २०२७ सालको सर्भे नापी हुँदा कि.नं.१८ जग्गाधनी महलमा रिट निवेदक नरबहादुर लिम्बुको नाउँ उल्लेख भएको देखिन्छ। रिट निवेदनमा पनि सो कुराको दाबी भएकोमा विपक्षी निकायबाट सो तथ्यलाई इन्कार गरिएको छैन। सोही कि.नं. १८ को जग्गा किताकाट भई कि.नं. १६५ र १६८ कायम भएको भन्ने कुरामा विवाद छैन। हाल कि.नं. १६५ र १६८ का जग्गाको जग्गाधनी महलमा विपक्षीहरू क्रमशः दुर्गादेवी दुलाल र प्रजापति फुयालको नाउँ कायम भएको देखिए पनि उक्त जग्गाको

मूल स्रोत भनेको साबिक कि.नं. १८ भई मिति २०२७ सालको नापी दर्ता हुँदा रिट निवेदक नरबहादुर लिम्बूकै नाउँमा नापी भई दर्तासमेत भएको मिसिल संलग्न कागजातले पुष्टि गरेको अवस्था देखिने।

विपक्षी बसोवास समस्या समाधान समितिले साबिक जग्गाधनी नरबहादुर लिम्बु नाउँ दर्ता रहेको घरजग्गा निजी हित प्रयोजनार्थ उनाउ व्यक्ति नाउँ दर्ता गर्ने निर्णय गरेको कार्य संविधानद्वारा प्रत्याभूत गरिएको निवेदकको सम्पत्ति आर्जन र भोग गर्ने मौलिक हकको प्रतिकूल रहेको देखिने।

वस्तुतः प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदकले दाबी लिएको जग्गाको स्वामित्व रिट निवेदकउपर नै रहने गरी जग्गा नापी भई निवेदकले जग्गाधनी पुर्जासमेत प्राप्त गरिसकेको अवस्थामा सो सम्पत्तिउपर निवेदकको साम्पत्तिक हक निहित रहेको अवस्था छ। २०२७ सालको नापीमा खरेस्ता तयार भई निवेदकको स्वामित्व स्थापित भएको कुरालाई यस अदालतको मिति २०६३।३।६ को निर्णयबाट समेत समर्थित भएको छ। उल्लिखित अवस्थामा रिट निवेदकको साम्पत्तिक हकमा आघात पार्ने गरी निर्णय गर्नुभन्दा अघि निजलाई बुझिएको तथा निजसँग भएको स्वामित्वसम्बन्धी सबुद प्रमाण हेरिएको वा बुझिएको अवस्थासमेत देखिएको छैन। यस अवस्थामा प्रस्तुत विवादमा विपक्षी समितिबाट भएको काम कारबाही प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तअनुकूल भएको भन्न मिल्ने अवस्था छैन। प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तविपरीत गरिएका काम कारबाही बदरभागी हुने भई कायम रहन नसक्ने हुँदा विपक्षी समितिले गरेको काम कारबाही बदरभागी रहेको देखिन आउने।

तसर्थ उपर्युक्त आधार र कारणसमेतबाट निवेदकको कि.नं. १८ को जग्गालाई विपक्षी समितिबाट मिति २०६७।३।२८ र मिति २०६७।१२।२६ मा गरिएको निर्णय तथा सोको आधारमा १ नं. नापी टोलीबाट गरिएको टिप्पणी तोक आदेश

एवम् सोही आधारमा मालपोत कार्यालय, इलामले प्रत्यर्थी प्रजापति फुयालको नाममा कि.नं. १६८ र दुर्गादेवी दुलाल नाउँ दर्ता गरेको कि.नं.१६५ कायम गरेकोसम्बन्धी सम्पूर्ण काम कारबाही त्रुटिपूर्ण देखिएकोले उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । अब साबिक कि.नं.१८ हाल कि.नं.१६८, १६५ को जग्गा रिट निवेदकको स्वामित्वको देखिँदा निवेदकको नाउँमा दर्ता अद्यावधिक गरी जग्गाधनी दर्ता प्रमाणपुर्जा दिनु भनी विपक्षी मालपोत कार्यालय, इलामको नाउँमा परमादेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर: चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७४ साल फागुन २० गते रोज १ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७२-CR-०७६९, नकबजनी चोरी, नेपाल सरकार वि. रामबहादुर वि.क.

जाहेरीमा उल्लेख भएको जति धनमाल यी प्रतिवादीको साथबाट बरामद भएको अवस्था छैन । जाहेरीमा दराजमाथि कालो ब्यागमा राखेको रु.१००० दरका २०० नोट, ५०० दरका ८० नोट, १०० दरका ७ नोट, ५० दरको १ नोटसमेतको रकम चोरी गरेको भनी उल्लेख गरेको देखिए पनि जाहेरवालाले यति धेरै नगद रकम घरमा राख्नुपर्ने कुनै कारण पनि मिसिलबाट देखिँदैन । प्रतिवादीसँग बरामद हुन नसकेको रकम र मालसामानको सम्बन्धमा केवल शंकाकै भरमा नकबजनी चोरीको कसुर कायम गर्नु प्रचलित फौजदारी न्याय सिद्धान्तसमेतबाट मिल्न आउने नदेखिँदा प्रतिवादीले अभियोग मागदाबीबमोजिमको चोरी गरेको बिगो कायम गरी सजाय हुनुपर्दछ भनी लिएको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहससँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः उल्लिखित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी रामबहादुर वि.क.लाई मुलुकी ऐन चोरीको महलको १

नं. र ३ नं. के कसुर अपराधमा सोही चोरीको महलको १४ (१) नं.बमोजिम रु. ४,९९,२७५।- (चार लाख उनान्सय हजार दुई सय पचहत्तर) जरिवाना र एक महिना १५ दिन कैद सजाय हुने ठहर्छ र प्रतिवादीबाट बरामद हुन आएको नगद र अन्य मालसामान जाहेरवालालाई फिर्ता दिई नपुग बिगो रु. ३,२९,९११।- (तीन लाख उनन्तीस हजार नौ सय एघार) निज प्रतिवादीबाट सोही चोरीको महलको १०(३) नं. र २१ नं.बमोजिम जाहेरवालालाई दिलाई भराई दिने भनी सुरु कैलाली जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई प्रतिवादीले बरामद मोबाइलको मूल्य रु. ३०००।- र बरामद नगद रु. २९३९।- जम्मा रु. ५९३९।- नकबजनी चोरी गरेको देखिँदा कैलाली जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।९।१ मा भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ठहर्छ भनी पुनरावेदन अदालत दिपायलबाट मिति ०७२।२।२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर : चन्द्रशेर राना

इति संवत् २०७४ साल कार्तिक २७ गते रोज २ शुभम् ।

१०

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७३-CI-०८७७, लिखत बदर, दर्ता बदर, दर्ता कायम, तुलदेवी सहनी वि. सरस्वतीदेवी सिंह

सगोलका अंशियारको मन्जुरी नलिई कुनै अंशियारले सम्पत्ति बेच्ने वा हक छाडिदिएकोमा साक्षी पनि नबसेको र मन्जुरी पनि नदिएको अवस्थामा रजिस्ट्रेसन भएको मितिले १ वर्षसम्ममा थाहा पाएको ३५ दिनभित्र फिराद गर्न पाउने ।

कुनै पनि मुद्दामा हदम्यादसम्बन्धी प्रश्न कानूनी एवम् प्राविधिक प्रश्न हो । यो कानूनी उपचार खोज्नको लागि सक्षम निकायसम्मको प्रवेश विन्दु हो । हदम्याद बाध्यात्मक प्रकृतिको हुन्छ यसले मर्का

परेको पक्षलाई तोकिएको समयसीमाभित्रमा नै नालेस वा उजुरी गर्नुपर्ने नभए प्रवेशद्वार नै बन्द गरिदिन्छ । अदालतसमक्ष आउने कुनै पनि विवाद कानूनले तय गरेको समयसीमाभित्रमा नै आउनुपर्ने नै हुन्छ । न्यायिक निकायहरू हदम्यादको सम्बन्धमा बढी लचक बनिदिँदा विवादको टुंगो समयमा लाग्न नसकी समाजमा अस्थिरता, अशान्ति, भय र त्रास फैलिन सक्ने सम्भावना कायम रहने । लेनदेन व्यवहारको १० नं. बमोजिम वादीले रजिस्ट्रेसन भएको मितिले १ वर्षभित्रमा थाहा पाएको मितिले ३५ दिनभित्रमा लिखत बदरको लागि नालेस गर्नु पर्नेमा सो कानूनले निर्धारित गरेको समयसीमाभित्रमा वादीहरूको फिराद पत्र दायर भएको नदेखिने । वादीले सुरु अदालतसमक्ष दायर गरेको फिरादपत्र हेर्दा, लेनदेन व्यवहारको १० नं. र ४० नं. र अंशबन्डाको १० नं. बमोजिमको दाबी लिई फिराद दायर गरेको देखिन्छ । सुरु अदालतबाट फैसला हुँदा मुलुकी ऐन, अंशबन्डाको १९(१) नं. मा भएको कानूनी व्यवस्था उल्लेख गरी वादीको माग दाबीबमोजिम लिखत बदर दर्ता बदर हुने ठहर्‍याई फैसला भएको देखिन्छ । वादीले मुलुकी ऐन, अंशबन्डाको १९(१) नं. अनुसारको फिराद दाबी नै लिएको देखिँदैन । वादीले दाबी नै नलिएको अवस्थामा समेत कानूनको आधारभन्दा बाहिर गई अदालतले इन्साफ दिन मिल्नेसमेत देखिन नआउँदा सुरु अदालतबाट फिराद दाबीबमोजिम लिखत बदर दर्ता बदर हक कायम दर्ता हुने ठहरी भएको फैसला उल्टी गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको रोहमा मिलेकै देखिन आउने ।

वादीले प्रतिवादीहरूउपर मुलुकी ऐन, कित्तौ कागजको १८ नं. र जग्गा पजनीको १७ नं. बमोजिम थाहा पाएको मितिले उजुरी फिराद गरेको हो भनी पुनरावेदन जिकिर लिएको देखिए तापनि सुरु फिराद दाबीमा उक्त कानूनी व्यवस्था उल्लेखसम्म गरेको

देखिँदैन । केवल पुनरावेदन पत्रमा मात्र जिकिर लिएको देखिन्छ । कानूनी हक तथा अधिकारमा आघात पुग्ने पक्षले आफूले कुन कानूनअन्तर्गत उपचार प्राप्त गर्ने हो सो कुरा फिरादमा खुलाउनु पर्ने नै हुन्छ । फिरादमा एकातर्फको कानूनी व्यवस्थालाई टेकी दर्ता गर्ने र आफूअनुकूल नहुने भएमा पुनरावेदन गर्दा अर्कोतर्फको दाबी लिनु देवानी कानूनका प्रचलित सिद्धान्तविपरीत देखिने हुँदा पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

तसर्थ, माथि विवेचित आधार, कारण र प्रमाणबाट मोरङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१/०६/२८ मा भएको फैसलालाई उल्टी गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७३/०३/१५ मा भएको फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको रोहमा मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : मनिराम झवाली

कम्प्युटर : चन्द्रा तिमिल्सेना

इति संवत् २०७५ साल असार २५ गते रोज २ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७३-CI-०८७४, लिखत बदर, दर्ता बदर, दर्ता कायम, तुलदेवी सहनी वि. सरस्वतीदेवी सिंह भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

११

मा.न्या.श्री सारदाप्रसाद घिमिरे र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७०-CI-०५५३, हक कायम निर्णय दर्ता बदर दर्ता, जिल्ला वन कार्यालय, कास्की पोखरा वि. छायादत्त पौडेल

मिति २०२९।११।२५ को राजीनामा लिखतमा उल्लेख भएको बेहोरा हेर्दा ९०/९६ सालको जाँचमा जि.मु. जीवनाथका नाउँमा दर्ता भएको निजका छोरा होमनाथ पदमप्रसाद जिम्माको पूर्व होमनाथसमेतको दर्ता, पश्चिम यसै दर्ताको बाँकी खेत र बायाँटारी खोला उत्तर बान्ना पर्खाल, दक्षिण पर्खाल यति ४ किल्लाभित्रको बायाँटारी खेत र सो

जग्गा बनेको १७ हात लम्बाइ, ११ हात जग भएको १ तले फुसको छाना, ढुंगाको गारो भएको कच्ची घर १ र १९९१ सालको पाखा जाँचमा ऐ. का नाममा दर्ता भएको ऐ. जिल्ला द.नं. २३७ को विज पाथी ११।२ मध्ये विजमाना ॥६ को तिरो १६६ लागेको पूर्व बाँझोको चौतारो, पश्चिम बायाँटारीको खोला, उत्तर पर्खाल, दक्षिण जितबहादुरको खेत यति ४ किल्लाभित्रको बायाँटारी खेत भन्नेसमेत २ कित्ता जग्गा प्रत्यर्थी वादीका पति छायाँदत्त पौडेलले केशवराज पौडेलबाट खरिद गरेको देखिन्छ । यसका अतिरिक्त वादीका पतिले केशवराज पौडेलबाट खरिद गरेको उक्त जग्गाको २०३१ सालदेखि ३६ सालसम्म तिरो तिरेको भन्ने कुरा निजले तिरो तिरेको रसिदबाट देखिएको छ । उक्त रसिदमा द.नं. २३७ को विजमाना ॥६ भनी राजीनामामा उल्लेख भएको द.नं. र विजमाना नै उल्लेख भएको देखिने ।

राजीनामामा उल्लेख भएको चार किल्ला र वादी दाबीको जग्गाको अवस्थिति सम्बन्धमा सुरु कास्की जिल्ला अदालतबाट मिति २०६५।१२।०३ मा भएको नक्सा मुचुल्काको बेहोरा हेर्दा न.नं. ७ मा जनिएको देखाइएको घर जग्गा नापीको कि.नं. २११ मा गई वादीका पतिको नाममा नापी भएको देखिन्छ । वादीले पारित गरी लिएको राजीनामाको घरसम्बन्धी चार किल्ला र भई आएको नक्सा मुचुल्काको न.नं. ७ मा देखाइएको घरको अवस्थिति मिल्न आएको पाइन्छ । उक्त राजीनामा उल्लेख भएको जग्गाको चारकिल्ला र नक्सा मुचुल्काको विवरणलाई तुलना गरी हेर्दा पूर्व बाँझोको चौतारी न.नं. १८, पश्चिम बाटाहारी खोल्सा न.नं. १, उत्तर पर्खाल न.नं. १७ र दक्षिण जितबहादुरको खेत न.नं. १३ देखिन आएको छ । उक्त नक्सा मुचुल्कामा उल्लेख भएको दक्षिणतर्फ जितबहादुरको जग्गा र पश्चिमतर्फ खोला भन्ने देखिन आएकोले राजीनामाको ४ किल्ला र नक्सा मुचुल्काको विवरण सो हदसम्म मिलेको भिडेको देखिन आउने ।

मिसिल संलग्न कागजात हेर्दा सभै नापीको नक्साको कि.नं. २२७ मा रहेको भनिएको जंगल क्षेत्रलाई जिल्ला वन कार्यालय, कास्कीले २०५२ सालमा भुसेटारी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई हस्तान्तरण गरेको पाइन्छ । त्यसरी हस्तान्तरण गर्दा वन जंगलको ४ किल्लामा पूर्व ठूलो खोला, पश्चिम बायाँटारको आवादी र खोल्सी, उत्तर सिद्धार्थ राजमार्ग, दक्षिण पञ्चासे खेत र छायाँदत्तको आवादीमा भनी उल्लेख गरिएकोमा भई आएको नक्सा मुचुल्कामा वन जंगल रहेको क्षेत्रलाई न.नं. ८ मा मात्र देखाई न.नं. ८/१ र १५ को जग्गालाई आवादी भनी देखाइएको सन्दर्भमा स्थानीय उपभोक्ता समूहलाई वनजंगल क्षेत्र हस्तान्तरण हुँदाका बखत नै न.नं. ८/१ र १५ लाई छायाँदत्त पौडेलको आवादी भनी स्वीकार गरेको देखिन आउँछ । मिसिल संलग्न उल्लिखित तथ्यहरूको पृष्ठभूमिमा हेर्दा अदालतबाट भएको नक्सा मुचुल्काको न.नं.८/१ र न.नं.१५ को जग्गा वादीको मिति २०२९।११।२५ को राजीनामाबाट प्राप्त गरेको जग्गा रहेको भन्ने देखिन आउने ।

मिसिल संलग्न सुरु जिल्ला अदालतबाट भएको मिति २०६५।१२।३० मा भएको नक्सा मुचुल्का हेर्दा जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, कास्कीका प्रतिनिधिको रोहवरमा नाप नक्सा भएको देखिन्छ । त्यस्तै पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६७।११।०६ को आदेशानुसार मिति २०६७।१०।०६ मा नक्सा मुचुल्कामा जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय र नापी कार्यालयका प्रतिनिधिहरू रोहवरमा बसेको देखिन्छ । तर यी पुनरावेदक जिल्ला वन कार्यालयबाट नक्सा हुने सूचनाको पत्र पाएर पनि उपस्थित भएको देखिएन । यसरी अदालतको आदेशानुसार भएका दुईवटै नक्सा मुचुल्का कानूनी प्रक्रिया पूरा गरी तयार भएको देखिएकाले नक्सा मुचुल्काको डोरको सूचना प्राप्त गरेपछि पनि अनुपस्थित रहेका पुनरावेदक प्रतिवादी कार्यालयहरूले अहिले आएर आफ्नो उपस्थिति विना

नै एकतर्फी रूपमा नक्सा मुचुल्का तयार गरिएको भनी लिएको जिकिर मनासिब नदेखिने।

२०३२ सालदेखि नै वादीले यो जग्गा आफ्नो हक भोग दर्ता र तिरोको भएकाले आफ्नो नाममा दर्ता हुनुपर्ने भन्ने विषयमा निरन्तर रूपमा कारबाही चलाएको अवस्था रहेको देखिन्छ। वस्तुतः कसैको हकभोग दर्ता र तिरोको जग्गा नापी हुँदा फिल्डबुकमा जंगल भनी जनिएको मात्र आधारमा त्यस्तो जग्गा सरकारी वा वनजंगलको जग्गा भएको भन्न मिल्ने हुँदैन। फिल्डबुकमा उल्लेख भएको त्यस प्रकारको बेहोरालाई अन्य लिखतले पुष्टि गरेको हुनुपर्दछ। ने.का.प. २०५४ अंक २ नि.नं. ६३१७ पृष्ठ ९८ मा प्रकाशित नरेशजंग थापा क्षेत्री विरुद्ध मन्त्रिपरिषद् सचिवालय भएको उत्प्रेषण परमादेशको रिट निवेदनमा क्षेत्रीय किताबमा पर्ती जनिई श्री ५ को सरकारको नाममा दर्ता हुँदैमा प्रमाणको मूल्याङ्कन गरी छुट दर्ता सम्बन्धमा निर्णय गर्न नसक्ने भन्न नमिल्ने भनी बोलिएको पाइन्छ। यस अदालतबाट प्रतिपादित उल्लिखित नजिरहरू प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा समेत आकर्षित हुने नै देखिन आउने।

तसर्थ उपर्युक्त आधार र कारणसमेतबाट वादीले दाबी गरेको कि.नं. २२७ को जग्गामध्येबाट अदालतबाट भएको नक्सा मुचुल्काको न.नं. ८ को जग्गा वन जंगल तथा न.नं. ११ को जग्गा निर्माणाधीन कच्ची मोटरबाटोको जग्गा देखिएकोले उक्त न.नं. ८ र ११ को जग्गामा वादीको दाबी नपुग्ने र ८/१ र न.नं. १५ को जग्गा वादीले केशवराज पौडेलबाट मिति २०२९।११।२५ को पारित राजीनामाबाट खरिद गरेको ४ किल्लाभित्रको वादीको दर्ता स्रेस्ता हक भोग आवादीभित्रको जग्गा भएको भन्ने देखिएकोले सो जग्गासमेत नापीमा जंगल जनिई नाप नक्सा भई नेपाल सरकारको नाममा दर्ता भएको देखिएकाले कि.नं. २२७ को जग्गामध्ये अदालतबाट भएको नक्सा

मुचुल्काको न.नं. ८/१ र न.नं. १५ को जग्गासम्म नेपाल सरकारको नाममा भएको दर्ता बदर भई वादीको नाममा दर्ता हुने ठहराई सुरु कास्की जिल्ला अदालतबाट मिति २०६६।०२।३१ मा भएको फैसला सदर गरेको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०६७।१२।२३ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : तारादेवी महर्जन

कम्प्युटर: चन्द्रशेर राना

इति संवत् २०७४ साल मङ्सिर १० गते रोज १ शुभम्।

इजलास नं. ५

१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७२-CR-१३७१, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. टीकाप्रसाद लम्साल

यदि पीडितको यौनाङ्गमा हातले वा लिङ्गले घर्षण गरेको भए यौनाङ्गमा रातोपन वा घाउचोट देखिनु स्वाभाविक हुन्थ्यो। तर प्रस्तुत मुद्दामा निज पीडितको शारीरिक परीक्षण गर्दा त्यस्तो कुनै कुरा देखिएको छैन। पीडितको यौनाङ्गमा तेल लगाएको भन्ने तथ्य कतैबाट पुष्टि हुन आएको देखिएको छैन। जबरजस्ती करणीजस्तो कसुरमा पीडितको स्वास्थ्य प्रतिवेदन नै महत्त्वपूर्ण प्रमाण हो। वस्तुतः पीडिताको स्वास्थ्य प्रतिवेदनमा उल्लिखित बेहोरा हेर्दा निजउपर जबरजस्ती करणीको कार्य भएको भन्ने तथ्य पुष्टि हुन आएको नदेखिने।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ मा फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था छ। प्रतिवादी टीकाप्रसाद लम्सालले पीडिता वर्ष ११ की परिवर्तित

नाम ख-९ लाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने आरोप छ । तर सो आरोप पुष्टि हुने तथ्यगत एवं वस्तुनिष्ठ प्रमाण अभियोजन पक्षबाट पेस हुन सकेको पाइँदैन । प्रतिवादीले जाहेरवालासँग घर बनाएको रकम लिन बाँकी रहेकोले झुठ्ठा जाहेरी दिएको भन्ने प्रतिवादीको भनाइ एकातिर देखिन्छ भने पीडिता परिवर्तित नाम ख-९ अदालतसमक्ष आई आफूउपर भएको आपराधिक कार्यको पुष्टि हुने गरी बकपत्र गर्न सकेको देखिँदैन । यसरी अभियोग दाबीमा उल्लिखित बेहोरा तथ्यगत एवं वस्तुगत प्रमाणबाट पुष्टि हुन नआएको अवस्थामा दाबीबमोजिम प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर्‍याउन मिल्ने नदेखिने ।

मेडिकल रिपोर्टमा पीडितको कन्याजाली नच्यातिएको र यौनाङ्गको वरिपरि कुनै निलडाम नदेखिएको भन्ने बेहोरा देखिन्छ । पीडिताको भनाइ र पीडिताको स्वास्थ्य परीक्षण रिपोर्टअनुसार पीडिताउपर प्रतिवादीले करणी गरेको कुनै लक्षण नदेखिएको तर जबरजस्ती करणी गर्ने नियत राखेको भने देखिन आउने ।

यसप्रकार पीडिता परिवर्तित नाम ख-९ लाई प्रतिवादी टीकाप्रसाद लम्सालले पीडिताको घरबाट आफ्नो एकान्त ठाउँको घरमा लगी जबरजस्ती करणी गर्ने प्रयास गरेकोसम्म पुष्टि हुन आएकोले निजलाई जबरजस्ती करणीको उद्योग गरेको ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत इलामको फैसला परिवर्तन गर्नु पर्ने देखिएन । प्रतिवादीलाई जबरजस्ती करणी गरेको ठहर गरी सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः विवेचित आधार कारणबाट प्रतिवादी टीकाप्रसाद लम्सालले पीडिताउपर जबरजस्ती करणीको उद्योग गरेको ठहर्‍याएको सुरु झापा जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१२।२७ को फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति

२०७१।७।१८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।
इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल
फैसला तयार गर्ने इ.अ.:- भोजराज रेग्मी
कम्प्युटर : विनोदकुमार बनिया
इति संवत् २०७४ साल पौष ३ गते रोज २ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७०-CR-१०८९,
जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. नविन गुरागाई
प्रस्तुत मुद्दामा पीडिताको उमेर नै यकिन गर्नुपर्ने विवादको विषय देखिएको छ । निज पीडिताले मौकामा कागज गर्दा आफ्नो उमेर १५ वर्ष भएको भनी भनेको र अदालतमा बकपत्र गर्दा १८ वर्ष भनी लेखाएको पाइन्छ । पीडिताको आमा नर्वदा कार्कीले मेरो छोरीको जन्म २०५० साल भदौमा भएको हो भनी सुरु अदालतमा बकपत्र गरेको देखिन्छ । स्वयम् पीडिता भनिएकी व्यक्ति तथा निजकी आमासमेतले अदालतमा बकपत्र गर्दा पीडिताको उमेर १६ वर्षभन्दा बढी (१८ वर्ष) भनी उल्लेख गरेको देखिँदा सो तथ्यको प्रतिकूल अन्यथा उमेर ठहर गर्नु प्रस्तुत विवादको सन्दर्भमा मनासिब नदेखिने ।

प्रतिवादी नविन गुरागाईले मिति २०६८/६/१८ गते पीडितालाई निजको सहमतिमै करणी गरेको हो, करणी लिनुदिनु गर्दा पीडिता आफ्नो कपडा आफैँ खोल्ने र म आफ्नो कपडा आफैँ खोल्थेँ भनी बयान गरेको देखिन्छ । घटना घटेको दिन साँझ ६ बजेको थियो, म र नविन बाटोमा गफ गर्दै थियौँ, एक्कासी मान्छे आएर नविनलाई कुटे, प्रहरीमा हामीलाई ल्याए, प्रहरीले हामीलाई सोध्दा हाम्रो प्रेम सम्बन्ध हो भनेकी थिएँ, मैले जबरजस्ती करणी गरेको भनेको थिइँनँ, मेरी आमा नपढेकी भएकोले केही थाहा थिएन, सही गर्नु भएको हो, म र नविनले सहमतिमा करणी गरेको भनेका थियौँ तर वास्तवमा करणी गरेका छैनौँ, नविनलाई

त्यसदिन गाउँलेहरूले कुटेका थिए भन्नेसमेत बेहोराको पीडिताले अदालतमा बकपत्र गरेको देखिन्छ । यसप्रकार उमेर पुगेका व्यक्तिहरूबिच सहमतिमा करणी लिनु दिनु भएको कार्यलाई जबरजस्ती करणीको कसुर मान्न मिल्ने देखिँदैन । पीडिता भनिएकी परिवर्तित नाम "सि" कुमारीको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनबाट निजउपर करणी भएको भनी मान्न सकिने अवस्था पनि देखिएन । वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी लोकबहादुर भएको जबरजस्ती करणी मुद्दा (ने.का.प. २०७०, अंक ११, नि.नं. ९०७५) मा महिला र पुरुष दुवैको उमेर पुगेको अवस्थामा दुवैको मन्जुरीबाट करणी लिनुदिनु गरेको कार्यलाई जबरजस्ती करणी भनी मान्न नमिल्ने सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भएको देखिने ।

अतः विवेचित आधार र कारणबाट प्रतिवादी नविन गुरागाउँले जबरजस्ती करणीको आरोपित कसुर गरेको तथ्य प्रमाणबाट पुष्टि भएको नदेखिँदा निजलाई सफाइ दिने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत इलामबाट मिति २०७०।६।३ गते भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत:- दुर्गाप्रसाद भट्टराई
फैसला लेखनमा सहयोग गर्ने इ.अ.:- राजन बास्तोला
कम्प्युटर : विनोदकुमार बनिया
इति संवत् २०७४ साल कार्तिक २२ गते रोज ४ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा, ०७१-CR-१३१८, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. लोकेन्द्र भन्ने लोगबहादुर बोहरासमेत

प्रतिवादी लोगबहादुरले आफ्नो मोटरसाइकल मागेर लगी दुर्घटना गराएको भन्ने बेहोराको सहप्रतिवादी प्रेमसिंह धामीको अदालतको बयान र अन्य साक्षीको बकपत्रसमेतको आधारमा प्रतिवादी लोगबहादुरले चलाएको से.२ प. ४३३२ नं.को मोटरसाइकलले दुर्घटना भई नरपति भट्टको

मृत्यु भएको कुरामा विवाद देखिएन । अब लापरवाही हो वा होइन भन्नेतर्फ विचार गर्दा, घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का हेर्दा मृतक सडक किनारामा बसेको देखिन्छ । मोटरसाइकलको मेकानिकल जाँचको प्रतिवेदन हेर्दा लेगार्ड बाङ्गिएको भन्ने देखिएबाट सडक किनारामा रहेका मृतक अकस्मात मोटरसाइकलको लेगार्डसँग ठोक्किएको कारणले मृत्यु हुन पुगेको देखिने ।

कुनै घटना लापरवाहीबाट घटेको हो होइन भन्ने विषयमा घटनाको प्रकृतिले निर्धारण गर्ने हुन्छ हलुका सवारी साधनमा पनि दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन मोटरसाइकलको प्रकृति र यसबाट हुन सक्ने दुर्घटनाबाट पुग्ने क्षतिको सामान्यतः अनुमान गर्दा पनि अनुमतिपत्र नलिई चलाएकै आधारमा मोटरसाइकल चालकलाई लापरवाहीपूर्ण कार्य भनी हाल्न मिल्ने अवस्था देखिँदैन । दुर्घटनाबाट सडक यात्रुलाई पर्ने जोखिमको मात्रा कम रहने मोटरसाइकलजस्तो सवारी साधन चलाउँदा सडक छेउमै बसिरहेका मृतकलाई मोटरसाइकलको लेगार्डले ठक्कर लाग्न पुगेको अवस्थालाई ध्यानमा राख्दा प्रतिवादी लोगबहादुरको कार्यलाई लापरवाहीपूर्ण कार्य मान्न मिल्ने अवस्था देखिँदैन । यस अदालतबाट मुद्दा दोहोर्‍याउने निस्सा हुँदा उल्लेख भएको नेपाल सरकार विरुद्ध राजकुमार तामाङ भएको सवारी ज्यान (०६७-CF-००२३) मुद्दामा कायम भएको सिद्धान्त हेर्दा उक्त मुद्दामा काठमाडौंको रिडरोड जस्तो व्यस्त सडकमा चालक अनुमति पत्रविना भारी सवारी साधन सार्वजनिक बस चलाएको विषयमा उक्त सिद्धान्त कायम भएको र फैसलामा नै "कुनै व्यक्तिले मोटरसाइकल जस्तो कुनै व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि प्रयोग हुने निजी सवारी चलाउनु र समुचित इजाजतपत्रविना महिनौंदेखि रिङ्गरोड जस्तो सडकमा सवारी साधन चलाउनु बेग्लाबेग्लै कुरा हो भन्ने कुरामा दुईमत हुन सक्दैन" भन्ने उल्लेख भएको सन्दर्भलाई समेत मध्यनजर

गर्दा निजी प्रयोजनको हलुका दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन अनुमतिपत्र नभई चलाएको आधारमा मात्र लापरवाहीपूर्ण तवरले सवारी साधन चलाएको र उल्लिखित मुद्दामा कायम सिद्धान्तविपरीत भएको भन्ने पुनरावेदन जिकिर मनासिब नदेखिने ।

मोटरसाइकलजस्तो हलुका दुई पाङ्ग्रे सवारी साधनको प्रकृति विचार गर्दा पनि चालक अनुमति पत्र नभएकोले चलाउँदैमा कसैको ज्यान जान सक्ने अवस्था आउन सक्छ भन्ने व्याख्या गर्न उपयुक्त नहुने र मोटरसाइकलले सिधै ठक्कर नलागी लेगार्डले ठक्कर लागेको अवस्थालाई विचार गर्दा सतर्कता नअपनाएको भन्न मिल्ने अवस्था नदेखिएको हुँदा प्रतिवादी लोगबहादुरले लापरवाही गरी चलाउँदा मृतक नरपति भट्टको मृत्यु भएको भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी दिपेन्द्र कठायतले आफूले खरिद गरेको से.२ प. ४३३२ नं. को मोटरसाइकल मिति २०६८/५/६ गते नवराज धामीलाई बिक्री गरिसकेको भनी अदालतको बयानमा खुलाएको देखिन्छ । मुद्दाका अर्का प्रतिवादी प्रेमसिंह धामीले अदालतमा बयान गर्दा दिपेन्द्र कठायतबाट उक्त मोटरसाइकल खरिद गरिएको बयान गरेका छन् र निजले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष मौकामा कागज गर्दा पनि आफ्नो दाजुको नामको मोटरसाइकल अर्का प्रतिवादी लोगबहादुरले लगेको भन्ने बेहोरा लेखाएको देखिन्छ । प्रतिवादी लोगबहादुरको मौकाको कागज र अदालतको बयानसमेतमा प्रेमसिंह धामीको मोटरसाइकलमा गएको भन्ने बेहोरा लेखाई दिएबाट दिपेन्द्र कठायतले सवारी चालक अनुमतिपत्र नभएकोलाई सवारी साधन दिएको भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिने । अभियोग मागदाबी गर्दा पनि सवारीको ऋणी दिपेन्द्र कठायत र सवारी सञ्चालक प्रेम सिंह धामी भनेर ऐ.ऐनको दफा १६१(५) को दाबी लिएको अवस्था

छ । सवारी सञ्चालक भनी दाबी गरिएका प्रेमसिंह धामीलाई अभियोग माग दाबीबमोजिम नै सजाय भई फैसला अन्तिम भइसकेको अवस्थामा सवारी चालक अनुमति पत्र नभएको प्रतिवादी लोगबहादुरलाई सवारी साधन दिने नदिने विषयमा कुनै संलग्नता नै नरहेका दिपेन्द्र कठायतलाई सजाय गर्नु पर्ने अवस्था नदेखिएकोले पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने नदेखिने ।

अतः विवेचित आधार, कारणबाट सुरु जिल्ला अदालतको मिति २०६९/१२/८ को फैसला सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत महेन्द्रनगरको मिति २०६९/१२/०५ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विद्याराज पौडेल

कम्प्युटर : विनोदकुमार बनिया

इति संवत् २०७४ साल कार्तिक २२ गते रोज ४ शुभम् ।

४

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CI-००३८, घर कब्जा खिचोला खाली गराई चलन, बुद्धिमाया माझी राईसमेत वि. दलमाया माझी

मिति २०७०/२/११ को नक्सा मुचुल्काबाट "...न.नं. ११, १२, १३, १४, १५, १६ समेतका जग्गा घरहरू मिति २०५८/१/२७ गते भएको नाप नक्सा मुचुल्का नं. ५, ६, ७, ८, ९ को घर जग्गामध्येमा हाल न.नं. ११ को जग्गा वादीको भोग रही सोमध्ये न.नं. १२ को जग्गामा पूर्व मुखको उत्तर दक्षिण लम्बाई २६ फिट चौडाई पूर्व पश्चिम १४ फिटको टाँडे घरमाथि फुसको छाना भएको २ कोठाको घर १ वादीको भोगमा रहेको, न.नं. १३ खाली आँगन जग्गा, न.नं. १४ को टाँडे घर दक्षिण मुखको उत्तर दक्षिण १५ फिट पूर्व पश्चिम १४ फिटमा बाँसको टाटीको घेरा बेरा १ ढोकाको माथि खम्बा भएको घर १, न.नं. १५ को भुइँतले बाँस टाटी, बाँसको खम्बा, टिन छाना पश्चिम मुख २ ढोका र न.नं.

१६ पानी खाने ट्युबेलसमेत रही न.नं. १३, १४, १५, १६ सम्मको घर जग्गाहरूको भौतिक प्रकृति संरचना हाल नाप नक्साअनुसारको देखिएको अवस्थामा रही सो घर जग्गा प्रतिवादीले भोग चलन गरिरहेको विवादित घरजग्गा साथै मिति २०५८/१/२७ मा नक्सा मुचुल्काको न.नं. ६, ७, ८ को घरहरू सो स्थितिमा नरहेको” भन्ने देखिएको आधारमा वादी दाबीबमोजिम थान २ घरमा प्रतिवादीहरूको कब्जा खिचोला मेटाई वादीले चलनसमेत चलाई पाउने गरी भएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको फैसला मनासिब नै देखिने।

तसर्थ वादी दाबीका २ थान घरमा प्रतिवादीले कब्जा खिचोला गरेको भनी दाबी लिएको अवस्थामा २०५६ सालको दे.नं. १५८९ को मुद्दामा भएको नक्सामा ठहरेको घर जग्गामा सम्म खिचोला गरेको ठहर्‍याई सुरु सुनसरी जिल्ला अदालतले मिति २०६८/१०/२३ मा गरेको फैसलामा दुवै घरहरू वादीको कायम गरिदिनुपर्नेमा सो नगरेको हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई वादी दाबी पुग्ने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट मिति २०७०/३/२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : नगेन्द्र केशरी पोखरेल

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल श्रावण १५ गते रोज १ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CI-११४१, सार्वजनिक बाटोमा बनेका घर भत्काई खिचोला छोडाई निकास खुलाई सार्वजनिक कायम गरी चलनसमेत, खेदु ठाकुरसमेत वि. जादोलाल यादव

वादीहरूको जग्गा न.नं.१ र २ मा रहेको देखिन्छ । प्रतिवादीले २०५९ सालमा नै विद्युत् जडान गरेको बेहोराबाट विवादित घर पुरानो रहेको

भन्ने नक्सा मुचुल्कामा उल्लिखित बेहोरा साँचो देखियो । वादीहरूको घरको छेउछाउमा सो कि.नं. ६४ को जग्गामा अरु व्यक्तिले पनि घर बनाई बसोवास गरिरहेको र सो बनाएका घरका विषयमा कुनै दाबी नलिनुको अर्थ वादीहरू सफा हात लिई अदालत प्रवेश गरेको नदेखिने।

विवादित कि.नं. ६४ को जग्गाको हकको स्रोतका रूपमा पेस गरेको राजीनामा लिखतबाट विवादित जग्गा मिति २०२०/२/२९ मा प्रतिवादी जादोलाल यादवले कमदरी अहिरनीबाट हक हस्तान्तरण गरी लिएको भन्ने देखिएको र जादोलाल नाउँको ७ नं. फाँटवारीसमेतबाट उक्त जग्गामा घर घडेरी जनिएको, प्रस्तुत मुद्दाका वादी खेदु ठाकुरका छोरा रामवरस ठाकुरले जिल्ला प्रशासन कार्यालय पर्सामा दिएको निवेदनमा समेत त्यसै बखत विवादित जग्गामा घर बनिसकेको भन्ने कुरालाई स्वीकार गरेको मिसिल संलग्न कागजातबाट पुष्टि भइरहेको देखिने।

प्रतिवादी जादोलालले २०२० सालमा नै विवादित जग्गा राजीनामा गराई लिएको र पहिलेदेखि नै सो जग्गामा घर रहेको भन्ने कुरा स्वयं पुनरावेदक वादी खेदु ठाकुरको भनाइ रही सो कुरा सर्जमिन बेहोराबाट समेत समर्थित भई रहेको अवस्थामा प्रतिवादीले धेरै पहिलेदेखि घर निर्माण गरी बसोवास गरिरहेको चिरभोगसमेतका आधारमा प्रतिवादीकै हकभोगको जग्गा देखिएको हुँदा अन्यथा गर्न नमिल्ने।

तसर्थ विवादित जग्गा हाल पुनरावेदक जादोलाल यादवका नाउँमा दर्ता भई जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा निजले प्राप्त गरिसकेको अवस्था हुँदा प्रत्यर्थी वादीको दाबीअनुसार विवादित साबिक कि.नं. ६४ हालको कि.नं. ८१ को सार्वजनिक भन्ने देखिन आएन । सार्वजनिक भन्ने देखिन नआएपछि वादी दाबीबमोजिम सार्वजनिक बाटोमा भएको खिचोला मेटाई निकास बाटो खुलाई सार्वजनिक कायम गरिपाउँ

भन्ने वादी दाबी पुन नसक्ने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत हेर्‍टाँडाबाट मिति २०६९।५।११ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : नगेन्द्र केशरी पोखरेल

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७४ साल श्रावण १५ गते रोज १ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७२-CI-१०७८, जग्गा खिचोला, बुद्धिबहादुर तामाङ वि. सानुपूर्णबहादुर तामाङसमेत

गुठी संस्थानको पत्रबाट विवादित जग्गा श्री भैरबीको रथ बोकी सिन्दुरे जात्रा गरेबापत जोती भोग गर्नसम्म पाउने हुँदा त्यस्तो काम गरेबापत आयस्तासम्म खान पाउने, सो काम नगरेमा पजनी हुने स्थितिको देखिँदा ऐनले स्पष्ट रूपमा तैनाथी जग्गा मोही हक नरहने भनी व्यवस्था भइरहेको परिप्रेक्ष्यमा यी वादी उक्त जग्गाको रीतपूर्वकको मोही भएको भन्ने देखिन आएन। उक्त तैनाथी जग्गा मात्र हो भन्ने गुठी संस्थानको तथ्यलाई पुनरावेदक वादीले खण्डन गर्नसकेको पनि नपाइने।

अधिकारप्राप्त निकायबाट प्रमाणपत्र प्राप्त गरी हक भोग प्राप्त गर्न नसकेको स्थितिमा अन्य घरायसी कागज वा प्रमाणलाई आधार लिई जग्गाजस्तो अचल सम्पत्ति हक कायम गरिदिनु न्याय र कानूनसम्मत हुँदैन। गुठीको जग्गा हो भन्ने तथ्य स्थापित भइरहेको अवस्थामा त्यस्तो गुठीको नियामक र सञ्चालक गुठी संस्थानलाई कुनै जानकारी नै नदिई गुठी संस्थान ऐनविपरीत भएका काम कारबाहीबाट प्राप्त मोही हकको प्रमाणपत्रले कानूनी मान्यता प्राप्त गर्न सक्ने देखिन नआउने।

तसर्थ, दाबीको जग्गामा पुनरावेदकको मोही हक स्थापित रहेको नदेखिँदा वादी दाबी खारेज हुने ठहरी भएको सुरुको फैसला मिलेको भनी पुनरावेदन

अदालत पाटनबाट मिति २०७१/६/३० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: नगेन्द्रकेशरी पोखरेल

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल श्रावण १५ गते रोज १ शुभम्।

७

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई, ०७१-CR-०२१५ र ०७१-CR-०५६३, कर्तव्य ज्यान र डाँका, नेपाल सरकार वि. सुनिल गुरुङसमेत, रामबहादुर तामाङ वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी विजय तामाङ कसुरमा इन्कार रहे तापनि प्रतिवादी सुनिल गुरुङले आफू कसुरमा साबित भई यी प्रतिवादी विजय तामाङ र आफूसमेत वारदातको समयमा बाहिर बसेको भनी बयान गरेको देखिएबाट निजको इन्कारी बयान सहअभियुक्त सुनिल गुरुङको बयानबाट खण्डित भइरहेको देखिने।

घटनामा बरामद भएका खोकाहरू मिति २०६७/१२/२६ मा चितवन दारेचोक गाउँ विकास समिति वडा नं. २ स्थित लालबहादुरको घरमा डाँका चोरी गर्दा पक्राउ परेका विजय तामाङ र भेषबहादुर थापाको साथबाट बरामद भएको Made in USA लेखिएको रिभल्भरबाट नै पड्किएको हो भन्ने बेहोरा केन्द्रीय प्रहरी विधि विज्ञान प्रयोगशालाको परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको छ। यसबाट उक्त घटनामा विजय भन्ने रामबहादुर तामाङबाट बरामद भएको हतियार नै प्रयोग भएको भन्ने देखिँदा निजको संलग्नता थिएन भन्न मिल्ने नदेखिने।

वारदातमा बरामद भएको रकममा सम्बन्धमा वादी पक्षले स्पष्ट दाबी लिन सकेको देखिँदैन। पेट्रोल पम्पमा कार्यरत प्रत्यक्षदर्शी विष्णु घिमिरेले मौकामा कागज गर्दा यकिन रूपमा नखुलाई ४५० पर्ने घडी, ५ हजार पर्ने मोबाइल, काउन्टरमा भएको ३५ हजारदेखि ३८ हजारसम्म लुटी लगेको भनी फरक फरक रकम

अन्दाज गरी लेखाएको देखिन्छ । प्रतिवादी सुनिल गुरुडले वारदातको सम्पूर्ण विवरण उल्लेख गरी पेट्रोल पम्पबाट रु.९५,०००।- लुटी लगेको र आफूले ७ हजार लिएको भनी उल्लेख गरेको बेहोरा अन्यथा भन्न सकिने अवस्थामा समेत नरहेको र मिसिल संलग्न प्रमाणबाट लुटी लगेको रकम वस्तुनिष्ठ तवरले यकिन हुन नसकेको अवस्थामा निजले खुलाइदिएको उक्त रकमलाई नै बिगो कायम गरेको फैसला अन्यथासमेत नदेखिने ।

प्रतिवादीहरूको संलग्नतामा जगदम्बा आयल स्टोर्समा रु.९५,०००।- नगद डाँका गरेको पुष्टि भएको देखिँदा चोरीको १४(४) नं. बमोजिम डेढी बढाई पहिलो पटक ६ वर्ष कैदको सजाय हुने ठहर्‍याएको फैसला मनासिब नै देखिन आउने ।

तसर्थ, उल्लिखित आधार कारणबाट प्रतिवादीहरू विजय भन्ने रामबहादुर तामाङ र सुनिल गुरुडलाई जगदम्बा आयल स्टोर्सबाट नगद रु.९५,०००।- डाँका गरेको ठहर्‍याई मुलुकी ऐन, चोरीको महलको १४(४) नं. बमोजिम पहिलो पटक ६ वर्ष कैद र डाँका गरेको नगद ९५ हजारको डेढीले हुन आउने रकम रु.१,४२,५००।- जरिवाना तथा निजहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(२) नं. बमोजिम ५ वर्षको कैदको सजाय हुने ठहर्‍याई भएको सुरु चितवन जिल्ला अदालतको फैसला सदर हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: केदारनाथ पौडेल

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल भाद्र १५ गते रोज ५ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६७-CI-०६९८, निषेधाज्ञा, रामबाबु रमण जयसवाल वि. शर्मिला कार्की निवेदिका शर्मिला कार्की मिति

२०५९।०१।१५ देखि २०६५।१२।१५ सम्म धनुषा अस्पताल तथा अनुसन्धान केन्द्र प्रा.लि. मा कार्यरत रहेको मिसिल संलग्न उक्त अस्पताल तथा अनुसन्धान केन्द्रको पत्रबाट देखिन आएको छ । विपक्षीले सो कुरालाई स्वीकार गरेको नै देखिएको छ । साथै यी पुनरावेदक वादी भई चलेको संवत् २०६६ सालको दे.नं.२१३६ को लेनदेन मुद्दामा प्रत्यर्थी निवेदकबाट साँवा रु.१२,००,०००।- र सोको ब्याजसमेत भरिपाउने ठहरी धनुषा जिल्ला अदालतबाट फैसला भएको देखिएको छ । उक्त लेनदेन मुद्दाको विषयवस्तु पृथक अवस्थाको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको आदेशबाट प्रभाव र असर पर्ने अवस्था नदेखिएबाट उक्त लेनदेन मुद्दाको बिगो नतिर्ने मनसायले नै प्रस्तुत मुद्दा दिएको भन्ने पुनरावेदक विपक्षीको पुनरावेदन जिकिर मनासिब देखिन नआउने ।

नागरिक अधिकार ऐन, २०१२ मा नागरिकहरूको नागरिक तथा राजनीतिक हकहरूलाई प्रत्याभूत गरेको पाइन्छ । यी हकहरू कसैद्वारा हनन हुन नदिन निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुनसक्ने नै देखिन्छ । निवेदिका प्रत्यर्थी विपक्षी पुनरावेदकको अस्पतालमा काम गर्ने पूर्वकर्मचारी तथा पक्ष विपक्षबिच लेनदेन मुद्दासमेत चलिरहेको देखिँदा निवेदिकाको कानूनद्वारा प्रदत्त हकमा आघात पर्न सक्ने स्थितिको विद्यमानता रहेको देखिन आयो । यस स्थितिमा निवेदिकाको वैयक्तिक स्वतन्त्रताको अपहरण हुने, निवेदिकाको इच्छाविपरीतको काम नगर्नु, नगराउनु, आवतजावत, घुमफिर, घरजम गर्न रोक नलगाउनु, पेसामा अवरोध हुने किसिमको वैयक्तिक स्वतन्त्रताको हनन नगर्नु, नगराउनु भनी निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत जनकपुरको आदेश न्यायको रोहमा अन्यथा भन्न मिल्ने देखिन आएन । प्रत्यर्थीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः निवेदिकाको मागबमोजिम निषेधाज्ञाको

आदेश विपक्षीहरूको नाउँमा जारी हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत जनकपुरको मिति २०६७।३।१ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : केदारनाथ पौडेल, कालिबहादुर साम्यु लिम्बू

कम्प्युटर : चन्द्रशेर राना

इति संवत् २०७४ साल कार्तिक १३ गते रोज २ शुभम्।

९

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७०-CR-०२४३, विद्युत् चोरी, नारायण तामाङ वि. नेपाल सरकार

विद्युत् चोरी नियन्त्रण ऐन, २०५८ ऐनको दफा ७(१)(ड) र (च) को कसुर गरेकोले सो अवधिको अनधिकृत विद्युत् शक्तिको उपभोग गरेको विद्युत्को मूल्याङ्कन गरी नोक्सानी सोही ऐनको १२(२) र (४) बमोजिम क्षतिपूर्ति र विविध शुल्कसमेत गरी जम्मा रु.१,०५,२८२।२० (एक लाख पाँच हजार दुई सय बयासी रूपैयाँ बीस पैसा) तिराउनको लागि अनुसन्धान अधिकारीबाट मिति २०६४/९/२५ मा निर्णय भएको देखिने। प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीले ठहर भएको हानि नोक्सानी क्षतिपूर्ति समयभित्र तिर्न बुझाउन नल्याएकोले निज विरुद्ध काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर भएको देखिन्छ। क्षतिपूर्ति र नोक्सानीको निर्णयको जानकारी नपाएकोले पुनरावलोकन समितिसमक्ष निवेदन दिन नसकेको भनी प्रतिवादीले जिल्ला अदालतमा भएको बयानमा जिकिर लिएको देखिने।

अनुसन्धान अधिकारीबाट निर्धारित भएको नोक्सानी र क्षतिपूर्तिबापतको उपर्युक्त रकम तिर्न बुझाउन पठाएको रजिस्ट्री पुनरावेदकले मिति २०६४/११/२३ मा हुलाकबाट प्राप्त गरेको भन्ने देखिन्छ। यसरी हुलाकबाट सो निर्णयको जानकारी पाइसकेपछि मैले जानकारी नै पाइन भन्ने जिकिरसमेत

मुनासिब नदेखिने। कानूनको अनभिज्ञता क्षम्य हुँदैन। कानून सबैले जानेको हुन्छ भन्ने अनुमान गरिन्छ। कानूनमा नै पुनरावेदनसरहको पुनरावलोकन समिति छुट्टै निवेदन दिनुपर्ने बाध्यात्मक व्यवस्था भएकोमा सो व्यवस्थाको परिपालना नै नगरी बसेको देखिँदा यस्तो कायम भएको हानि नोक्सानी भराउने निर्णयमा प्रतिवादीले चित्त बुझाई बसेको पाइने।

अनुसन्धानको क्रममा तयार भएको अनुसूचीमा रोहवरमा बसी सहीछाप गरेको र दैनिक रूपमा उपयोग हुने अति आवश्यक प्रकृतिको विद्युत्को मिटर निकाली लगी कारबाही सुरु भएको अवस्था हुँदा यस्तो कारबाहीको बारेमा निजलाई थाहा जानकारी थिएन भनी मान्न मिल्ने देखिएन। कारबाहीको क्रममा भएको अनुसूचीमा प्रतिवादीले सही दस्तखत गरेको अवस्थामा सोहीअनुसार खडा भएको मुचुल्का कानूनविपरीत भएको भनी मान्न मिल्नेसमेत देखिँदैन। साथै यी प्रतिवादीले निजको मिलमा जडित बिजुलीको मिटर बिनाआधार कारण कर्मचारीले उठाई ल्याउनु पर्नेसम्मको प्रमाण कागजसमेत पेस गरेको देखिएको छैन। मिटर रिडिङ गर्ने कर्मचारीले आफूसँग केही रूपैयाँ मागेको तर दिन नसकेको कारणले मिटर लिई गएको भनी अदालतको बयानमा उल्लेख गरे पनि सोको तथ्ययुक्त प्रमाण पेस गर्नसकेको पनि देखिँदैन। मिटर Testing Laboratory बाट सो मिटर Spoiled and manipulated भनी जाँच भई आएको तथ्यगत प्रमाणबाट पुनरावेदकले आरोपित कसुर गरेको प्रमाणित भइरहेको छ। साथै उक्त मिटरको अवस्थाको बारेमा मुचुल्कामा बस्ने किरण कायस्थ, नेत्रप्रसाद नेपाल विमल गिरीसमेतका व्यक्तिले अदालतमा आई उक्त मुचुल्काको बेहोरालाई समर्थन गरी बकपत्र गरिदिएकोबाट समेत प्रतिवादीको उक्त भनाइ खण्डित भइरहेको अवस्था देखिने।

माथि उल्लिखित आधार कारणबाट

लामावाल कन्या राइस मिलको प्रोपाइटर प्रतिवादी नारायण तामाङले विद्युत् चोरी नियन्त्रण ऐन, २०५८ को दफा ७ को उपदफा १(ड)(ज) बमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि हुन आएको देखिँदा निज प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाई दिने गरी भएको काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी गरी सोही ऐनको दफा १६(१) बमोजिम बिगो र क्षतिपूर्तिसमेत गरी रु.१,०५,२८२।२० (एक लाख पाँच हजार दुई सय बयासी रूपैयाँ बीस पैसा) प्रतिवादीबाट जाहेरवाला विद्युत् प्राधिकरणले दिलाई भराई पाउने र प्रतिवादीलाई ऐ. ऐनको १६(१) बमोजिम रु.१,०००।- (एक हजार) जरिवाना हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९/४/२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: केदारनाथ पौडेल

कम्प्युटर: विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७४ साल मंसिर २६ गते रोज ३ शुभम्।

१०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७५-RC-०१६८, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. मनबहादुर वि.क. कामी

मूलतः प्रतिवादीले मौकाको बयानमा घटनाबारेमा सविस्तार वर्णन गरी भतिजीलाई घोचोले हानी मारेको भनी साबित भएको पाइन्छ। प्रतिवादीको छोरा मनोज वि.क. ले मृतक र आफू स्कुलबाट सँगै १६:०० बजे घर फर्केको र बुबाले बहिनीलाई कुटी मारेको भनी मौकामा कागज गरेकोमा अदालतमा उपस्थित भई मौकाको कागजलाई प्रमाणित हुने गरी बकपत्र गरेको पाइन्छ। प्रतिवादीकै छोरोले बाबुउपर नभएको घटनाको दोष लगाउनुपर्ने कुनै कारण देखिँदैन। ९ वर्षका मनोज वि.क. नाबालक भई निजले भएको तथ्य स्पष्टरूपमा उल्लेख गरेका छन्। नाबालकले ढाँट्ने तथा अन्यथा भन्ने अवस्था रहँदैन। बालकको स्वभावबाट नै जे देखेको छ, सोही

कुरा नढाँटी भन्ने बालकको स्वभाव नै हुने।

प्रतिवादीले अदालतमा आरोपित कसुरमा इन्कार गरे पनि सो पुष्टि गर्ने साक्षी प्रमाण केही रहेको पाइँदैन। निज प्रतिवादीले मञ्जिला वि.क. लाई प्रहार गरेको घोचो निजले देखाएकै ठाउँबाट बरामद भएको र सो घोचोले आफूले भतिजी मञ्जिलालाई हानी मारेको हुँ, देखिँ, चिनेँ, फरक छैन भनी मौकामा सनाखतसमेत हुने गरी बयान गरेको पाइन्छ। प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको साबिती बयान, लास जाँच मुचुल्का, पोष्टमार्टम रिपोर्ट, घटना विवरण कागज, प्रत्यक्षदर्शीले गरेको बकपत्रसमेतका प्रमाणहरूबाट आरोपित कसुर प्रतिवादीले नै गरेको तथ्य पुष्टि भएको देखिन आयो। तसर्थ, प्रतिवादी मनबहादुर वि.क.ले आफ्नै भतिजी मञ्जिला वि.क. लाई घोचोले कञ्चट र टाउकोमा प्रहार गरी कर्तव्य गरी मारेको कुरा पुष्टि हुन आएको अवस्थामा निज प्रतिवादीलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने गरी सुरू कास्की जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला साधकको रोहमा सदर हुने ठहर गरेको उच्च अदालत पोखराबाट भएको फैसला अन्यथा भन्न नमिल्ने।

अतः प्रतिवादी मनबहादुर वि.क. कामीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीतको कसुरमा सोही महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने गरी सुरू कास्की जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला साधकको रोहमा सदर हुने ठहर गरी मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) बमोजिम जन्मकैदको मात्र सजाय हुने गरी उच्च अदालत पोखराबाट मिति २०७५।०८।०६ मा भएको फैसला साधकको रोहमा मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: कालिबहादुर साम्यु लिम्बू

इति संवत् २०७६ साल आषाढ १८ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. ६

१

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०६७-CR-०३८५, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. दुर्गाप्रसाद सुवेदी

पीडितको उमेर वर्ष १० को कलिलो देखिन्छ। प्रतिवादी दुर्गाप्रसाद सुवेदीले कलिलो उमेरको फाइदा उठाई पटकपटक जिस्क्याउने र करणीको मनसायले पैसा दिने गरेको भन्ने निजको बयानबाट खुलेको छ। पीडितको कलिलो अपरिपक्व मानसिक तथा शारीरिक अवस्था रहेकोले निजलाई फकाउन र अनुचित प्रभावमा पार्न नसक्ने भन्ने हुँदैन। गरिबी, अशिक्षा र अनुचित प्रभावद्वारा अदालतमा तथ्यविपरीत बकपत्र गरे पनि पीडितको २०६९।०३।१५ को ततिम्बा कागजबाट अभियोग पुष्टि भएको देखिने। कसुरबाट बच्न प्रतिवादी अदालतमा इन्कार रहनु स्वाभाविक देखिए पनि निजले कसुर स्वीकार गरी मौकामा बयान गरेका छन्। निजउपर किटानी जाहेरी परेको अवस्था छ भने पीडितले मौकामा प्रतिवादीलाई गढाउ गरी कागज गरेको देखिन्छ। अदालतमा पीडितले विपरीत बकपत्र गरे पनि त्यसको कारणसमेत खुलाई पछि बकपत्रद्वारा नै प्रस्ट पारिदिएको र सो ततिम्बा बकपत्रलाई अन्य वस्तुनिष्ठ प्रमाणले समर्थित गरिदिएको देखिन्छ। पीडितको कन्याजाली नरहेको र वारदातको समयमा पीडितले लगाएको सुरुवालमा मानव वीर्य भेटिएको भन्ने परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिइरहेको छ। वादी पक्षका साक्षी अदालतमा उपस्थित भई वारदात पुष्टि हुने गरी बकपत्र गरिदिएकोसमेत देखिन्छ। सोभन्दा पूर्व पनि प्रलोभन दिएर पटकपटक करणी गर्ने गरेको भन्ने पीडितको भनाइ रहेको देखिन्छ। समग्रमा घटनाक्रम र परिस्थितितर्फ दृष्टिगत गर्दा योनिमा घाउखत नरहनु

स्वाभाविकै देखिन्छ। कन्याजाली च्यातिएको छ। यसप्रकार प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबी प्रमाणबाट समर्थित रहेकोले प्रतिवादी दुर्गाप्रसाद सुवेदी निर्दोष हुनु भन्ने अवस्था नदेखिने।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट सुरु फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीलाई आरोपित कसुरबाट सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत दिपायलबाट मिति २०६७।३।१९ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई प्रतिवादी दुर्गाप्रसाद सुवेदीलाई सुरु फैसलाबमोजिम नै मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) नं. बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद हुने र ऐ. १० नं. बमोजिम प्रतिवादीबाट पीडितले क्षतिपूर्तिबापत रु.२५,०००।- (पच्चिस हजार) भराई पाउने।

इजलास अधिकृत : ढाकाराम पौडेल

कम्प्युटर : अर्जुन पोखरेल

इति संवत् २०७५ साल जेठ २५ गते रोज ६ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७२-CR-०७१७, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. मोहम्मद वकिल खाँ

प्रतिवादी मोहम्मद वकिल खाँले आफूसँग सवारी चालक अनुमतिपत्र नरहेको भनी मौकामा बयान गरेको र पछि बहसको क्रममा मात्र भारतबाट सवारी चालक अनुमतिपत्र लिएको भनी जिकिर लिएको पाइन्छ, सो चालक अनुमतिपत्रका सम्बन्धमा नेपालमा मान्यता पाउने प्रयोजनार्थ सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा ५२ मा "कसैले विदेशी राष्ट्रबाट चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको रहेछ भने सो अनुमतिपत्रमा लेखिएको सवारी चलाउन त्यस्तो व्यक्तिले दफा ४८ बमोजिम दरखास्त दिएमा अधिकारप्राप्त अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिबाट चालक अनुमतिपत्रको लागि लाग्ने दस्तुर लिई चालक अनुमतिपत्र दिन सक्नेछ" भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम प्रतिवादीले

प्रक्रिया पूरा गरेको नदेखिएको र उक्त अनुमतिपत्रको वैधता परीक्षणसमेत नभएको अवस्थामा मौकाको बयानमा सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको छैन भनी खुलाइसकेकोमा पछि आएर भारतबाट अनुमतिपत्र लिएको छु भनी लिएको जिकिर विश्वासलायक नदेखिँदा प्रतिवादीले सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको भनी मान्न मिल्ने नदेखिने।

प्रतिवादीले आफूसँग सवारी चालक अनुमतिपत्र नहुँदा नहुँदै सडकमा मोटरसाइकल चलाएको देखिन्छ। आफूसँग सवारी चलाउने आवश्यक योग्यता, सीप, दक्षता एवं कुशलता छैन भन्ने कुरा प्रतिवादीलाई जानकारी रहेकै हुन्छ। बिनासीप र अनुमतिपत्रबिना सवारी चलाउँदा ठक्कर लागी वा किची मानिस मर्न सक्छ भन्ने ज्ञान हुनुपर्ने अवस्थामा सवारी चलाएको क्रियालाई लापरवाहीकै परिभाषाभित्र राख्नुपर्ने।

अतः माथि विवेचित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी मोहम्मद वकिल खाँले सवारी चालक अनुमतिपत्र प्राप्त नगरी सार्वजनिक सडकमा मोटरसाइकल चलाउँदा बाटो काट्न खोजेका बटुवालाई ठक्कर दिई निजको मृत्यु भएको कार्य सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) बमोजिमको कसुर ठहर गरी सजाय गर्नु पर्नेमा ऐ. १६१(३) नं. बमोजिम सजाय गरेको पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जको मिति २०७१।८।२१ को फैसला नमिलेकोले सो हदसम्म उल्टी भई प्रतिवादी मोहम्मद वकिल खाँलाई सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) बमोजिम २(दुई) वर्ष कैद सजाय र ऐ. दफा १६१(४) बमोजिम रु. २,०००।- जरिवानासमेत हुने।

इजलास अधिकृत : ढाकाराम पौडेल

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७५ साल जेठ २५ गते रोज ६ शुभम्।

३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-१२७४ र ०७२-RC-००८८, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. ग्याल्जे शेर्पा र नेपाल सरकार वि. जाडमु शेर्पा

प्रतिवादी जाडमु शेर्पाले जिउँदो बच्चा जन्माई वास्ता नगरेको आपराधिक क्रियाकै कारणबाट बालकको मृत्यु भएको कुरा मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट निर्विवाद पुष्टि भइरहेको देखिँदा निज प्रतिवादी जाडमु शेर्पालाई मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. विपरीत कसुरमा १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला प्रमाण मूल्याङ्कनको रोहमा अन्यथा गर्नुपर्ने नदेखिँदा मनासिब ठहर्ने।

पतिले स्वीकार नगर्ने डर तथा गाउँघर समाजबाट बहिस्कार हुने त्रासमा रहेकी प्रतिवादीले पैसा अभावका कारण गर्भपतन गराउन नसकेकोसमेतका कारणबाट बाध्यतामा परेकी जाडमुले उचित स्याहार नगरेको कारण बच्चाको मृत्यु भएको अवस्था देखिन्छ। बिनाकुनै सहयोग एकलै बच्चा जन्माउँदा आफ्नो त स्याहार सुसार गर्ने कोही व्यक्ति नभएको बेलामा प्रसव वेदनामा जन्मेको बच्चाको स्याहारसुसार गर्न असम्भव अवस्थामा निजलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्दा चर्को पर्न जाने देखिएकोले अ.बं. १८८ नं. बमोजिम ५(पाँच) वर्ष कैद हुने गरी पुनरावेदन अदालतबाट व्यक्त रायसमेत मिसिल संलग्न प्रमाणको रोहमा मिलेकै देखिने।

प्रतिवादी ग्याल्जे शेर्पा र जाडमुबिच यौन सम्बन्ध भई गर्भ रहेको कुरा जाडमुले समयमै बताई गर्भपतनका लागि पटकपटक पैसा मागेको र निजले आफूसँग पैसा छैन, आफैं पैसा खोजी गर्भपतन गराउनु, बच्चा जन्मेछ भने बेवास्ता गर्नु भनी पठाउने

गरेको भन्ने जाडमुको बयानबाट देखिन्छ भने यी प्रतिवादी ग्याल्जे शेर्पाले पनि जाडमु आफूसँग पैसा मान्न आएको र आफूले पैसा छैन भन्ने जवाफ दिएको भन्ने कुरा स्वीकार गरी बयान गरेको देखियो। प्रतिवादी ग्याल्जेको पैसा नदिने, बेवास्ता गर्नु भनी सिकाई पठाउने जस्ता व्यवहारका कारणले जाडमुले जिउँदो बच्चा जन्माई राम्रो स्याहार गर्नुको साटो यथास्थितिमा नवजात शिशु छोड्नुपर्ने बाध्यताका कारण बच्चाको मृत्यु शौचालयमा भएको भन्ने लास जाँच मुचुल्का र बच्चा जन्मिँदा जिउँदै जन्मेको भन्ने Post mortem रिपोर्टबाट पनि पुष्टि भएको देखिन्छ। मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं. मा उल्लिखित कानूनी व्यवस्थाअनुरूप नै प्रतिवादी ग्याल्जेको मतसल्लाहमा पसी जाडमुले बच्चाको उचित स्याहार नगरी बेवास्ता गरेको कारणबाट भएको बच्चाको मृत्युमा ग्याल्जे शेर्पाको मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १७(३) नं. बमोजिमको संलग्नता रहेको मिसिल कागजातहरूबाट पुष्टि भइरहेको देखिँदा निजलाई उक्त १७(३) नं. बमोजिम दुई वर्ष कैद सजाय गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसला अन्यथा गर्नुपर्ने देखिन नआउने।

तसर्थ उल्लिखित आधार कारणसमेतबाट प्रतिवादी जाडमु शेर्पालाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वश्वसहित जन्मकैद गरी अ.बं. १८८ नं. बमोजिम ५ वर्ष कैद गर्ने गरी तथा प्रतिवादी जाडमु शेर्पालाई ऐ. १७(३) नं. बमोजिम दुई वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याई भएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७१।०८।१७ को फैसला प्रतिवादी जाडमुको हकमा साधकको रोहमा तथा प्रतिवादी ग्याल्जेको हकमा पुनरावेदनको रोहमा मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर : चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७४ साल असार २६ गते रोज २ शुभम्।

४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०७१-CR-११६७, कर्तव्य ज्यान, जय जेठा भन्ने जयबहादुर तामाङसमेत वि. नेपाल सरकार शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट मृत्युको कारण यकिन नखुलेको र प्रतिवादीहरू कसुर वारदातका बारेमा इन्कारी रहेको भए तापनि दुवैजना प्रतिवादीहरूको बयान बेहोराबाट निज प्रतिवादीहरूबिच विवाह बाहिरको शारीरिक सम्बन्ध भई प्रतिवादी तारा राईले बच्चा जन्माएको तथ्यमा विवाद देखिँदैन। घटना परिस्थितितर्फ विचार गर्दा मिति २०७०।७।३ गतेको बिहान ३/४ बजेतिर बच्चा जन्माइसकेपछि पनि दिनभरीको समयसम्म प्रतिवादी तारा राई लिम्बुले कोही कसैलाई नभनी मृत नवजात शिशुलाई गुन्द्रीले बेरेर राखेको अवस्थामा जाहेरवालीले थाहा पाएपछि प्रहरीलाई खबर गरी अनुसन्धान प्रारम्भ भएको घटनाक्रमबाट जीवित जन्म भएको नवजात शिशुको हत्या गरी घटना गुपचुप गर्न खोजेको भन्ने देखिने।

प्रतिवादी तारा राई लिम्बुसँग निज जयबहादुर तामाङको सम्बन्ध रहे भएको भन्ने कुरामा कुनै विवाद रहेको नपाइए तापनि बच्चा जन्म भएको समयमा निज जयबहादुर तामाङ प्रतिवादी तारा राई लिम्बुसँग साथमा रहे भएको भन्ने कुरा प्रतिवादीको बयान बेहोरा, जाहेरी दरखास्त एवम् बुझिएका मानिसहरूले अदालतमा उपस्थित भई गरेको बकपत्रसमेतबाट पुष्टि हुनसकेको देखिँदैन। अनुसन्धानको क्रममा मौकामा कागज गर्ने प्रतिवादी तारा राईको छोरी वर्ष ७ की नाबालिका निशा लिम्बुले बच्चा जन्म भएको समयमा प्रतिवादी जयबहादुर तामाङ तारा राईको घर कोठामा थिए भन्ने बेहोरा लेखाइदिएको भए पनि निज नाबालिकाले अदालतमा उपस्थित भई आफ्नो मौकाको कागजलाई समर्थित हुने गरी बकपत्र गर्न सकेकोसमेत देखिँदैन। फौजदारी न्याय प्रशासनको सर्वमान्य सिद्धान्तअनुसार शंकाको सुविधा प्रतिवादीले पाउने स्थापित मान्यता

रहेभएको अवस्थामा प्रतिवादी जयबहादुर तामाङको अर्का प्रतिवादी तारा राई लिम्बुसँग शारीरिक सम्बन्ध रहेभएको तथ्यको आधारमा मात्र कुनै वस्तुनिष्ठ प्रमाणको अभावमा शंकाको भरमा मात्र प्रतिवादी जयबहादुर तामाङलाई कर्तव्य ज्यानजस्तो जघन्य अपराधको आरोपमा कसुरदार कायम गर्नु सिङ्गो फौजदारी न्याय प्रशासनको सिद्धान्तविपरीत हुन जाने देखिने।

मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको २८ ख नं. ले गर्भ बोक्ने महिलाको मन्जुरीले बाह्र हप्तासम्मको गर्भपात नेपाल सरकारले तोकेबमोजिमको प्रक्रिया अपनाई निर्धारित योग्यता पूरा गरेको इजाजतप्राप्त स्वास्थ्यकर्मीले गर्भपतन गराएकोमा गर्भ तुहाएको मानिने छैन भनी स्पष्ट कानूनी व्यवस्था रहेको अवस्थामा १२ हप्तासम्मको गर्भपतन गर्नु गराउनु पाउने व्यक्तिको अधिकार रहेको हुँदा प्रतिवादी जयजेठा भन्ने जयबहादुरले गर्भपतन गर्न सल्लाह दिनु कुनै अपराध ठहर्ने भनी मान्न मिल्ने नदेखिने।

प्रतिवादी जय जेठा भन्ने जयबहादुर तामाङ उक्त नवजात शिशुको हत्या प्रकरणमा संलग्न भएको भन्ने कुरा पुष्टि हुन नआएकोले निजलाई समेत कसुरदार ठहर गरेको सो हदसम्मको पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको मिति २०७१।१।२३ को उक्त फैसला मिलेको नहुँदा केही उल्टी भई निज प्रतिवादी जय जेठा भन्ने जयबहादुर तामाङले आरोपित कसुरको अभियोगबाट सफाई पाउने ठहर्ने।

प्रतिवादी तारा राई लिम्बुको पति वैदेशिक रोजगारको लागि विदेशमा रहेभएको अवस्थामा निजले जयबहादुर तामाङसँग यौन सम्बन्ध राखेको कारण गर्भवती भई बच्चाको जन्म भएको, निजको घरमा वर्ष ७ र वर्ष ४ की २ वटा छोरी भएको, नवजात शिशुको जन्मले गर्दा निजको पारिवारिक सम्बन्धमा विचलन आउन सक्ने अवस्था रहेको परिवेशमा निजले

सामाजिक लोक लज्जालाई छल्नको लागि नवजात शिशुको हत्या गरेको हुनसक्ने अवस्था देखिने।

बच्चा जन्मिएपछि तत्काल पाउनुपर्ने स्याहार सम्भार नपाई वा बच्चा जन्माउँदा भुइँमा खसी वा उचित तरिका वा ठाउँमा वा कुनै सहायता नपाई बच्चा मर्न पनि सक्ने हुन्छ। प्रतिवादी तारा राई प्रसव वेदनापछि बेहोस भएको भनी बयानसमेत दिएको देखिन्छ। त्यस्तो अवस्थामा नियतवश मारेको भनी अनुमान गर्नु महिलाको प्रजनन स्वास्थ्यको मौलिक अधिकारलाई नै मान्यता नदिएको देखिन्छ। नवजात बच्चा जन्माई मारेको भनी अभियोग लगाई स्वास्थ्यको नाजुक अवस्थामा जहाँ उसलाई स्वास्थ्यको स्याहार सुसार, पर्याप्त खानाको समेत आवश्यकता पर्दछ, कानूनले कैदी महिलाको हकमा समेत सजाय स्थगन तथा विशेष सुविधाको व्यवस्था गर्दछ तर प्रतिवादी तारा राई लिम्बूको हकमा निजलाई तत्कालै थुनामा राखी अनुसन्धान प्रक्रिया अगाडि बढाएको, सानासाना नाबालिगसमेत जोखिम र असहजतामा रहेको देखिने।

मानिसको जीवनचक्रमा महिला र पुरुषको केही भूमिकाहरू फरक देखिन्छ। विशेषगरी मासिकस्राव हुने, गर्भधारण गर्ने, बच्चा जन्माउने, बच्चालाई आमाको दुध खुवाउने भूमिका महिलाको मात्र हुन्छ। यस्तो प्रजनन स्वास्थ्यको अवस्थामा कसुरदार महिलाले त सुविधा प्राप्त गर्न सक्दछ भने अभियुक्त महिलाको हकमा यस्तो सुविधासमेत यस मुद्दामा दिइएको पनि देखिँदैन। यसतर्फ अनुसन्धान अधिकारी, कारागार प्रशासन तथा म्याद थप्ने क्रममा सरकारी वकिल र अदालतले पनि ध्यान दिनु आवश्यक रहन्छ। प्रहरीले अनुसन्धान गर्दा सरकारी वकिलले अभियोजन गर्दा तथा अदालतले म्याद थप गर्दा वा बयानको क्रममा होस, प्रजनन स्वास्थ्यको हेरचाहको अधिकार प्रदान गरेको सुनिश्चितता गर्नुपर्ने देखिने।

प्रतिवादी तारा राई लिम्बुले बच्चा जन्माई

बेहोसीबाट उठेपछि पनि दिनभरीको समयसम्म पनि कहींकसैलाई खबर नगरी नवजात शिशुलाई गुन्द्रीले बेरेर राखेको, जीवन बचाउन कसैलाई मद्दत मागेकोसमेत नदेखिँदा आफूले जन्माएको नवजात शिशुलाई लोक लज्जाबाट बच्नको लागि कर्तव्यद्वारा हत्या गरेकोमा निजलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ नं. र १३ (३) नं.को कसुरमा ऐ. १३ (३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरेको सुरु जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट भएको फैसला मिलेकै देखियो। निजलाई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्दा न्यायको रोहमा चर्को पर्ने देखिँदा माथि प्रकरण प्रकरणमा उल्लिखित आधार कारणसमेतबाट पुनरावेदन अदालतले निजलाई अ.बं.१८८ नं. बमोजिम ३ वर्ष कैद सजाय हुन उपयुक्त ठानी व्यक्त गरेको रायका सम्बन्धमा असहमत रहनुपर्ने अवस्था नदेखिएकोले प्रतिवादी तारा राई लिम्बूलाई ३(तीन) वर्ष कैदको सजाय हुन उपयुक्त ठानी व्यक्त गरेको उक्त अदालतको रायसमेत अन्यथा गर्नुपर्ने नदेखिने।

अतः उल्लिखित आधार कारणसमेतबाट प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर्‍याई अ.बं. १८८ नं. बमोजिम ३ वर्ष कैद हुने राय व्यक्त गरी भएको पुनरावेदन अदालत धनकुटाको मिति २०७१।०९।२३ को फैसला केही उल्टी भई प्रतिवादीमध्येका जयबहादुर तामाडले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्छ। अर्का प्रतिवादी तारा राई (लिम्बू) लाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३ (३) नं. बमोजिमको कसुर ठहर गरी अ.बं. १८८ नं. बमोजिम ३(तीन) वर्ष कैद हुने भनी व्यक्त गरी पठाएको रायसमेत मनासिब हुँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : जगदीशप्रसाद भट्ट

कम्प्युटर : चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७४ साल असार २६ गते रोज २ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७०-CR-०५४५, अपहरण शरीर बन्धक तथा जबरजस्ती करणी, जबरजस्ती चोरीसमेत, नेपाल सरकार वि. विष्णु सेन्चुरी

पीडिता र प्रतिवादी सँगै बसी नास्ता खाई पीडिताको साइकल प्रतिवादीले चलाई पीडिता साइकलको पछाडि बसी गएको बेहोरा जाहेरी दरखास्त एवम् प्रतिवादीको अनुसन्धानको बयान र अदालतको बयानसमेतबाट देखिन आएको छ। पीडिताले अदालतमा बकपत्र गर्दासमेत सवाल जवाफ ६ मा जाहेरीको बेहोरा मैले भनेबमोजिम लेखिएको हो भनी आफू साइकलको पछाडि बसी गएको तथ्यलाई स्वीकार गरेको देखियो। पीडितालाई कुनै किसिमको डर, धाक धम्की दिएको अवस्थासमेत पीडिताको जाहेरी र बकपत्र बेहोराबाट देखिन आएको पाइएन। पीडिताको सँगै जाने इच्छा नभएको भए तत्समयमा इन्कार गर्न सक्ने अवस्थासमेत देखियो भने साइकल चलाउने प्रतिवादीले साइकल चलाउन हेन्डल समातेका बखत पीडिता उत्रन सक्ने अवस्थासमेत रहे भएकोमा पीडिता साइकलको पछाडि बसी गएबाट पीडिता स्वेच्छाले नै प्रतिवादी सँगै गएको मान्नुपर्ने देखिन आउने। पीडिता उमेर पुगेकी महिला देखिएको, हारगुहार गरी भाग्न सक्ने अवस्थासमेत देखिएको, पीडिता साइकलबाट उत्री उम्कन सक्ने अवस्थासमेत देखिएको र प्रतिवादीले चलाएको पीडिताको साइकलमा आफैं बसी प्रतिवादीसँगै निजको घरतर्फ गएको देखिएको हुँदा सहमतिमा नै साथ लागी गएको देखिँदा पीडितालाई प्रतिवादीले जबरजस्ती गरी निजको इच्छा विरुद्ध लिएको भन्न मिल्ने अवस्था देखिएन। पीडिताले आफूलाई प्रतिवादीका दिदीसमेतले कोठामा थुनेको र श्रीमान् आई उद्धार गरेको भन्नेतर्फ हेर्दा प्रतिवादीको घरमा दिदी बहिनी नरहेको र पीडिताले हार गुहार मागेको वा जुल्मीको

पञ्जाबाट भाग्न उम्कन कोसिस गरेको अवस्थासमेत कहींकतैबाट पुष्टि प्रमाणित हुन आएको देखिँदैन । पीडिताको बेहोरालाई प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ अनुसार पुष्टि प्रमाणित हुन आएको नदेखिने । घटना हुँदाको अवस्था, परिस्थिति, समयसमेतलाई विचार गर्दा तथा अपहरण तथा शरीर बन्धकतर्फको अभियोग दाबी विश्वसनीय तथा तथ्यपरक रहेको देखिँदैन । प्रतिवादीले पीडितलाई बल प्रयोग गरी वा डर धाकमा पारी लिई गएको नभई दुवैको सहमतिबाट एउटा साइकलमा बसी घर पुगेको र त्यहाँसमेत कुनै प्रतिकार भए गरेको अवस्था देखिँदैन । मिसिल संलग्न तथ्यगत प्रमाण तथा परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट समेत शरीर बन्धक तथा अपहरणको कसुर स्थापित हुने कुनै आधार देखिन आउँदैन । यस अवस्थामा सुरु जिल्ला अदालतले अपहरण तथा शरीर बन्धकतर्फ कसुर कायम नगरी प्रतिवादीलाई सफाइ दिएको फैसला सदर हुने ठहर गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मनासिब नै देखिँदा अन्यथा गरिरहन नपर्ने ।

प्रतिवादीबाट रकम तथा गहना बरामद हुन नसकेको र जाहेरवालीको जाहेरी बेहोरा र मौकाको कागजको बेहोरा नै फरक फरक रहे भएको अवस्थामा जाहेरवालीको जाहेरी कथनलाई विश्वसनीय देखिन आउँदैन भने कान तथा नाकमा लगाएका गरगहना लुटी लाँदा कान तथा नाकमा घाउचोटसमेत हुनुपर्नेमा पीडिताको नाक तथा कानमा कुनै घाउचोट रहे भएको देखिन आएको छैन । प्रतिवादीलाई घटनास्थलबाट स्वयं पीडिताको पतिले समातेको अवस्थामा चोरी भएका सामान बरामद नभएकोसमेतबाट पीडिताको नगद तथा गरगहना लुटी जबरजस्ती चोरी गरेको भन्ने अभियोजन पुष्टि हुने प्रमाणको अभावमा चोरीको अभियोग दाबीबाट प्रतिवादीलाई सफाइ दिएको सुरु फैसला सदर हुने ठहर भएको पुनरावेदन अदालतको फैसलासमेत अन्यथा देखिन नआउने ।

जाहेरवालीको भनाइमा एकरूपता देखिँदैन

भने जाहेरवालीको बकपत्रको कथन जाहेरवालीको श्रीमान्को मौकाको कागज बेहोराबाट खण्डित रहेको देखिन्छ । जाहेरवाली उमेर पुगेकी महिला भएको तथ्य मिसिलबाट स्थापित रहेको देखिँदा निजले निजले जबरजस्ती करणीको प्रतिरोध गर्न नसक्ने भन्ने अवस्था देखिन आउँदैन तर निजले मौकामा आफ्नो सतीत्व रक्षा गर्न कुनै प्रतिकार गरेको अवस्था रहे भएको देखिँदैन । पीडिताको शारीरिक परीक्षणबाट समेत जबरजस्ती करणीको चिह्नहरू भएको देखिँदैन । यस अवस्थामा प्रतिवादीले जाहेरवालीलाई जबरजस्ती करणीको कसुर गरेको भनी मान्न सकिने नदेखिँदा प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिने ।

अतः अभियोग दाबी मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि हुन नसकेको हुँदा प्रतिवादी विष्णु सेन्चुरीलाई अपहरण शरीर बन्धक तथा जबरजस्ती चोरीसमेतको कसुरमा सफाइ हुने ठहर्‍याएको सुरु फैसला सदर गरेको र निज प्रतिवादीलाई जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को कसुरमा ऐ.को ३(५) नं. बमोजिम ५ वर्ष कैद सजाय गरी ऐ. को १० नं. बमोजिम क्षतिपूर्तिसमेत भराइदिने ठहर गरेको सुरु फैसला उल्टी गरी निज प्रतिवादीले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०६९।७।२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: महेश खनाल

कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७४ साल जेठ २२ गते रोज २ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६८-CI-०२५९, बाली बिगो, श्रीमती रामपरिदेवी गिरीसमेत वि. रामस्वार्थ साहु कानु

वादी रामस्वार्थ साहु कानु नाम दर्ताको सर्लाही

जिल्ला मानपुर गा.वि.स. वार्ड नं. २ को कि.नं.२२९ को ०-७-१० जग्गा प्रतिवादीले खिचोला गरेको ठहरी दे.नं.१९०० को जग्गा खिचोला मुद्दामा फैसला भएको र सो फैसलाबमोजिम मिति २०६२।०३।२४ मा चलन चलाई दिएकोसमेत देखियो । यस अवधिको विवादित जग्गाको आयस्ता बाली यी वादीले उपभोग गरेको भन्ने देखिएन । प्रतिवादीले नै जग्गाको बाली आयस्ता उपभोग गरेको तथ्य स्थापित भएको देखिँदा सो अवधिको बाली बिगो वादीले भरी पाउने नै देखिन्छ । बिगो भरिभराउ गर्ने सन्दर्भमा उखु बाली लगाउँदा, त्यसको गोडमेल गर्दा र कटानलगायत खेती लगाई बाली तयार गर्ने कार्यमा स्वभावतः लगानी गर्नु परेको अवस्थालाई ध्यान दिनुपर्ने ।

तसर्थ उल्लिखित पक्षमा विचार गरी वादीले दाबी गरेको बिगो रकमको आधा उत्पादन खर्च कटाई बाँकी आधासम्म प्रतिवर्ष रु.९,३७५।- को दरले हुने ३ वर्षको जम्मा रु.२८,१२५।- वादीले प्रतिवादीबाट भराई लिने पाउने ठहर्छ भनी पुनरावेदन अदालत जनकपुरबाट मिति २०६६।०८।०१ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत:- सोमराज काफ्ले

कम्प्युटर : अर्जुन पोख्रेल

इति संवत् २०७५ साल असार ६ गते रोज ४ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७५-WO-०२८८, उत्प्रेषण / परमादेश, अल एसियन ओरियन्टेसन सेन्टर प्रा.लि.का तर्फबाट अख्तियार प्राप्त सञ्चालक अध्यक्ष नेत्रबहादुर वली वि. श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

रिट निवेदक अल एसियन ओरियन्टेसन प्रा. लि.ले अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालन गर्ने संस्था दर्ता तथा नवीकरणसम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ बमोजिमका कागजात संलग्न राखी संस्था नवीकरणको

लागि अनुरोध गरी वैदेशिक रोजगार विभाग, बुद्धनगर काठमाडौंसमक्ष मिति २०७५।३।२० मा निवेदन दिएकोमा सो निवेदनपत्र वैदेशिक रोजगार विभागमा दर्ता नं. १६१२९ मिति २०७५।३।३१ मा दर्तासमेत भइसकेको देखिन्छ । वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४ को नियम २३ को उपनियम (२) अनुसार रिट निवेदक आर्थिक वर्षको असार मसान्तभित्रै आवश्यक विवरणसहित संस्था नवीकरण गराउने प्रयोजनार्थ वैदेशिक रोजगार विभागसमक्ष उपस्थित भइसकेको पाइयो । रिट निवेदकले वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४ को नियम २३ को उपनियम (३) बमोजिम नवीकरण दस्तुरबापत लाग्ने रकम रु.५,०००।-समेत मिति २०७५।४।९ गतेका दिन वैदेशिक रोजगार विभागको नाममा प्रभु बैंक लि. मा रहेको खाता नं.००१००१०००२३०२७७०००००५ मा बैंक दाखिल गरिसकेको कुरा मिसिल संलग्न रहेको बैंक दाखिला भौचरबाट देखियो । यसरी असार मसान्तभित्रै संस्था दर्ताको लागि परेको निवेदन आफूले स्वीकार गरी आवश्यक नवीकरण दस्तुरसमेत बुझिसकेको अवस्थामा म्यादभित्र नवीकरण नगराएको कारण जनाई संस्था रद्द हुने गरी निर्णय हुनु मनासिब देखिँदैन । संस्थाको दर्ता नवीकरणका लागि विभागसमक्ष आवेदन पेस भएपछि समयमा नै नवीकरण हुने वा नहुने कुरामा निर्णय गरी सम्बन्धित संस्थालाई जानकारी दिनु वैदेशिक रोजगार विभागको कानूनी कर्तव्य बन्दछ । कानूनबमोजिम कुनै रीत वा प्रक्रिया पूरा नभएको भए सोहीबमोजिमको उचित प्रक्रिया अनुशरण गरी निर्णय गर्नु आवश्यक हुन्छ । प्रस्तुत विवादका सन्दर्भमा हेर्दा विपक्षीबाट सोबमोजिम काम कारबाही भएको नदेखिने ।

अतः श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयका सचिवस्तरको मिति २०७५।५।४ को निर्णय, वैदेशिक रोजगार विभागको च.नं. १०४६ मिति २०७५।५।२६ को पत्र, तत्सम्बन्धी काम

कारबाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ । अब रिट निवेदक संस्थाको नवीकरण गर्ने सम्बन्धमा अन्य कुराको रीत विधि पूरा गरेको भए शुल्क श्रावण महिनामा दाखिल गरेको भन्नेसम्मको कारणले निवेदक संस्थाको नवीकरण गर्ने कार्य नरोकी विधि र प्रक्रिया पुऱ्याई निवेदक अल एसियन ओरियन्टेसन सेन्टर प्रा.लि.को संस्था दर्ता नवीकरण गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४, संस्था दर्ता तथा नवीकरणसम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ तथा वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४, सरकारी निकायको वेभसाइट निर्माण तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी निर्देशिका, २०६८ र सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ समेतका कानूनी व्यवस्थाबमोजिम विपक्षी वैदेशिक रोजगार विभागले आफ्नो आधिकारिक वेभसाइटमा सूचना अध्यावधिक गरी राख्नु पर्ने देखिन्छ । सोबमोजिमको दायित्व विपक्षी वैदेशिक रोजगार विभागबाट निर्वाह भएको पाइएन । वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४ को नियम २३(२) मा "अभिमुखीकरण तालिम प्रदान गर्ने संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको असार मसान्तभित्र अनुमतिपत्र नवीकरण गराउन सक्नेछ" भन्ने कानूनी व्यवस्था प्रतिकूल विपक्षी वैदेशिक रोजगार विभागको आधिकारिक वेभसाइटमा प्रकाशित वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४ को दफा २२(२) मा "अभिमुखीकरण तालिम दिने संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको आश्विन मसान्तभित्र गराउन सक्नेछ" भनी तथा अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालन गर्ने संस्था दर्ता तथा नवीकरणसम्बन्धी निर्देशिका, २०७१ को दफा ८(१) मा "अभिमुखीकरण तालिम प्रदान गर्ने संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको असोज मसान्तसम्म नवीकरणको लागि निवेदन दिनुपर्ने" उल्लेख भएकोसमेत देखिन आयो । यस प्रकारको सूचना जानकारी सरकारी निकायका Website बाट प्रकाशन / सम्प्रेषण हुँदा

सेवाग्राहीहरूमा भ्रम र द्विविधा उत्पन्न हुने अवस्था रहन्छ । यसमा सुधार गरिनु वाञ्छनीय देखिएकाले सो सम्बन्धमा विपक्षी मन्त्रालयका सचिवले हेरी आफ्नो निकायसँग सम्बन्धित सूचना अध्यावधिक गरी मिलाउने आवश्यक प्रबन्ध तत्काल गर्नु भनी निर्देशनात्मक आदेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : धनबहादुर कार्की

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७५ साल पुस २६ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. ८

१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७३-CR-१७२६, बहुविवाह, सन्तोषकुमार प्रसाद गुप्ता वि. नेपाल सरकार

जाहेरवाली तथा यी प्रतिवादीका छोराहरूले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरी अभियोग दाबी प्रमाणित गर्न तथा प्रतिवादी संगिताकुमारी कहाँ छिन् भन्नेबारे खुलाउन सकेको पनि देखिँदैन । साथै यी प्रतिवादीले संगिताकुमारीसँग दोस्रो विवाह गरेको भन्ने मौखिक भनाइबाहेक अन्य वस्तुनिष्ठ आधारहरू मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि हुनसकेको पनि देखिँदैन । जाहेरवालीले नागरिकता नबनाई दिएको भन्ने र मिति २०६८।४।१० मा जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा पारिवारिक कलहबारे उजुरीसमेत दिएको भन्ने देखिएकोबाट साबिकदेखि यी जाहेरवालीसँग प्रतिवादीको मनमुटाव स्पष्ट देखिन्छ । साथै संगिताकुमारी को हुन् भन्नका लागि वादी पक्षले निजको पूर्ण वतन र परिचय खुलाई खोजतलास गर्नु पर्ने र घरबार एवं परिवारका सदस्य फेला परेमा निजबाट बुझी वस्तुनिष्ठ प्रमाण संकलन गर्नु पर्ने हुन्छ । फेला नपरेमा निजको नाम र ठेगानामा अदालतबाट जारी भएको म्याद तामेल हुनु पर्ने

हुन्छ । निजको नाममा म्यादसमेत तामेल भएको भन्ने मिसिलबाट देखिँदैन । मिसिल संलग्न प्रमाणबाट दोस्रो विवाह गरेको भनिएको संगिताकुमारीको अस्तित्व नै प्रमाणित नभएकोमा यी प्रतिवादीहरूबिचमा विवाह भएको नै रहेछ भनी मान्न पनि नमिल्ने ।

कसैको उजुरी मात्रलाई विश्वास गरी अपूर्ण अनुसन्धान एवं आत्मनिष्ठ निष्कर्षका आधारमा मुद्दा दायर गर्दैमा ऐनको मनसाय पूरा हुँदैन । फौजदारी अभियोग लागेको मुद्दामा अनुसन्धान हलुका प्रकृतिबाट गरी कसैको विरुद्ध मुद्दा दायर गर्ने र अपूर्ण अनुसन्धानबाटै निष्कर्ष निकाली अदालततर्फ जिम्मेवारी पन्छ्याउने प्रवृत्ति स्वीकार्य होइन । मुद्दा चलाउन अधिकारप्राप्त अधिकारीले गम्भीरतापूर्वक यो विषयलाई नहेरेमा निरपराधीले वर्षौंसम्म न्यायको लागि अपूरणीय रूपमा अमूल्य समय, साधन र स्रोत खर्चनु पर्ने हुन्छ भने गलत वा अपूर्ण अनुसन्धानको परिणाम स्वरूप अपराधीले उन्मुक्ति पाउने अवस्था पनि सिर्जना हुन्छ । यसले न्यायप्रति जनताको विश्वास खलबलिन जान्छ भन्नेतर्फ अनुसन्धानमा संलग्न प्रत्येक कर्मचारी सचेत हुन आवश्यक छ । मौकामा कागज गर्ने व्यक्तिहरूले पनि यी प्रतिवादीहरू विवाह गरी बसेको हो भनी प्रमाणित गर्न सक्ने गरी भन्नसकेको नदेखिँदा अभियोग मागदाबीअनुसारको कसुरमा यी पुनरावेदक प्रतिवादीलाई सजाय गर्ने गरी भएको पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको देखिन नआउने ।

अतः जाहेरवाली नितु साहको जाहेरीलाई अभियोजन पक्षले वस्तुनिष्ठ रूपमा अन्य स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि गर्न सकेको नदेखिँदा प्रतिवादी सन्तोष साहले अभियोग मागदाबी सफाइ पाउने देखिन आयो । प्रतिवादी सन्तोष साहले दोस्रो विवाह गरेको मिसिल संलग्न प्रमाणबाट पुष्टि भएको भनी विवाहवारीको ९ नं. विपरीत तथा सोही महलको १० नं. बमोजिम सजाय गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत

हेटौंडाबाट मिति २०७०।१।३ मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादीले अभियोग मागदाबीबाट सफाइ पाउने ।

इजलास अधिकृत: डोलनाथ न्यौपाने

कम्प्युटर : पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७५ साल असोज ४ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी., ०७२-CR-०४७३, लागु औषध (नाइट्रोभेट), नेपाल सरकार वि. भागवत नेपाल

प्रतिवादी भागवत नेपालले औषधी ऐन, २०३५ तथा औषधी नियमावली, २०३८ ले व्यवस्था गरेअनुसार क, ख र ग समूहका औषधी राख्न पाउने गरी औषधी पसल दर्ता गरी सञ्चालन गरेको कुरामा विवाद देखिँदैन । सहप्रतिवादीलाई प्रेस्क्रिप्सनअनुसार ६० चक्की नाइट्रोभ्याट चक्की बिक्री गरेको कुरामा अदालतसमेतमा स्वीकार गरेको अवस्था देखिन्छ । निज सहप्रतिवादी दिपक अधिकारी उक्त प्रेस्कृप्टिभ औषधीको सेवनकर्ता भएको सम्बन्धमा विवाद रहेको देखिएन । यस्ता चिकित्सकको सल्लाहमै अनुमतिप्राप्त बिक्रेताले औषधी बिक्री गरेको कार्यलाई लागु औषधी बेचबिखन गरेको भनी कसुरदार कायम गर्न मिल्ने देखिँदैन । साथै अनुमतिप्राप्त औषधी बिक्रेताले बिक्री गरेभन्दा बढी चक्की सहप्रतिवादीबाट बरामद हुन गएको कारण प्रतिवादी औषधी बिक्रेता आरोपबमोजिम दोषी नै हुन् भनी भन्न सकिने अवस्था पनि देखिन आएन । औषधीको रूपमा प्रयोग हुने डाइजेपाम १२ एम्पुल प्रतिवादीको पसलबाट बरामद भएको भए पनि उक्त औषधी बिक्री गर्ने नगरेको, बिक्री गरेको भन्ने वादी पक्षले भन्न नसकेको र औषधी पसलमा औषधीजन्य डाइजेपाम सानो मात्रामा फेला परेको भन्ने आधारमा मात्र औषधीको कारोबार गर्न अनुमतिप्राप्त औषधी बिक्रेता लागु औषधीको कारोबारमा संलग्न भएका कसुरदार नै हुन् भनी शंकारहित तवरबाट किटान गर्न

नसकिने ।

अतः उल्लिखित आधार कारणबाट प्रतिवादीले अभियोग मागदाबीअनुसार कसुर गरेको नदेखिएकोले निजले अभियोग माग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरी सुरु जिल्ला अदालत पोखराबाट भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने भनी पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०७१।५।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: डोलनाथ न्यौपाने

कम्प्युटर : पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७५ साल असोज ४ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं. १०

१

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७०-CR-१२५६, बहुविवाह, नेपाल सरकार वि. गीता परियार

प्रतिवादी गीता परियारले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा कसुरमा साबित रही बयान गरे तापनि अदालतमा बयान गर्दा आफूलाई कृष्ण परियारसँग विवाह गर्दाका बखत निजको जेठी पत्नी रहेको कुरा थाहा थिएन भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको देखिन्छ । तर अदालतमा गरेको इन्कारी मात्र निज विरुद्धको अभियोग खण्डित गर्ने आधार हुन सक्दैन अर्थात् प्रतिवादी कसुरमा इन्कारी हुनुले मात्र निज निर्दोष रहेछन् भनी मान्न मिल्ने अवस्था हुँदैन । त्यस्तो इन्कारी विश्वसनीय प्रमाणहरूबाट पुष्टि समर्थित भएको अवस्था मात्र त्यस्तो इन्कारी प्रतिवादी विरुद्धको अभियोग खण्डित गर्ने आधार बन्न सक्छ । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीको इन्कारी विश्वसनीय प्रमाणहरूबाट समर्थित हुनसकेको अवस्था नदेखिने ।

कुनै पनि महिलाले कुनै पुरुषसँग विवाह गर्दा निजको पृष्ठभूमि बुझेर नै विवाहजस्तो कुराको

निर्णय लिनुपर्ने हुन्छ । आफूले विवाह गर्न लागेको पुरुष विवाहित वा अविवाहित के हो भन्ने कुरा सम्बन्धित महिलाले विवाह गर्नुअघि विचार गर्नु पर्ने कुरा हो । कुनै महिलाले कुनै पुरुषसँग विवाह गर्ने अनि निजलाई बहुविवाहको अभियोग लागेपछि सो कुरा विवाह गर्दा मलाई थाहा थिएन भनी भन्दै जाने र निजको भनाइलाई मात्र आधार मानी सफाइ दिँदै जाँदा कुनै पुरुषको श्रीमती भएको जानी जानी बहुविवाह गर्ने प्रवृत्तिले प्रोत्साहन र प्रश्रय पाउने अवस्था रहन्छ भने बहुविवाहको कसुरलाई नियन्त्रण गर्ने विधायिकी मनसायसमेत पराजित हुन पुग्दछ । उल्लिखित सन्दर्भमा प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादीले कृष्ण परियारसँग विवाह गर्नुभन्दा अगाडि निजको जेठी श्रीमती थाहा थिएन भनी व्यक्त गरेको कथन अन्य प्रमाणहरूबाट समर्थित नभएको अवस्थामा निजलाई कसुरबाट उन्मुक्ति दिन मनासिब हुने नदेखिने ।

प्रतिवादी गीता परियारले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा निज कृष्ण परियारको घरमा विवाह गरेकी जेठी श्रीमती र छोरासमेत छन् भन्ने कुरा आफूलाई थाहा भएको र निजहरूको सम्बन्ध राम्रो नभएको भन्नेसमेत जानकारी भई मलाई नै मायाप्रेम गर्छन् भन्ने सोची विवाह गरेको हुँ भनी कसुरमा साबित भई बयान गरेको देखिन्छ । प्रतिवादी कृष्ण परियारले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान हेर्दा गीता मामाकी छोरी हुन् । सानैदेखि घरमा आउने जाने थियो । जुना परियारसँग सम्बन्ध बिग्रेको सबै विषयमा गीता परियारलाई राम्रो जानकारी थियो भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । प्रतिवादी कृष्णका साक्षी सुष्मा परियारले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रमा प्रतिवादी कृष्ण परियार फुपूको छोरा र यी प्रतिवादी गीता परियार मामाकी छोरी नाताकी हुन् भनी लेखाएको देखिन्छ । गीता परियारलाई मेरो जुना परियारसँग सम्बन्ध बिग्रेको थाहा थियो भनी कृष्ण परियारले अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयानमा लेखाएको देखिन आउने ।

यसैगरी जाहेरवाला जुना परियारले अदालतमा बकपत्र गर्दा गीता र मेरो श्रीमान्बिच विवाह हुनु पूर्व गाउँले दिदी बहिनी छिमेकी नाता थियो । विवाहपूर्व प्रतिवादी हाम्रो घरमा आउने गरेकी थिइन । कृष्ण परियारको घरमा जेठी श्रीमती छ भन्ने कुरा प्रतिवादी गीतालाई गाउँले छिमेकबाट पनि थाहा थियो भनी बकपत्र गरेको देखिन्छ । प्रतिवादी गीता परियार र कृष्णको घर भौगोलिक रूपमा टाढा रहेको भन्ने कुरा पनि देखिन आउँदैन । प्रतिवादी कृष्ण परियारको साक्षी सुष्मा परियारले अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रमा प्रतिवादी कृष्ण परियार फुपूको छोरा र यी प्रतिवादी गीता परियार मामाकी छोरी नाताकी हुन् भनी लेखाएको देखिन्छ । वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिस सुरज पाण्डेले अनुसन्धानको क्रममा गरिदिएको कागज बेहोरामा प्रतिवादी गीता परियारले घरमा श्रीमती छ भन्ने जानी बुझी नै विवाह गरेकी रहिछन् भनी उल्लेख गरेको देखिने ।

प्रतिवादी गीता परियार र कृष्ण परियारको उल्लिखित बयान बेहोरा, जाहेरवालाको जाहेरी र निजले अदालतमा गरेको बकपत्र, प्रतिवादी कृष्ण परियारको साक्षी सुष्मा परियारले अदालतमा गरेको बकपत्र, वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिस सुरज पाण्डेले अनुसन्धानको क्रममा गरेको कागज हेर्दा गीता परियार र कृष्ण परियारबिच मामाको छोरी फुपूको छोराको नाता रहेको देखिएको, उक्त नाता सम्बन्ध रहेकै कारण गीता परियार कृष्णको घरमा आउने जाने गरेको भन्ने कुरा स्वाभाविक भएको, गीता परियार र कृष्ण परियारको गाउँघर पनि भौगोलिक रूपमा एकले अर्कोको बारेमा थाहा नपाउने टाढा रहेको भन्ने नदेखिएको समेतका अवस्थालाई विचार गर्दा यी प्रतिवादी गीता परियारलाई कृष्ण परियारको जेठी श्रीमती रहेको कुरा निजसँग विवाह गर्नुपूर्व थाहा थिएन भन्ने भनाइ विश्वासलायक नदेखिने ।

फौजदारी मुद्दामा Physical Evidence को महत्त्वपूर्ण स्थान हुन्छ तर सबै फौजदारी कसुरमा Physical Evidence उपलब्ध हुन्छ नै भन्ने हुँदैन । बहुविवाह मुद्दा फौजदारी मुद्दा भए तापनि यस्ता मुद्दामा भौतिक सबुद प्रमाणको उपलब्धता नहुन सक्छ । यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीहरूले गरेको बयान बकपत्र, साक्षी प्रमाण नै Non Physical Evidence रूपमा रहने हुँदा तिनै प्रमाणहरूलाई विश्लेषण गरी न्यायिक निर्णयको विन्दुमा पुग्न पर्ने हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीको इन्कारी बयान विश्वसनीय प्रमाणबाट समर्थित नभएको, तर निजको अनुसन्धानको क्रममा गरेको साबिती बयान जाहेरवालाको जाहेरी, निजले अदालतमा गरेको बकपत्र, प्रतिवादी कृष्ण परियारको साक्षी सुष्मा परियारको बकपत्र, निजहरू भौगोलिक रूपमा पनि टाढा नरहेको अवस्था, वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिस सुरज पाण्डेले अनुसन्धानको क्रममा गरेको कागजसमेतबाट समर्थित भएबाट यी प्रतिवादी गीता परियारलाई कृष्ण परियारसँग विवाह गर्नुपूर्व निजको जेठी पत्नी रहेको थाहा थियो भन्ने कुरा पुष्टि हुन आउने ।

यसै सम्बन्धमा निर्मला यादव विरूद्ध नेपाल सरकार भएको बहुविवाह मुद्दा (स.अ. बुलेटिन, वर्ष १९, अंक १९, माघ १, २०६७, पूर्णाङ्क ४४५) मा प्रतिपादित सिद्धान्त प्रस्तुत मुद्दामा समेत सान्दर्भिक देखिने ।

अतः विवेचित आधार कारण र प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको आधारबाट निज प्रतिवादी गीता परियारले कृष्ण परियारको जेठी श्रीमती रहेको कुरा जान्दाजान्दै निजसँग विवाह गरी मुलुकी ऐन, विवाहवारीको महलको ९ र १० नं. बमोजिमको कसुर अपराध गरेको देखिन आएकोले निजले अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर गरेको ठहर्छ । सो ठहर्नाले निज प्रतिवादी गीता परियारलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ

दिने गरी भएको सुरु कास्की जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई प्रतिवादी गीता परियारलाई ऐ. १० नं. अनुसार १ वर्ष कैद र रु. ५,०००/- जरिवाना हुने।

इजलास अधिकृत : जनकसिंह बोहरा

कम्प्युटर : चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल आषाढ २७ गते रोज ६ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७६-WH-००९०,
बन्दीप्रत्यक्षीकरण, ऐती तामाङ्नी वि. गृह मन्त्रालय,
सिंहदरबारसमेत

प्रस्तुत रिट निवेदनमा प्रमाणमा आएका कागजातका फोटोकपीबाट सुबास गुरुडसमेतको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी सास्वत दोड भएको ठगी अपराध कसुर मुद्दामा अनुसन्धानको क्रममा मिति २०७६।०५।२४ गते पक्राउ परेका सास्वत दोडको नाममा जारी गरिएको जरूरी पक्राउ पुर्जी मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को परिच्छेद २ को दफा ९ को उपदफा ६ बमोजिम सदर गरिपाउँ भनी महानगरीय प्रहरी परिसर टेकु काठमाडौंको च.नं.२५५९ को पत्रबाट माग भएअनुसार काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट २०७६।०५।२५ गते पक्राउ पुर्जी स्वीकृत भएको देखिन्छ। पक्राउ पुर्जी स्वीकृत भएको आधारमा निज प्रतिवादीलाई हिरासतमा राखी ठगीको कसुरमा अनुसन्धान गर्न मिति २०७६।०५।२५ गतेदेखि पटक-पटक म्याद थप भई अनुसन्धानकै सिलसिलामा पछिल्लो पटक महानगरीय प्रहरी परिसर टेकु काठमाडौंले जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय काठमाडौंलाई लेखेको च.नं.३५१८ मिति २०७६।०६।१० गतेको पत्रमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को परिच्छेद २ को दफा

१४(३) बमोजिम मिति २०७६।०६।१० गतेदेखि लागु हुने गरी चौथा पटक दिन ७ को म्याद थप अनुमति माग गरी पठाएको र जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय काठमाडौंले काठमाडौं जिल्ला अदालतसमक्ष म्याद थप अनुमति माग गरेकोमा ठगी मुद्दाको अनुसन्धान कार्यको लागि काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को परिच्छेद २ को दफा १४(६) बमोजिम आधार र कारणसहित २०७६।०६।१० देखि लागू हुने गरी ७ दिनको म्याद थप अनुमति प्रदान भएको देखिन्छ। अनुसन्धानको क्रममा बयानसमेत भइसकेको र निज निवेदकले जाहेरवालाहरूले एस.बी.आई. बैंकमा रहेको खातामा रकम जम्मा गरेको र सो जम्मा भएको रकममध्ये केही रकम ATM प्रयोग गरी झिकेकोसमेत स्वीकार गरेको देखिन्छ। निज निवेदकको उक्त स्वीकारोक्ति विभिन्न मितिमा रकम जम्मा भएको भौचर तथा बैंक स्टेटमेन्टबाट पुष्टि भएको अवस्था छ। प्रचलित कानूनको अधीनमा रही अधिकारप्राप्त अधिकारीले कुनै मुद्दाको सन्दर्भमा व्यक्तिलाई अनुसन्धानको क्रममा पक्राउ गरी अनुसन्धान गर्न पाउने नै हुन्छ। मुद्दाको अनुसन्धान प्रक्रियालाई बाधा पुग्ने गरी आदेश दिन कानूनसम्मत हुने देखिएन। कुनै पनि व्यक्तिलाई गैरकानूनीरूपमा पक्राउ गरेको र थुनामा राखेको अवस्था भए सो कुरा स्पष्टरूपमा निवेदनमा खुलाएको हुनुपर्नेमा प्रत्यर्थीको के कस्तो काम कारबाहीबाट निवेदकको के कस्तो हक अधिकार कुण्ठित हुन गएको भनी निवेदकले निवेदनमा ठोस एवं वस्तुनिष्ठ आधार र कारणसमेत दर्साउन सकेको नदेखिने।

अतः निज निवेदकलाई ठगी मुद्दामा कारबाही गरिपाउँ भनी परेको जाहेरी दरखास्तको आधारमा कानूनी प्रक्रिया पूरा गरी अनुसन्धान भइरहेको प्रहरीबाट आएको मिसिल फाइलसमेतबाट देखिएको अवस्थामा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४

को नियम ३७ आकर्षित हुने देखिएन । प्रत्यर्थाहरूले गैरकानूनी थुनामा राखेकोले थुनामुक्त गरिपाउँ भन्ने रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत:- धनसिंह गिरी

कम्प्युटर : चन्द्रावती तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल असोज १० गते रोज ६ शुभम् ।

इजलास नं. १२

मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी र मा.न्या.श्री डम्बरबहादुर शाही, ०७०-CR-१२३८, अवैध साल जातको काठ ओसार पसार, नेपाल सरकार वि. केशव वि.क.

प्रहरीले रा.१ च. ३४९ नं. को जिपमा लोड गरेको काठ बेवारिसे अवस्थामा बरामद गरेको । प्रतिवादीहरूमध्येका चक्रबहादुर पुनले आफूले कसुर गरेकोमा इन्कार रही मौकामा कागज गर्दा ना.१ ज. २१४ नं. को पिकअप जिपमा काठ लोड गरी बिग्रिएको अवस्थामा रहेकोमा केशव विश्वकर्मा र रा.१ च. २१४ नं. को जीप चालक सूर्यबहादुर कटाइले मेरो गाडी बिग्रिएकोले यो काठ आफ्नो गाडीमा पुऱ्याई दिनु भनी भनेकोले मैले सो काठ लोड गरी ल्याएको अवस्थामा प्रहरीले समातेको हो भनी पोल बयान गरेको देखिन्छ तर सो बयानमा उल्लेख भएको तथ्यलाई पुष्टि गर्ने अर्को कुनै स्वतन्त्र सबुत प्रमाण मिसिल संलग्न रहेको देखिँदैन । अन्य कुनै स्वतन्त्र सबुत प्रमाणको अभावमा आफू कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको अन्य प्रतिवादीको हकमा निजले गरेको पोल बयानको आधारमा मात्र यी प्रतिवादी केशव वि.क. लाई दोषी ठहर गरी र रा.१ ज. २१४ नं. को पिकअप जिप जफत गर्न मिल्ने नदेखिने ।

वादी नेपाल सरकारले प्रतिवेदकलगायत सर्जमिन मुचुल्काका व्यक्तिहरूसमेतले बकपत्र गर्दा प्रतिवादी केशव वि.क.ले सो काठ ओसारपसार गरेको

हो वा रा.१ ज. २१४ नं. को पिकअप जिपबाट उक्त काठ ओराली रा.१ च. ३४९ नं. को जिपमा लोड गरेको भन्ने तथ्य पुष्टि गराउन सकेको देखिँदैन । अनुमान, आशंका र अर्का प्रतिवादीको पोल बयानको आधारमा मात्र कुनै पनि व्यक्ति अपराधिक कार्यमा संलग्न छ भनी निष्कर्ष निकाल्नु न्यायोचित हुँदैन । प्रतिवादीको कुनै अपराधिक कार्यमा संलग्न रहेको देखिए निजहरूको संलग्नता संकलित प्रमाणहरूबाट शंकारहित किसिमले पुष्टि हुन सक्नु पर्छ तर प्रस्तुत मुद्दाको वारदातमा प्रतिवादीको संलग्नता रहेको तथ्य वादी पक्षबाट स्वतन्त्र र वस्तुनिष्ठ प्रमाणहरूबाट पुष्टि गराउन सकेको पनि नपाइने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम आरोपित कसुर प्रमाणित गर्ने दायित्व वादी नेपाल सरकारमा नै निहित रहेको अवस्थामा प्रतिवादीले कसुरमा इन्कारी रही बयान गरेको र पुनरावेदकले गरेको भनिएको कसुरलाई प्रमाणित गर्ने गरी घटनाका सम्बन्धमा स्पष्ट देखी जान्ने साक्षीलगायतका कुनै ठोस सबुत प्रमाण पेस गर्न नसकेको अवस्थामा यी प्रतिवादीलाई कसुरदार मान्न सकिने अवस्था देखिँदैन । तसर्थ प्रतिवादी केशव वि.क.ले पुनरावेदन जिकिरअनुसार वन ऐन, २०४९ को दफा ४९(घ) बमोजिमको अपराध गरेकोले सजाय गरी ऐ.को ६६ नं. बमोजिम रा.१ ज. २१४ नं. को पिकअप जिप जफत गर्नु न्यायसङ्गत देखिन नआउने ।

अतः उल्लिखित तथ्य, कानूनी व्याख्या एवं विवेचनासमेतका आधारमा प्रतिवादी उक्त घटना वारदातमा आफ्नो संलग्नता नरहेको भनी इन्कारी रहेको र वादी पक्षले सो घटनालाई पुष्टि गर्ने साक्षी सबुदलगायतका कुनै ठोस सबुत प्रमाण पेस गर्न नसकेको तथा प्रतिवादी केशव वि.क. आफैँ वारदातमा संलग्न भई आफ्नो गाडीमा आफैँले काठ राखेको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरूबाट पुष्टि हुन नआएकोले ठोस सबुद प्रमाणको अभावमा यी

प्रतिवादी केशव वि.क.लाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने ठहराएको सुरु दाङ देउखुरी जिल्ला अदालतको मिति २०६९/३/२१ को फैसला सो हदसम्म सदर हुने ठहराई वन ऐन, २०४९ को दफा ६६ बमोजिम बरामद भएको काठ ओसार पसार गर्न प्रयोग भएको रा.१ च. ३४९ नं. को जिपसमेत जफत गर्नु पर्नेमा सो नगरेको हदसम्म सुरु दाङ देउखुरी जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी रा.१ च. ३४९ नं. को जिप जफत हुने गरी पुनरावेदन अदालत तुलसीपुरबाट मिति २०७०/३/१७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: दिपेन्द्र तिवारी

कम्प्युटर : पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७५ साल वैशाख १० गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. १६

१

मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७४-WO-००४५, उत्प्रेषण / परमादेश, मनोज देव वि. उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलास

पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७३।५।५ मा यस अदालतको मेलमिलाप केन्द्रमा मेलमिलापकर्ताको सूचीमा पहिल्यै सूचीकृत हुनु भएका मेलमिलापकर्ताहरूको सूची अद्यावधिक गरी नयाँ सूची खडा गर्नुपर्ने भएको हुनाले मेलमिलापसम्बन्धी ऐन, २०६८ को दफा २२(१) बमोजिमको योग्यता पुगेका मेलमिलापकर्ताहरूले सूचना प्रकाशित भएको मितिले १५ दिनभित्र दरखास्त भरी बुझाउनु हुन भनी सूचना प्रकाशित गरिएको पाइन्छ। उक्त सूचनामा अन्य कुराका अतिरिक्त मान्यता प्राप्त शैक्षिक संस्थाबाट कम्तीमा स्नातक गरेको हुनुपर्ने भनी उल्लेख भएको पाइन्छ। उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज

इजलासको मिति २०७३।१२।०७ गतेको पूर्ण बैठकको निर्णयमा अधिवक्ता श्री मनोज देवले पेस गरेका विवरण हेर्दा निजको मेलमिलापसम्बन्धी ऐन, २०६८ को दफा २२(१) बमोजिमको योग्यता पुगेको नदेखिँदा निजलाई मेलमिलापकर्ताको सूचीमा समावेश नगर्ने निर्णय भएको देखिने।

मेलमिलापसम्बन्धी ऐन, २०६८ को दफा २२ (१) मा देहायका व्यक्ति मेलमिलापकर्ता हुन योग्य हुने छ भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ।

१. नेपाली नागरिक,
२. पच्चिस वर्ष उमेर पूरा भएको,
३. मान्यता प्राप्त शैक्षिक संस्थाबाट कम्तीमा स्नातक गरेको,
४. मेलमिलापसम्बन्धी तोकिएको अवधिको तालिम लिएको,
५. होस ठेगानमा रहेको,
६. नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट सजाय नपाएको,
७. साहुको दामासाहीमा नपरेको र
८. यस ऐनविपरीत कुनै काम गरेको कारण मेलमिलापकर्ताको सूचीबाट नाम नहटाइएको।

उपदफा (१) को खण्ड (ख)(ग) र (घ) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि पक्षहरू आफैँले मेलमिलापकर्ता हुने व्यक्ति प्रस्ताव गरेकोमा मेलमिलापकर्ताको तालिम नलिएको भए पनि पच्चिस वर्ष उमेर पूरा भई सामान्य लेखपढ गर्न जानेको व्यक्ति मेलमिलापकर्ता हुन योग्य हुनेछ। त्यस्तै गरी ऐ. ऐनको दफा २१ मा प्रमाणपत्रसम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ। दफा २१ (४) मा यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि प्रचलित कानूनबमोजिम प्राप्त मेलमिलापकर्ताको प्रमाणपत्र यसै ऐनबमोजिम प्राप्त भएको मानिने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइने।

निवेदक अधिवक्ता मनोज देवले
मेलमिलापसम्बन्धी सात दिने आधारभूत तालिम प्राप्त गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत राजविराज र सप्तरी जिल्ला अदालतमा मेलमिलापकर्ताको रूपमा सूचीकृत भई मेलमिलापकर्ताको रूपमा कार्य गरिरहेको अवस्थामा मेलमिलापकर्ताको सूची अद्यावधिक गर्ने प्रयोजनार्थ तत्कालीन पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट प्रकाशित सूचनाअनुसार निवेदक अधिवक्ता मनोज देवले मेलमिलापकर्ताको सूचीमा नाम अद्यावधिक गराउने उद्देश्यले आफूले प्राप्त गरेको मेलमिलापकर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपिसहित निवेदन गरेको देखिन्छ । मेलमिलापसम्बन्धी ऐन, २०६८ प्रारम्भ हुनुअघि प्रचलित कानूनबमोजिम प्राप्त मेलमिलापकर्ताको प्रमाणपत्र सोही ऐनबमोजिम प्राप्त भएको मानिने भनी दफा २१(४) मा कानूनी व्यवस्था रहेको र उक्त ऐन मिति २०७१।१।१ देखि लागू हुने गरी मिति २०७०।१।१ को राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाबाट देखिन्छ । यसरी मिति २०७१।१।१ अगावै निवेदक अधिवक्ता मनोज देवले लिएको मेलमिलापकर्ताको प्रमाणपत्रबमोजिम तत्कालीन पुनरावेदन अदालत राजविराजको मेलमिलापकर्ताको रूपमा सूचीकृत भई कार्य गर्दै आइरहेको स्थितिमा निवेदक अधिवक्ता मनोज देवलाई मेलमिलापकर्ताको सूचीमा सूचीकृत नगर्ने गरी भएको उक्त पूर्ण बैठकको मिति २०७३।१।२७ को निर्णय कानूनसम्मत देखिन नआउने ।

अतः उल्लिखित आधार एवं कारणहरूबाट उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासबाट मिति २०७३।१।२७ मा निवेदक अधिवक्ता मनोज देवलाई मेलमिलापकर्ताको सूचीमा सूचीकृत नगर्ने गरी भएको पूर्ण बैठकको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ । निवेदक अधिवक्ता मनोज देवलाई उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको मेलमिलापकर्ताको सूचीमा सूचीकृत गर्नु भनी विपक्षी

उच्च अदालत जनकपुर, राजविराज इजलासको नाममा परमादेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृतः सूर्यप्रसाद भण्डारी

शाखा अधिकृतः मतिना शाक्य

कम्प्युटरः चन्द्रा तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल मंसिर २६ गते रोज ५ शुभम् ।

२

मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७३-WO-१४०६, उत्प्रेषण, रामचन्द्र चौधरी वि. शहिद मनरूप महतो सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति, कोल्हवी नगरपालिका बारा तथा लक्ष्मीनिया ९ भैसही रौतहटको कार्यालयसमेत

वन ऐन, २०४९ को दफा २५ बमोजिम वन उपभोक्ता समिति गठन भई स्वीकृति र मान्यताको लागि उक्त वन उपभोक्ता समितिले जिल्ला वन कार्यालय, बारा सिमरामा पत्राचार गरेकोमा उक्त कार्यालयले पुनर्गठित समितिलाई मान्यता दिने सम्बन्धमा कुनै निर्णय नै नगरेको हुँदा जिल्ला वन कार्यालय, बारा विरुद्धमा उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जमा परेको ०७४-WO-०२६३ को परमादेशको रिट निवेदनमा मिति ०७३।१।१५ मा पुनर्गठित कार्यसमितिलाई स्वीकृतिका सम्बन्धमा पत्राचार गरिएको विषयमा यथाशीघ्र किनारा लगाउने कार्य गर्नु भनी विपक्षी जिल्ला वन कार्यालय, बारालाई मिति २०७५।४।२१ मा आदेश दिएको भन्ने रिट निवेदनको सुनुवाइको क्रममा शहिद मनरूप महतो सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अध्यक्ष खजान्ती महतोले पेस गरेको मिसिल संलग्न आदेशको प्रतिलिपिबाट देखिने ।

अतः उक्त परमादेशको रिट निवेदनमा उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जबाट मिति २०७५।४।२१ मा जारी भएको परमादेशको आदेशानुसार जिल्ला वन कार्यालय बारा, सिमराले मिति २०७३।१।१५ को आमभेलाबाट खजान्ती महतो अध्यक्ष रहने गरी गठित नयाँ कार्य समितिलाई

स्वीकृति प्रदान गरी नयाँ कार्य समितिले श्री शहिद मनरूप महतो सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको विधानबमोजिम कार्य गरिरहेको भन्ने नयाँ कार्य समितिका अध्यक्षले निवेदनउपर छलफलका क्रममा इजलाससमक्ष उल्लेख गर्नुका साथै यसै अदालतमा जिल्ला वन कार्यालय, बारा सिमरा विरुद्धमा निवेदक शहिद मनरूप महतो सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका अख्तियारप्राप्त अध्यक्ष खजान्ती महतोले दिनुभएको ०७३-WO-१२२३ को परमादेशको रिट निवेदन यस अदालतबाट मिति २०७४।११।१३ मा निवेदन खारेज हुने ठहरी आदेश भएको देखिने ।

यसप्रकार उपरोक्तानुसार विपक्षी राजदेव सिंहको अध्यक्षतामा गठित कार्य समिति विगठन भई मिति २०७३।११।१५ को आमभेलाको निर्णयबमोजिम खजान्ती महतोको अध्यक्षतामा नयाँ कार्य समिति गठन भएको र सो नवगठित कार्य समितिलाई मान्यता दिनु भनी जिल्ला वन कार्यालय, बाराको नाममा उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जबाट परमादेश जारी हुने ठहरी मिति २०७५।४।२१ मा

भएको आदेश फेसलाबमोजिम जिल्ला वन कार्यालय, बाराले माथि उल्लिखित मिति २०७३।११।१५ को आम भेलाबाट खजान्ती महतोको अध्यक्षतामा गठित नयाँ कार्य समितिलाई स्वीकृति प्रदान गरी नयाँ कार्य समितिले कार्य गरिरहेको देखिएको र श्री शहिद मनरूप महतो सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको च.नं. २० मिति २०७४।२।१ को काठ दाउरा बिक्री वितरण गर्नेसम्बन्धी सूचना यथास्थितिमा राख्ने गरी अन्तरिम आदेश जारी भएको अवस्थासमेत नहुँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको विषयभित्र प्रवेश गरी निर्णय दिनुपर्ने अवस्था नदेखिने ।

तसर्थ, माथि वर्णित आधार एवम् कारणहरूबाट निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषणलगायतका आदेश जारी गरिरहन पर्ने अवस्था विद्यमान रहेको नदेखिएकोले निवेदन मागअनुसार आदेश जारी गरिरहनु परेन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : सूर्यप्रसाद भण्डारी

कम्प्युटर : चन्द्रावती तिमल्सेना

इति संवत् २०७६ साल मंसिर २६ गते रोज ५ शुभम् ।